

ВП 7-00(01).01

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК З ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

СЕРПЕНЬ - 2019

ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:

обмежень для розповсюдження не має.

УПРАВЛІННЯ КОМАНДУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ НАЦІОНАЛЬНОЮ ВІЙСЬК ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО
БОЙОВОЇ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК УКРАЇНИ СПІЛЬНО З АКАДЕМІЄЮ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК
ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК

ВП 7-00(01).01

ЗАТВЕРДЖУЮ

Командувач Сухопутних військ

Збройних Сил України

генерал-полковник

С.ПОПКО

“ __ ” _____ 2019 року

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
З ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

**Військова навчально-
методична публікація
командирам
(військовослужбовцям)
механізованих підрозділів
з тактичної підготовки**

СЕРПЕНЬ - 2019**ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:**

обмежень для розповсюдження не має.

**УПРАВЛІННЯ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ
КОМАНДУВАННЯ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ
СИЛ УКРАЇНИ СПІЛЬНО З НАЦІОНАЛЬНОЮ
АКАДЕМІЄЮ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ІМЕНІ ГЕТЬМАНА
ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО**

ПЕРЕДМОВА

Ця військова навчально-методична публікація (далі – військова публікація) розроблена в Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного спільно з управлінням бойової підготовки Командування Сухопутних військ Збройних Сил України.

Військова публікація розроблена у відповідності з вимогами статутів, настанов, програм бойової підготовки і з урахуванням нових способів дій військовослужбовців (спосіб і прийомів пересування особового складу підрозділів у бою під час дій у пішому порядку з урахуванням БАрС), застосування зброї та техніки за досвідом АТО (ООС).

Посібник призначено для командирів підрозділів (військових частин) і має за мету надати їм методичну допомогу у навчанні особового складу механізованих підрозділів тактичній підготовці.

Рекомендації, що викладені в посібнику, необхідно застосовувати творчо, в залежності від конкретних умов, вишукуючи нові, більш досконалі форми і методи навчання підрозділів.

Усі питання, що стосуються цієї військової публікації направляти до управління бойової підготовки Командування Сухопутних військ Збройних Сил України на адресу: 04119, м. Київ, вул. Дегтярівська 19, Командування Сухопутних військ ЗС України, або ubp@ksv.dod.ua.

ЗМІСТ

	ПЕРЕДМОВА	4
	ВСТУП	6
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	8
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	9
1	ОСНОВНІ ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВИЧКИ	10
1.1	Способи носіння зброї	10
1.2	Прийняття різних положень для стрільби	11
1.3	Індивідуальне маскування солдата його екіпіровки та зброї. Здійснення маскування на різноманітній місцевості	22
1.4	Способи пересування на полі бою	28
1.5	Підготовка та проведення тактико-стройового заняття	34
1.6	Приклад 1. Тактико-стройове заняття вдень «Дії солдата в бою. Пересування на полі бою»	38
2	ПЕРЕСУВАННЯ ПІДРОЗДІЛУ НА ПОЛІ БОЮ У СКЛАДІ ДВІЙОК, ТРІЙОК І ГРУП	46
2.1	Взаємодія у складі двійок, трійок і груп	54
2.2	Підготовка та проведення тактико-стройового заняття	66
2.3	Приклад 2. Тактико-стройове заняття вдень «Дії механізованого відділення в бою.»	74
3	НАСТУПАЛЬНИЙ БІЙ ПІДРОЗДІЛУ В СКЛАДІ БОЙОВИХ ГРУП	78
3.1	Порядок ведення вогню і пересування.	84
3.2	Способи зближення з противником	87
3.3	Дії при зустрічі з противником	89
	СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДЖЕРЕЛ)	93

ВСТУП

БАрС – комплекс взаємопов'язаних компонентів (видів) тактичної вогневої, спеціальної фізичної підготовки та інших предметів навчання, який забезпечує готовність військовослужбовців до ефективного виконання завдань за призначенням.

Метою підготовки військових фахівців за БАрС у ЗС України є:

забезпечення готовності військовослужбовців до бойової діяльності, оволодіння зброєю та ефективного її використання, перенесення навантажень та нервово-психічних напружень за умов обстановки;

створення професійного інструкторського складу, здатного здійснювати якісну підготовку та контроль за самовдосконаленням військовослужбовців;

розроблення методичного матеріалу з підготовки, розвитку та впровадження БАрС в бойову підготовку військ;

удосконалення навчальної матеріально-технічної бази БАрС у ВВНЗ, НЦ, навчальних частинах.

Предметом Бойової армійської системи виступають два основні види спеціалізованої фізичної підготовки: тактико-спеціальна і рукопашна.

Заняття з БАрС базуються на цілісній концепції, побудованій на єдиній психологічній основі, завдяки чому, дана система дозволяє:

отримати унікальний комплекс вмінь та навичок при підготовці військовослужбовця до ведення ближнього бою і знищення противника;

оволодіти специфічним технічним арсеналом прийомів рукопашного бою, тактико-спеціальною, альпіністською (гірською) підготовкою, а також спеціальною прикладною підготовкою зі зброєю.

Це, у свою чергу, значно підвищує навченість особового складу, надає можливість більш ефективно виконувати завдання за призначенням та зменшити втрати особового складу в ході ведення бойових дій.

Основні завдання БАрС:

оволодіння військово-прикладними навичками спеціалізованої підготовки відповідного рівня для забезпечення фізичної і психологічної готовності особового складу підрозділу до виконання бойового завдання;

формування знань, практичних навичок та методичних умінь з планування та проведення навчально-тренувальних занять за видами підготовки.

Тактична підготовка є основою польової виучки частин і підрозділів сухопутних військ. У процесі навчання військовослужбовців вогневій, технічній, інженерній, фізичній підготовці й інших дисциплінах особовий склад

здобуває різноманітні знання, напрацьовує уміння і практичні навички. Але тільки тактична підготовка поєднує ці знання, уміння і навички в єдиний комплекс дій, дозволяє створити вірне уявлення про характер сучасного бою в тилу противника, як ніякий інший предмет наближає умови до реальної бойової обстановки. Для цього потрібно знаходити нові й удосконалювати існуючі методичні прийоми, технічні засоби навчання, матеріальне забезпечення занять, що дозволяють повчально відображати всю складність реальної обстановки на полі бою, її динамічність і швидкоплинність.

Під час проведення занять з тактичної підготовки основна увага приділяється оволодінню руховими діями та способами пересування, а саме:

відпрацювання основних способів пересування та подолання перешкод;

відпрацювання тактичних дій у складі групи (переміщення у складі “двійок”, “трійок”, групові відходи та обходи).

оволодіння навичками заняття вигідних положень для стрільби;

навчання прийомам стрільби лежачи, з коліна (присяду, з колін);

навчання прийомам стрільби стоячи, в русі, із-за укриття;

навчання способам тактичної заміни магазину та зброї, усуненню затримок в бойових умовах, стрільбі з переносом на слабший бік;

навчання поведженню зі зброєю в екстремальних умовах.

Під час занять з тактичної медицини – набуття знань, формування основного фонду умінь та навичок із засвоєння дій, завдяки яким здійснюються заходи домедичної допомоги при різних видах поранень (ушкоджень), що включають:

оволодіння прийомами наближення до пораненого (із застосуванням техніки пересування);

накладання тих чи інших засобів тимчасової зупинки кровотечі;

переміщення пораненого в сектор укриття, переведення пораненого в безпечне положення;

виконання вправ тактичної медицини.

На заняттях з тактики важливо розуміти, що навички БАрС допомагають виконати поставлене тактичне завдання з найменшими витратами часу, меншою уразливістю стрілецькою зброєю, технічним подоланням можливих перешкод і забезпечують перевагу такого бійця на полі бою. Саме тому, для проведення заняття на високому методичному рівні, керівник заняття повинен знати базову техніку прийомів і дій за БАрС, розуміти характер пересувань особового складу та вміти вчасно виправити характерні помилки, що були допущені військовослужбовцями під час заняття та під час розбору дій підлеглими.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Вправа – цілеспрямоване та планомірно організоване виконання розумових та практичних дій (прийомів) з метою засвоєння знань, оволодіння, формування та удосконалення практичних умінь та навичок.

Дія (-ї) – виконання чогось, вплив на щось.

Методика – це сукупність різних методів, які використовуються керівником (викладачем, інструктором) в навчальному процесі для досягнення певної мети з визначеного предмету підготовки.

Метод навчання – це сукупність прийомів і способів, за допомогою яких здійснюється передача та засвоєння знань та формування вмінь.

Навички військовослужбовця – здатність військовослужбовця автоматично виконувати певні дії. Практичне застосування знань, умінь та навичок у ході навчального процесу забезпечує їх перетворення на професійну майстерність.

Норматив – часовий, кількісний і якісний показник виконання окремими військовослужбовцями або підрозділами поставлених завдань, прийомів і дій, пов'язаних із застосуванням зброї та військової техніки в ході бойової підготовки.

Предмет навчання – система понять про явища, закономірності, закони, теорії будь-якої відповідної сфери діяльності із визначенням потрібного рівня сформованості у тих, хто навчається, певної сукупності знань, умінь і навичок.

Прийом – окрема дія, рух.

Процес – сукупність ряду послідовних дій, спрямованих на досягнення певного результату.

Професійна майстерність – здатність військовослужбовця цілеспрямовано та творчо використовувати свої знання, уміння та навички в процесі практичної діяльності з отриманням відповідного досвіду.

Показ – це сукупність прийомів і дій, за допомогою яких у тих, хто навчається, формуються конкретні уяви про прийоми і дії.

Спосіб – певна дія (послідовність дій), прийом або система прийомів, яка дає можливість зробити, здійснити що-небудь, досягти чогось.

Тренування – осмислене багаторазове повторення (виконання) вже вивчених вправ (прийомів, дій) з метою їх закріплення (удосконалення).

Уміння військовослужбовця – здобута на основі отриманих завдань у військовій сфері здатність військовослужбовців виконувати належним чином певні дії на практиці. Систематичні та цілеспрямовані тренування тих, хто навчається шляхом виконання певних дій, які забезпечують перетворення знань та умінь на навички.

Форма навчання – організаційна складова процесу військового навчання, яка відображає сукупність умов, в яких здійснюється навчання, а саме: склад тих, хто навчається, структуру заняття, місце його проведення, тривалість.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Скорочення та умовні позначення	Повне словосполучення та поняття, що скорочуються
1	2
АРМ	Автоматизоване робоче місце
АСУВ	Автоматизована система управління військами
АТО	Антитерористична операція
БМ	Бойова машина
БМП	Бойова машина піхоти
БМД	Бойова машина десанту
ВТЗ	Високоточна зброя
ВСП	Візуальний сигнальний пристрій
ЗЗМУ	Захист від зброї масового ураження
ЗМУ	Зброя масового ураження
ІМЗ	Інструкторсько-методичне заняття
КНЗ	Комплексне навчальне завдання
КСП	Командно-спостережний пункт
КШН	Командно-штабне навчання
ОВТ	Озброєння та військова техніка
ООС	Операція Об'єднаних сил
ПЕОМ	Персональна електронно-обчислювальна машина
ПТКР	Протитанкова керована ракета
ПТРК	Протитанковий ракетний комплекс
РЕБ	Радіоелектронна боротьба
РТК	Ротний тактичний комплект
РХБз	Радіаційний, хімічний, біологічний захист

1. ОСНОВНІ ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВИЧКИ

1.1. Способи носіння зброї

Виходячи з досвіду ведення бойових дій в ООС (АТО) використовуються наступні способи носіння і застосування штатної стрілецької зброї, що дозволяють зручно його розташовувати, маючи при цьому вільні руки і в той же час, ці способи дозволяють швидко підготуватися до бою і відбивати напад противника:

На грудях - ремінь перекинути через шию, автомат висить стволом вниз. Цей спосіб зручніший, дозволяє швидко приготуватися до бою.

Під час висування (переміщення) та несення служби на блокпостах (КПП, тощо) автомат зручніше розташувати на грудях – ремінь перекинути через шию, автомат висить стволом в сторону та підтримується обома руками навхрест, одна з яких знаходиться на запобіжнику а інша на рукоятці затворної рами, що дозволяє швидко приготувати зброю до застосування. Таке положення автомата не заважає в рукопашній сутичці, дає можливість вільно завдавати ударів руками та ногами, боротися із захопленням, падати і перекочуватися. При такому способі носіння автомата збройовий ремінь слід відпускати так, щоб приклад знаходився трохи нижче правого плеча.

При здійсненні маршу на бронетехніці військовослужбовці часто сидять зверху на ній. Зазвичай вони опускають одну ногу вниз у відкритий люк, а іншою опираються зверху на броню. З цього положення їм легше зістрибнути вниз у люк, якщо почнеться обстріл, або — з машини на землю, у випадку підриву машини на міні чи влученні протитанкової гранати. Якщо тримати автомат у руках, то він дуже заважатиме при зістрибуванні вниз у люк, або може легко загубитися, коли солдата вибухом або при різкому гальмуванні скине з броні. Для уникнення цього збройовий ремінь треба ослабити й одягнути його через голову, щоб автомат зручно розташувався на корпусі стволом угору і не заважав стрибати з машини, отож його можна швидше приготувати до стрільби.

У момент наближення до цілі. Залежно від тривалості часу висування на значні відстані та за відсутності вірогідності зіткнення із супротивником автомат зручніше розташувати на грудях — ремінь перекинути через шию, автомат висить стволом убік, руки лежать зверху на автоматі.

Під час несення службу на блокпостах (КПП) в групі огляду для зручнішого розташування автомата слід відчепити ремінь від ствольної антабки і зачепити його карабін за антабку прикладу, утворивши петлю. Ця петля підганяється за розміром і надівається через плече і спину. Автомат з відкинутим прикладом розташовується під правим плечем і легко підкинувся однією рукою. Проводячи перевірку, рекомендується виставляти ліву ногу вперед на півкроку, розгортаючи корпус лівою стороною вперед так, щоб

автомат був найбільш віддалений від тих, що перевіряються, і вони не могли його схопити.

Під час довготривалого висування на значні відстані при відсутності зіткнення з противником автомат зручніше розташувати на грудях - ремінь перекинути через шию, автомат висить стволом в сторону, руки знаходяться зверху автомату.

Під час штурмових дій щоб швидше підготуватися до стрільби і не витратити час на підкидання автомата до плеча, треба при пересуванні тримати приклад біля плеча, ствол при цьому трохи опускаючи униз. Із цього положення можна швидко підняти зброю в напрямку супротивника та вести прицільний вогонь

Під час штурмових дій в місці (штурму будівлі, у вузькому провулку (вулиці)): автомат доцільно тримати стволом направленим вперед в гору під кутом 60°. Такий спосіб дозволяє швидко направити зброю в напрямку противника та вести прицільний вогонь.

В основі індивідуальних дій у місті лежить так зване “лівостороннє правило”. Суть його полягає в тому, що людині-правші, у якого права рука ведуча, зручніше і швидше вдаються всі дії, пов’язані з поворотом вліво, ніж дії, пов’язані з поворотом вправо, і швидше стріляти в умовах, коли треба рухатися або розвертатися вліво і набагато важче і менш результативніше - з розворотом вправо.

Під час проведення атаки - автомат прижимається прикладом в праву частину грудина ближче до середини, ствол направлений вперед на противника і ведеться вогонь на ходу.

1.2. Прийняття різних положень для стрільби

Для зайняття вогневої позиції необхідно вибрати таке місце, яке забезпечує найкращий огляд і обстріл, скриває автоматника від спостереження і вогню противника і дозволяє зручно виконувати прийоми стрільби.

Залежно від обстановки місце для стрільби вибирається в траншеї, окопі, воронці від снаряду, канаві, за каменем, пеньком і т. п. У населеному пункті місце для стрільби може бути вибрано у вікні будівлі, на горищі, в фундаменті будівлі і т. п.

Не слід вибрати місце для стрільби поблизу тих, що виділяються окремих місцевих предметів, а також на гребенях висот .

При завчасної підготовки місця для стрільби необхідно перевірити можливість ведення вогню в заданому секторі або напрямку, для чого автомат послідовно наводиться в різні місцеві предмети.

При русі бігом, прискореним кроком і при перебіганнях автомат утримується однією або двома руками, як зручніше.

При переповзанні автомат утримується правою рукою за ремінь біля верхньої антабки або за зичиплений за цівку.

Для успішного виконання вогневих завдань автоматник повинен досконало володіти прийомами стрільби з автомата.

а) Приготування до стрільби з положення лежачи

Стрільба лежачи являється найбільш безпечним, ефективним та основним положенням для оборонного та зустрічного бою. Варіанти прийняття та зміни положень для стрільби лежачи способом по годиннику зображено на рис. 1.1.

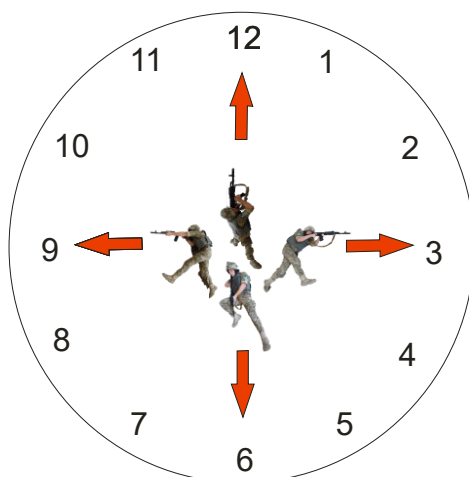

Рисунок 1.1 – положення для стрільби лежачи способом по годиннику.

Для прийняття положення для стрільби лежачи з місця потрібно: взяти зброю за пістолетну рукоятку правою рукою та, спостерігаючи за ціллю, швидко присісти, при цьому ліва рука виноситься вперед та торкається долонею землі. Спираючись на долоню, лягти на живіт, розставити ноги в сторони носками назовні (рис.1.1.).

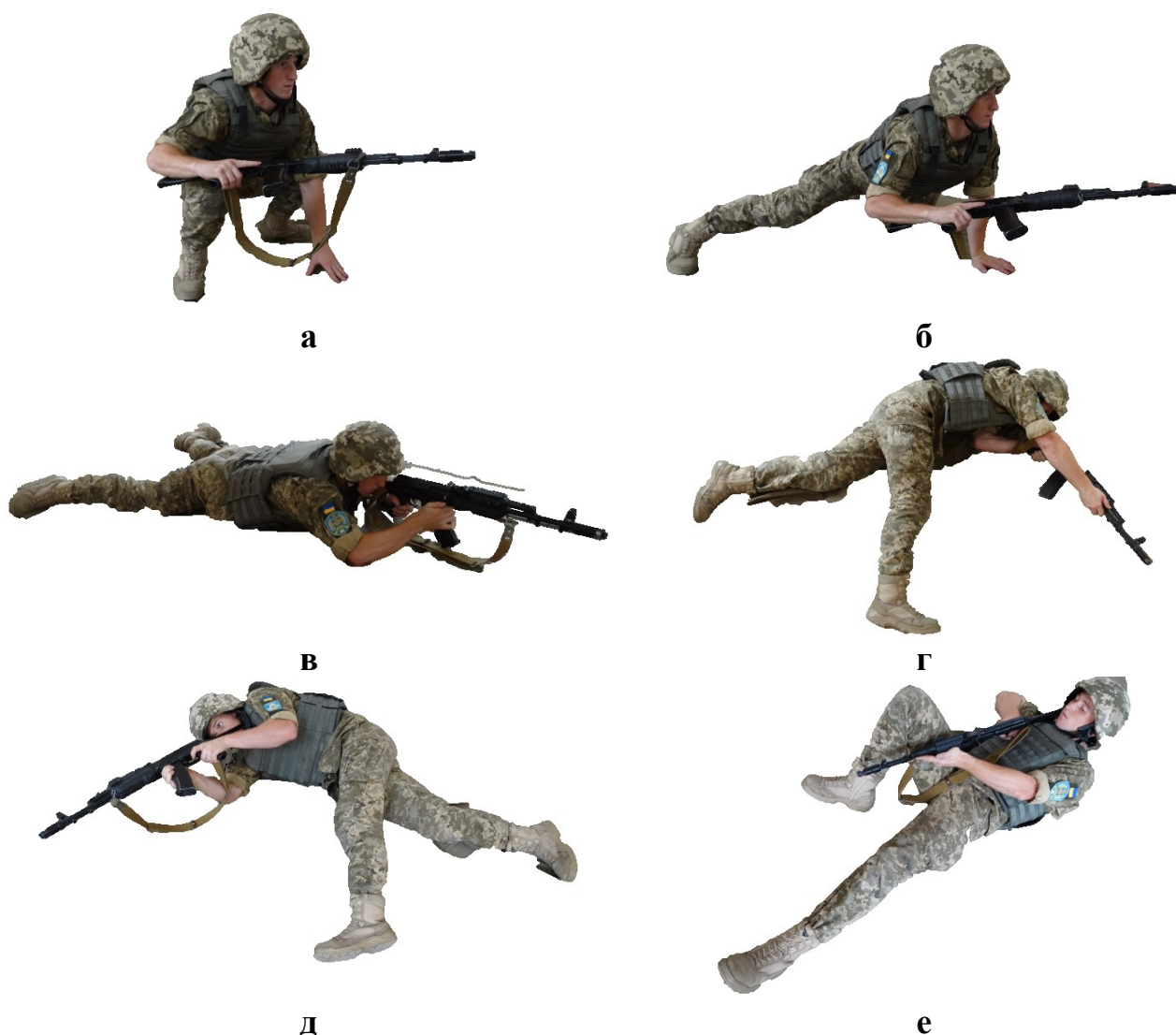
Для прийняття положення для стрільби лежачи з ходу необхідно: взяти автомат правою рукою за ствольну накладку і цівку дульною частиною вперед. Одночасно з цим зробити повний крок правою ногою вперед і трохи праворуч. Нахилиючись уперед, опуститися на ліве коліно і поставити ліву руку на землю попереду себе, пальцями праворуч, опираючись послідовно на стегно лівої ноги і передпліччя лівої руки, лягти на лівий бік і швидко перевернутися на живіт, розкинувши ноги в сторони носками назовні.

Стрільба на 03.00 години, як і стрільба на 09.00 годин здійснюється з основного положення для стрільби лежачи (рис. 1.1 та рис. 1.2г, д); стрільба на 12.00 годин (рис. 1.1 та рис. 1.2в); стрільба на 06.00 годин (рис. 1.1 та рис. 1.2е) здійснюється з бокових положень та потребує від керівника зосередження найбільшої уваги під час стрільби.

Стрільба по годиннику ефективно застосовується при бойовому контакті та орієнтуванні в екстремальних умовах, особливо коли немає часу визначати сторони світу.

В ході відпрацювання керівник або інструктор подає команду відносно положення того, хто навчається, наприклад: «Положення для стрільби на 06.00 годин зайняти».

Для перевірки правильності прикладки і міцності утримання зброї може застосуватись ряд методичних прийомів. Так, наприклад, після доповіді військовослужбовця, про готовність до стрільби керівник вказівним і середнім пальцями бере зброю знизу за ствол і невеликим зусиллям піднімає його догори. При правильній прикладці і правильному втриманні зброї ствол повинен залишатися в доданому положенні. Найкращим способом вироблення навичок в утриманні зброї є стрільба холостими патронами. Якщо при спуску затворної рами з бойового взводу наведення зброї не збивається, можна зробити висновок, що зброя втримується правильно.

- а, б – зайняття положення для стрільби лежачи з упором на ліву руку;
 в – положення тіла та зброї при стрільбі на 12.00 годин;
 г – положення тіла та зброї при стрільбі на 15.00 годин;
 д – положення тіла та зброї при стрільбі на 09.00 годин;
 е – положення тіла та зброї при стрільбі на 06.00 годин.

Рисунок 1.2 – положення для стрільби лежачи.

б) Приготування до стрільби з положення з коліна (присяді, з колін)

При стрільбі з коліна стабільне положення зброї забезпечується головним чином правильною постановкою ніг і розташуванням рук.

Навчаючи способам приготування до стрільби з коліна, керівник подає команду «В присяді – заряджай» або «З колін – заряджай», «З коліна – до бою» і стежить за тим, щоб військовослужбовці, в присяді (рис. 1.3а) приймали зручне та збалансоване положення або ліву ногу не зрушували з місця, а ступню правої ноги подавали назад приблизно на ширину одного кроку (рис. 1.3б). Під час перевірки правильності приготування керівник може виявити, що у декого, гомілка лівої ноги нахилена назад або вперед. Це означає, що ступня правої ноги подана назад недостатньо, розміщена не прямовисно.

Положення для стрільби з колін (рис. 1.3в). Дане положення не є основним, а в більшості випадків перехідним положенням для стрільби лежачи на 12.00 годин або стрільби з коліна лівого або правого.

а – присід (перехідне); б – з коліна; в – на колінах (перехідне);
г, д – з коліна на 06.00 годин.

Рисунок 1.3 - положення для стрільби з коліна.

Стрільба з коліна на 06.00 годин приймається з основного положення з коліна, воно є перехідним для відбиття нападу з тилу (рис. 1.3г, д).

Переходячи до навчання прикладці, керівник показує й пояснює, що положення лівої руки залежить від антропометричних показників

військовослужбовця. Опорою для ліктя лівої руки може бути стегно (його внутрішня частина) або частина коліна, при цьому лікоть опущений і зміщений вправо.

Методика навчання прийомам стрільби сидячи приблизно та ж сама.

в) Приготування до стрільби з положення стоячи

Показавши приготування до стрільби стоячи (рис. 1.4), керівник пояснює, що при прийнятті положення для стрільби стоячи, військовослужбовці часто подають ліву ногу не тільки вліво, але й вперед. У цьому випадку, при прицілюванні вони змушені розвертати корпус вліво, тобто приймати неприродне положення, що призводить до втрати стійкості. Усувати цю помилку треба переміщенням лівої ноги, а не додатковим розвертанням корпусу.

а

б

в

г

- а – стоячи утримання автомата за магазин;
- б – стоячи утримання автомата за цівку з боку;
- в – стоячи утримання автомата за цівку знизу;
- г – положення прикладки по відношенню до бронежилета.

Рисунок 1.4 – положення для стрільби стоячи.

Відпрацьовуючи прикладку для стрільби з положення стоячи, потрібно звертати увагу на виявлення й усунення наступних недоліків: випирання ліктя занадто у бік (загальна площа стільця збільшується, а час якісного прицілювання зменшується), піднімання опорного плеча й нахил голови у бік, поширеною помилкою є нахил корпусу назад. З метою усунення цих недоліків керівник наказує після прикладки піднятися на носки і опуститися на всю ступню, не відхиляючи корпус назад. Тоді корпус буде займати правильне положення, а загальна стійкість покращиться.

г) Прийоми стрільби в русі

Під час руху стрільба із автоматів і ручних кулеметів ведеться навскид з короткої зупинки і на ходу, а також з прикладом, який притиснутий до корпусу з права (зліва). До початку пояснити, що зупинка під час руху, є вигідним моментом для ураження противником, тому припиняти рух потрібно лише на дуже короткий час зі зміною рівня пересування. Швидкість ведення вогню з короткої зупинки повинна досягатися, головним чином, за рахунок відпрацьованих навичок у прицілюванні. Після короткого пояснення необхідно зразково показати вскидку зброї на місці, а потім темп руху і злите виконання прийомів стрільби навскид з короткої зупинки. Після цього керівник подає команду «Вперед». За цією командою військовослужбовці починають рух. Як тільки за сигналом керівника буде показана ціль, ті, кого навчають, зупиняються, виконують постріл і продовжують рух (рис. 1.5).

Оскільки військовослужбовці вже набули деяких навичок у стрільбі стоячи з місця, керівник звертає увагу на нові елементи: темп руху, положення зброї під час руху і швидкість приготування до стрільби. При цьому потрібно, щоб військовослужбовці при виявленні цілі одночасно з постановкою лівої ноги на землю швидко підкидали зброю до плеча, припиняли рух і, розподіливши масу тіла на обидві ноги, робили прицілювання і натискання на спусковий гачок. Після короткої черги необхідно відразу ж продовжувати рух. При навчанні керівник стежить за положенням ніг під час зупинки військовослужбовців, які повинні бути рівномірно збалансованими та трохи зігнутими, а корпус нахилений уперед трохи більше, ніж при стрільбі стоячи з місця. Тривалість зупинки для першого пострілу на початку навчання може бути 2-4 с, а наприкінці – відсутньою. Відповідно до цього, варто розрахувати час показу цілей.

а

б

в

г

а, б – в русі з автомату; в, г – в русі з пістолету.

Рисунок 1.5 – положення для стрільби в русі.

Навчання стрільбі на ходу навскид починається з показу дій по елементам. Потім керівник розмикає військовослужбовців на один-два кроки і подає команду «Заряджай» і «Вперед». Ті, кого навчають, починають рух повільним кроком, далі керівник під праву (ліву) ногу подає команду «Вогонь». За цією командою необхідно одночасно з постановкою на землю лівої (правої) ноги швидко переводити зброю до тулуба, в момент переносу на опору вперед правої (лівої) ноги повільно натиснути на спусковий гачок. При повторній команді «Вогонь» виконуються ті ж дії. Керівник домагається, щоб натискання на спусковий гачок проводилося не в момент постановки лівої (правої) ноги на землю, а при її переносі вперед, тому що в цей час зброя має найменше коливання. Він також домагається того, щоб рух не сповільнювався та щоб не робили постріл, стоячи на одній нозі. Крім того, керівник стежить за тим, щоб лікоть правої руки був притиснутий до тулуба, а лікоть лівої руки упирався

в бронезилет, за рахунок чого зменшується загальна площа тіла військовослужбовця.

Темп руху у процесі навчання доводиться до нормального (110-120 кроків у хвилину). Під час подальшого тренування керівник не подає команди на відкриття вогню, а сигналом викликає цілі на короткий час (3-5 с). Військовослужбовці ведуть спостереження за полем бою, відшуковують цілі і ведуть по них вогонь самостійно. Цілі розташовуються розосереджено по фронту і в глибину, і показуються щоразу на новому місці.

Переходячи до навчання стрільби на ходу із прикладом, притиснутим до корпусу, керівник супроводжує показ приблизно таким поясненням: «Не припиняючи руху, лівою рукою міцно втримувати зброю за цівку або магазин, а передпліччям правої руки щільно притискати приклад до правого боку або впирати затильником в грудну частину з права».

г) Прийоми стрільби із-за укриття

Відпрацьовування прийомів стрільби із-за укриття проводиться після того, як військовослужбовці засвоїли стрільбу з положень лежачи, з коліна (на колінах), сидячи (в присяді) і стоячи.

При цьому військовослужбовці повинні одержати практику у веденні вогню з різних укриттів (з окопу, траншеї, кювету, воронки, із-за пню, насипу, дерев, каменів, горбів, заборів, з руїн будинків, віконних і дверних прорізів). Варто роз'яснити, що укриття вибираються з метою захисту військовослужбовців від вогню противника, тому при приготуванні до стрільби необхідно корпус розташовувати як найбільше за укриттям. Крім того, при правильному використанні укриттів підвищуються міцність утримання зброї й влучність стрільби.

а

б

а – стоячи на дереві; б – стоячи із-за перешкоди.

Рисунок 1.6 – стрільба з автомату із-за укриття стоячи.

В окремих випадках можна вивести військовослужбовців до місця, звідки показувалася ціль, щоб вони могли подивитися з боку противника, як стріляючий спостерігається з його боку і як він застосовував укриття. Різноманітність проведених тренувань досягається шляхом зміни укриттів.

Якщо вогневе містечко або стрільбище примикає до лісового масиву, на межі з ним варто обладнати ділянку для занять по навчання стрільбі у лісі. На цій ділянці лісу готуються найбільш характерні місця для стрільби (вогневі позиції): на деревах (рис. 1.6а, 1.7а), біля повалених і стоячих дерев.

а

б

а – сидячи на дереві; б – сидячи із-за перешкоди.

Рисунок 1.7 – стрільба з автомата із-за укриття сидячи.

На деревах для стрільби обладнуються кругові площадки з опорою на гілки. Площадку найкраще влаштувати на високому, але не на окремо стоячому дереві. На великих гілках стовбура обладнується пристосування для сидіння стрільця. Доцільно місця для стрільби, наявні на високих деревах, дублювати на висоті приблизно 1 м від землі. На місці-дублері для стрільби встановлюється прицільний станок для тренування у одноманітності і правильності прицілювання.

Починаючи навчання, варто роз'яснити особливості стрільби у лісі, що стрільба у лісі ведеться на невеликі дальності. Цілі з'являються на обмежений час і ховаються раптово.

Під час стрільби із-за укриття слід дотримуватись наступних правил:

не слід виходити із-за укриття більш ніж цього потребує напрямок проведення пострілу (рис. 1.6б, 1.7б);

не слід з початку виходити із-за укриття, а потім готувати зброю до стрільби;

не слід виходити із-за укриття більш ніж два рази в одному і тому ж місці;

вихід із-за укриття здійснюється за рахунок зміщення центру маси тіла;

вихід праворуч або ліворуч здійснюється за рахунок коліна, друге коліно виконує роль балансиру.

Під час роботи із-за укриття, слід пам'ятати, що всі дії зі зміною магазину та усунення затримок виконуються за укриттям.

д) Прийоми заміни магазину та усунення затримок в бойових умовах

Тактична заміна. На автоматі (АК-74, АКС-74 та їх модифікаціях) – вільною рукою, що утримує зброю за цівку, стрілець дістає з сумки для перенесення магазинів або з тактичного спорядження запасний магазин та прикладає його до автомату верхнім зрізом магазину на рівні кришки ствольної коробки. Охопивши два магазину разом, від'єднує (за допомогою великого пальця вільної руки) той, що знаходиться в автоматі, приєднує запасний та заряджає зброю (вільною рукою, що тримає замінений магазин відводить затворну раму у крайнє заднє положення та відпускає її) (рис. 1.8). Магазин після візуальної оцінки вставляє у сумку для перенесення магазинів або скидає у сумку для скидання магазинів.

На пістолеті – мизинцем, безіменним та середнім пальцями вільної руки військовослужбовець дістає з кобури запасний магазин та утримуючи його:

для пістолетів "Форт" – натискає великим пальцем руки, що утримує зброю, кнопку фіксації магазину;

для пістолетів ПМ, АПС – натискає великим пальцем вільної руки фіксатор магазину в основі рукоятки пістолета.

Водночас за допомогою другої фаланги вказівного та великого пальців вільної руки витягує магазин з рукоятки пістолета і поворотом кісті вільної руки навколо себе замінює його на запасний. Після заміни магазину стрілець досилає патрон в патронник (вільною рукою знімає затвор з затворної затримки). Витягнутий магазин після візуальної оцінки вставляє у кобуру або скидає у сумку для скидання магазинів.

а

б

а – положення для заміни; б – піднесення наступного магазину.

Рисунок 1.8 – тактична заміна магазину.

Бойова заміна. На автоматі (АК-74, АКС-74 та їх модифікаціях) – стрілець вільною рукою, що утримує зброю за цівку, дістає з підсумку запасний магазин та його верхнім кінцем поступовим рухом натискає на фіксатор магазину в основі ствольної коробки, чим від'єднує та скидає донизу магазин, що потребує заміни.

Після приєднання запасного магазину стрілець досилає патрон в патронник (вільною рукою через низ або верх автомата відводить затвор у крайнє заднє положення та відпускає його).

На пістолеті ПМ, АПС – вільною рукою дістає запасний магазин та, утримуючи його в руці, натискає великим пальцем вільної руки фіксатор магазину в основі рукоятки пістолета, за допомогою другої фаланги вказівного та великого пальців вільної руки витягує магазин з рукоятки пістолета і замінює на запасний магазин.

Для пістолетів "Форт" – стрілець рукою, яка утримує зброю, робить різкий півоберт за часовою стрілкою з одночасним натисканням кнопки фіксації магазину в основі рукоятки пістолета великим пальцем з метою його викидання. Водночас вільною рукою дістає запасний магазин з підсумка та вставляє в основу рукоятки пістолета. Після заміни магазину стрілець досилає патрон в патронник (вільною рукою знімає затвор з затворної затримки).

Усунення затримок в бойових умовах. Візуальна перевірка зброї – огляд зброї військовослужбовцем на предмет виявлення можливої несправності під час стрільби. Проводиться миттєво, після враження цілі. При цьому зброя розвертається навколо осі каналу ствола проти часової стрілки правою площиною доверху для більш зручного огляду положення затвору та вікна екстракції гільз (затворної рами та патронника для автомата).

Усунення затримки на автоматі з затворною рамою у передньому положенні – автомат виноситься на лінію очей у напрямку стрільби, затворна рама відводиться в заднє положення та візуально оглядається основа приймача на наявність гільзи або патрону. При наявності патрону проводиться повторне відведення затворної рами та розвертання автомату в правий бік.

Усунення затримки на пістолеті з затвором у передньому положенні – пістолет виноситься на лінію очей у напрямку стрільби, підтримуючою рукою наноситься різкий удар знизу по магазину в основі рукоятці, зброя повертається правою площиною доверху, затвор за задню, ребристу частину за допомогою великого пальця та другої фаланги вказівного пальця вільної руки відводиться назад, а правою рукою пістолет різко повертається у вихідне положення. Військовослужбовець наносить удар по магазину, викидає несправний патрон або гільзу (досилає патрон у патронник) та займає позицію готовності до стрільби.

В різних випадках несправності або затримки при стрільбі військовослужбовець переходить на короткий або довгий «ствол», цей елемент повинен бути відпрацьований до автоматизму на практичних заняттях без стрільби. Стрілець повинен оцінювати свої дії в бою на інтуїтивному рівні.

Основні правила інтуїтивно-безпечного поводження зі зброєю в екстремальних умовах:

при стрільбі на дистанціях до 30 м, при виникненні будь-якої затримки з автоматичною зброєю, стрілець миттєво переходить на допоміжну короткоствольну зброю;

при утриманні зброї вказівний палець постійно знаходиться на запобіжній скобі для пістолетів або ствольній коробці - для автомата;

перед відкриттям вогню стрілець діє згідно по чітко визначеному алгоритму:

1. Візуально оцінює мішень, яку необхідно уразити;
2. Виносить зброю вперед на рівень очей для прицілювання;
3. Голосно подає команду: "ЦІЛЬ!";

4. І лише потім опускає палець зі спускової скоби (корпусу затвора) на спусковий гачок та відкриває вогонь;

перед розміщенням пістолета в кобурі курок необхідно зняти з бойового взводу та перевести його у переднє положення;

перший постріл з пістолета виконується само взводом;

всі дії, пов'язані з усуненням затримок та заміною магазинів (після візуальної перевірки зброї та оцінки причин), проводяться інтуїтивно без зупинки спостереження за зоною ведення вогню.

Магазини в сумках для перенесення магазинів або тактичному спорядженні повинні знаходитися в положенні подавачем донизу, патрони для пістолету розміщуються кулями вперед (для автомата – назад).

Всі екстрені дії по усуненню затримок та заміні магазинів зброї необхідно відпрацьовувати як правою, так і лівою руками (імітація поранення).

1.3. Індивідуальне маскування солдата його екіпіровки та зброї. Здійснення маскування на різноманітній місцевості

Індивідуальне маскування призначено для того, щоб ввести противника в оману, приховавши від нього справжній стан на місцевості (рис. 1.9а, б, в). Тим самим зменшується ймовірність знищення противником особового складу. Крім того, з'являється можливість потай розташувати вогневі позиції, щоб завдати противнику максимально більшої шкоди.

В даний час є декілька способів індивідуальної маскування. Це:

1. Застосування для маскування властивостей місцевості та предметів.
2. Особливі вимоги до спорядження.
3. Використання для маскування наявних підручних засобів.
4. Маскування в процесі пересування (на марші).
5. Пересування без шуму.
6. Маскування стоянок і місць відпочинку.
7. Маскування в умовах зими.

Використання маскувальних властивостей місцевості пов'язано з характером природних масок, які допомагають маскуванню. Так, дуже ефективні такі природні маски, як суцільний чагарник, лісопосадки, житлові квартали, лісові масиви, лісопосадки, сади, промислові підприємства. До них же відноситься і глибокий рельєф: яри, ями, горби, воронки, канави, балки,

лощини, в яких маскхалат може бути абсолютно непомітним.

а

б

в

а – маскування позицій для ведення стрільби;

б – маскування стоянок і місць відпочинку;

в – маскування під час переміщення.

Рисунок 1.9 – приклади маскування.

Ефективно використовувати маскування на місцевості можливо, якщо усунути демаскуючі ознаки, до яких відносяться такі:

характерні обриси людини;

теплове (інфрачервоне) випромінювання та відображення радіосигналів;

характерний покрій одягу та його колір;

зброя та спорядження.

Як використовують місцеві предмети для маскування?

Для маскування слід вибрати таку місцевість, на якій маскхалат або інший одяг не виділяється серед навколишніх предметів, або були б схожі на них, зливаючись з навколишнім фоном. Для того, щоб досягти такого, потрібно

добре знати, як предмет даної місцевості виглядає з боку.

Під фоном в даному випадку мається на увазі місцевість, яка оточує предмет маскуванню, що знаходиться в полі зору спостерігача. Фон може бути рівнинним, горбистим, гірським, закритим, відкритим, пересіченим.

Найкращі маскувальні властивості має пересічений, гірський і закритий фон. Тут знаходиться дуже багато природних масок, та ці території набагато важче проглядаються як з землі, так і з повітря.

Слід звернути увагу на те, що створені людиною споруди і предмети мають чітку форму, часто прямі лінії, що різко виділяються серед місцевості. У природі ж переважають м'які, невизначені лінії і обриси. Кущі, великі каміння, скелі, купини, дерева мають свої обриси, які не відрізняються від інших, і створюють загальний невизначений фон.

Для того, щоб маскуванню було вдалим, кожен військовослужбовець повинен пам'ятати:

маскуванню найбільш ефективно на місцевості з високим рослинним покривом (трави, чагарники, підлісок);

щоб пом'якшити різкі контури тіла, слід зайняти позицію в ймовірному центрі обраного предмета місцевості, не виходячи за його обриси;

якщо доводиться займати положення на виступаючій грані або на розі предмета, потрібно розташовуватися якомога ближче до землі;

контури людини найбільш помітні на тлі верхніх обрисів об'єкта.

Слід уникати такої позиції або пересування, при яких буде різко з'являтися на тлі неба або іншого фону. Так, при виході з яру або ущелини не потрібно відразу ж вставати в повний зріст, не потрібно пересуватися по гребнях висоти. Якщо ж потрібно пройти вздовж річки або узлісся, слід триматися в глибині.

При пересуванні потрібно пам'ятати, що руки і голова особливо впадають в очі. Тому лікті і кісті слід притискати до тулуба, а голову в міру можливості втягувати. Обов'язково потрібно використовувати погодні переваги. А саме: сильний сніг швидко замітає сліди, дощ і туман розсіюють увагу спостерігача і т. ін.

Радіозв'язок потрібно використовувати по мінімуму, а сам сеанс повинен бути дуже коротким. Найкраще користуватися закритими каналами зв'язку.

Команди потрібно подавати жестами або пошепки по ланцюгу. Кожен член команди повинен знати і застосовувати абетку жестів на практиці.

Жодна місцевість не може мати абсолютно чистий колір. Зайве маскуванню не завжди корисне. Годинники, окуляри, компас та інші предмети з поверхнею, що відбиває повинні бути добре захищені.

Одним з демаскуючих ознак є запахи штучного походження, а саме: неприпустимо куріння.

предмети туалету повинні бути непахучі.

не слід вживати цукерки з сильним ароматом, а також цибулю або часник. після жувальної гумки рот слід прополоскати водою,

Сигаретний дим можна відчути за сто метрів, а запах їжі і поту - ще на більш далекій відстані. Техніка, паливо, вибухівка, боєприпаси, мастильні

матеріали, стрілецьке озброєння та немите тіло мають часом дуже сильний запах, який легко може бути помічений спостерігачем, що знаходиться з підвітряного боку.

Яким має бути особисте спорядження: маскувальний костюм є індивідуальним засобом маскуванню, він призначений для того, щоб приховати особовий склад від візуального виявлення противником (рис. 1.10).

Завдання ж камуфляжу полягає в тому, щоб максимально ускладнити противнику виявлення людини на місцевості при її швидкому візуальному огляді, а також ускладнити точне і швидке прицілювання. Для досягнення цього завдання потрібно, щоб камуфльоване обмундирування не виділялося на навколишньому фоні, а при нерухомості було абсолютно непомітним, зливаючись з навколишньою місцевістю.

а

б

в

а – степова місцевість; б – взимку; в – лісиста місцевість.
Рисунок 1.10 – варіанти маскуванню військовослужбовців.

Якщо доводиться діяти на різній місцевості, то в якості маскувального камуфляжу може бути обраний костюм, який забезпечить максимальну непомітність на навколишньому фоні. Для цього костюма вибирають таку кольорову гаму, яка найбільш характерна як для цієї пори року, так і для даної місцевості. При цьому слід мати на увазі, що кольорова гамма місцевості змінюється при зміні погоди, освітлення і часу доби.

Для місцевості в середній смузі найбільш ефективним кольором для маскуванню є оливковий однотонний (хакі) або плямистий. Дрібні плями на одязі оливкового кольору прекрасно маскують силует поблизу, так як виконані у вигляді контурів дрібного листя. При віддаленні такі плями зливаються разом і розмивають силует людини, одягненого в такий камуфляж. Для кращого маскуванню застосовується несиметричне розташування плям: наприклад, одна половина робиться більш світлою, інша - більш темною.

На відстані до 30-50 м малюнок камуфляжу працює дуже добре, далі все плями зливаються разом і силует стає більш помітним.

Маскхалат необхідно обирати з натуральної або змішаної тканини, так як синтетичні матеріали не тільки парять та “шерудять”, а й засвічуються в ПНБ.

Маскуємо армійську каску:

на каску надягають чохол з тканини, поверх якого кріпиться сітка для

того, щоб зручно було кріпити пучки трави. На чохол, крім того, по колу нашиваються розпатлані по кінцях смуги матерії. На вершині каски шматки матерії закріплюють, попередньо склавши їх удвічі. Замаскована таким чином каска, при поворотах голови, кожен раз має різні обриси. Головне - закріпити шматки так, щоб вони не закривали бічний огляд і не заважали рухам голови. При занадто великій кількості шматків матерії каска стане занадто важкою, особливо після того, як вони намокнуть під дощем. Ззаду шматки матерії кріплять так, щоб вони звисали на шию і плечі, маскуючи їх (рис. 1.11).

а

б

в

а – чохол з шматків тканини; б – чохол з трави; в – чохол з гілок.

Рисунок 1.11 – варіанти маскування армійської каски.

Бойовий грим:

при природному освітленні в лісі навіть в хорошому маскувальному костюмі бійця можна помітити по відкритим світлим ділянкам шкіри. Для того, щоб замаскувати обличчя, шию та інші відкриті ділянки шкіри, використовується маскувальний грим. Можлива заміна маскувального гриму маскою з прорізами, шарфом і рукавичками. Основним завданням бойового гриму є зближення кольору обличчя з кольором навколишнього фону, а також в тому, щоб надати деморалізуючий вплив на противника (рис. 1.12).

Коли наноситься бойовий грим, не потрібно забувати, що фарбувати слід все: очні віки, підборіддя, вуха, шию. Для рук застосовувати грим не варто, так як він змивається потім через кілька сотень метрів. Тому краще надягти на руки зелені рукавички. Забарвлення повинно проводитися так, щоб зробити обличчя несиметричним. Так, виступаючі частини обличчя потрібно забарвити в темні тони, а западини - в зелені. Якщо рослинність, трава або очерет, то наносяться вертикальні смуги. При пересуванні в місцевості з деревами смуги повинні наноситися горизонтально або по діагоналі.

Рисунок 1.12 – варіант нанесення фарби для маскуванню обличчя.

Якщо гриму під рукою немає, то можна використовувати підручні матеріали: темний сік рослин, бруд, глину, сажу, деревне вугілля (рис. 1.13). Найпростішим способом маскуванню вважається нанесення на обличчя суміші золи і бруду, або золи, змішаної з соком трав, попередньо покривши обличчя мильним розчином. Такий бойовий грим дуже ефективний, оскільки не відсвічує навіть на сонці.

Однак підручні засоби для бойового гриму мають і свої недоліки, так як вони часто можуть бути токсичними, сильно подразнюють шкіру, на захищають від мошки і комарів, і неефективні в ближньому ІЧ-діапазоні.

Рисунок 1.13 – варіант нанесення гриму підручними засобами для маскуванню обличчя

При пересуванні у складі підрозділу рекомендується ступати «слід у слід», останнім повинен рухатися розвідник з найбільшим розміром взуття. При русі доцільно використовувати старі сліди, під час руху не можна надломлювати гілки, зривати і кидати свіже листя, зрушувати з місця каміння, гілки, сухе листя і т.п. Залишаючи місця привалів, днювань і баз, не залишати обривків паперів, недокурків, бинтів, залишків їжі, порожні консервні банки та інші предмети. Все це варто маскувати, ховати, нести із собою, а свіжі злами та зрізи на деревах і кущах замазувати, засипати землею і брудом.

Особливо важко маскувати сліди на снігу. Тому пересуватися потрібно в темний час доби, снігопади чи заметілі. Для заплутування слідів можна поверх взуття надягати безформні «черевики», різного роду вставки з копитами тварин, обмотувати взуття ганчір'ям. На окремих невеликих ділянках використовувати ходулі або інші підручні засоби, що спотворюють сліди.

Рухаючись у тилу противника по снігу потрібно бути завжди готовим до переслідування противником по сліду. Під час руху треба вміло

використовувати місцевість (укриття, старі лижні та інші дороги); всьому складу підрозділу рухатись, по можливості, по одній лижні і прокладати їх якнайменше. Якщо прокладається нова лижня, то її рекомендується вести уздовж узлісь у глибині лісів, уздовж чагарників, заборів, по глибоких канавах, уздовж обривів.

При виході до об'єкта не слід залишати на снігу явних слідів закінчення шляху руху і не робити петель поблизу об'єкта. Назад варто вертатися по новому маршруту, маючи на увазі, що на вже прокладених тропях, лижнях противник може встановити міни, організувати засідки або спостереження. Використання димів не можна повністю виключити з арсеналу маскувальних засобів. Так, при проведенні нальоту, улаштуванню засідки, виявленні противником та в інших випадках можна застосовувати дими для осліплення засобів ураження противника, прикриття свого відходу (висування), введення противника в оману. Прикритися димовою завісою можна використовувати при нальоті авіації, особливо вертольотів противника.

Всі перераховані та інші засоби і способи потрібно вміло використовувати, виходячи з обстановки та місцевості.

1.4. Способи пересування на полі бою

а) Пересування пригнувшись (рис. 1.14) застосовується в наступних випадках: коли необхідно сховати своє пересування від противника на місцевості, де укриття не прикривають бійців, що йдуть у весь зріст (висока трава, чагарники, канали), і при швидких перебіжках на відкритій місцевості (бігом).

При пересування пригнувшись всі рухи виконуються вільно, плавно, без зайвої напруги, боєць не опускається й не піднімається при кожному кроці. Це дає можливість зберігати сили й краще приховати від ворога своє пересування.

Рисунок 1.14 – пересування пригнувшись.

б) Пересування безшумно (крадькома) (рис. 1.15) застосовується при виконанні завдань, пов'язаних з наближенням до противника, при проходженні

біля його позицій або при діях у тилу противника. Пересування може бути безшумним тільки за умови, що боєць не наступить на предмети, які викличуть шум, не зачепить за них тілом, спорядженням, зброєю, тобто буде робити рух з великою обережністю. Зазвичай шум створюється ногами, особливо в «зеленці», тобто там, де на землі валяються палиці, сучки, камені, скло і т.п. Техніка зазначених пересувань представлена у навчально-методичному посібнику. При пересуванні потрібно бути готовим у будь-який момент підтримати рівновагу. Під час пересування прислухатися, уважно спостерігати навколо себе, де можливе перебування ворога, при цьому зброю тримати у повній готовності.

Пересування по в'язкому ґрунту викликає додаткову витрату енергії, що витрачається на «витягування» ніг з ґрунту та на збереження рівноваги. У цих випадках рух невеликими кроками чергується зі стрибками і великими кроками.

Рухаючись по слизькій поверхні (наприклад, по глинистому ґрунті після дощу) ногу слід ставити на всю ступню. Одна рука обов'язково повинна бути вільна, щоб робити нею короткі різкі рухи для збереження рівноваги.

При пересуванні по камінню, щебеню, через руїни будівель в населених пунктах, перш ніж наступити потрібно намацати ногою тверду точку опори і поступово переносити на неї вагу тіла. Наступний крок ногою робити тільки після прийняття стійкого положення на першій.

При пересуванні по високій траві рекомендується вище піднімати ноги і ставити їх на землю з носка.

При пересуванні по мілкій воді, щоб не створювати шуму, ногу треба опускати поступово з носка, протягуючи її вперед по воді ковзаючим рухом, як при ходьбі на лижах.

а

б

а – момент постановки ноги на носок; б – момент постановки ноги на п'ятку.

Рисунок 1.15 – пересування безшумно.

При низькій температурі взимку скрип кроків по снігу чути на 30-40 м. У морозну ніч поширення звуків збільшується. Для звукового маскування свого руху потрібно використовувати шуми, викликані стрільбою, пролітаючими літаками, працюючими двигунами, рухом машин та вітер, що дме з боку противника.

в) Пересування бігом застосовується у всіх випадках пересування по різній місцевості, виходячи з обстановки, що склалася та необхідністю прискорити пересування для швидкого зближення із супротивником.

У бігу на різні відстані застосовується приблизно однакова техніка руху.

При відштовхуванні однією ногою інша робить швидкий і енергійний маховий крок уперед нагору. Під час польоту нога, що перебуває спереду розгинається й опускається вниз, торкаючись землі спочатку п'ятою, потім переходить на всю ступню й далі на носок (перекатом). Тулуб нахилений уперед. Голова тримається прямо. Руки, зігнуті в ліктях приблизно під прямим кутом, із злегка стиснутими кулаками, під час перебіжок рухаються навскіс вперед та назад.

При бігу по пересіченій і лісистій місцевості дивитися вперед униз, щоб не потрапити ногою в ямку, вибій, не наткнутися на камінь, а в лісі - на гілки або коріння. Ногу ставити з п'яти на всю ступню.

При бігу по м'якому, слизькому й свіжому ґрунті ногу ставити на всю ступню.

При бігу в гору, при збіганні на кручі ногу ставити з носка.

При бігу через неглибоку (до колін) водну перешкоду бігти невеликими кроками, високо піднімаючи коліна. Перестрибувати через канави, струмки, камені, що зустрічаються під час бігу, легким широким кроком без втрати темпу. На повалені дерева, колоди наступати однією ногою та продовжувати рух. Під час бігу дотримуватися ритму дихання, найбільш зручного для кожного бійця, дихати через ніс і рот одночасно.

Пересування прискореним кроком у зріст застосовується в ході атаки на віддалині від противника або на місцевості, де виключене спостереження противником (ліс, високий чагарник, лощина, яр, зворотні скати висот і т.ін.).

Пересування прискореним кроком пригнувшись застосовується для прихованого пересування по місцевості з невисокими укриттями (низький чагарник, висока трава, канава), по траншеях і ходам сполучення.

Біг (повільний, швидкісний і в середньому темпі) може застосовуватися при атаці противника, а також для подолання окремих ділянок місцевості. Швидкісний біг у повний зріст або пригнувшись використовується при перебіжках, при вибіганні з укриттів до бойових і транспортних машин.

Якщо противник веде прицільний вогонь або коли необхідно наблизитися до противника непоміченим, і раптово напасти на нього переповзання.

г) Переповзання виконується звичайними розповсюдженими способами, і залежно від рельєфу місцевості й рослинного покриву переповзати можна попластунськи, на напівсидячи або на боці. Як і перед перебіжкою, спочатку необхідно намітити шлях пересування й укриті безпечні місця.

Переповзання «напівсидячи» (рис. 1.16) зазвичай застосовується на місцевості, що має невеликі укриття (пні, високу траву, посіви, неглибокі канави то що). Це найлегший, безшумний і вигідний для збереження сил спосіб переповзання.

а

б

а – момент виносу правої ноги; б – момент виносу лівої ноги.

Рисунок 1.16 – переповзання «напівсидячи».

Переповзання «по-пластунському» (рис.1.17) являє собою найбільш скритий спосіб пересування. Застосовується на відкритій місцевості та на місцевості з укриттями, що не прикривають пересування бійця способом «напівсидячи».

а

б

а – звичайним способом; б – на ліктях.

Рисунок 1.17 – переповзання «по-пластунському».

Переповзання на боці (рис. 1.18) застосовується на будь-якій місцевості. Це найбільш вигідний спосіб переповзання при наявності вантажу, різної важкої зброї та при транспортуванні полоненого, або пораненого.

а

б

Рис. 1.18 Переповзання на боці

а – положення лежачи на боці й момент згинання правої ноги,
б – момент відштовхування правою ногою

Переповзання лежачи «ничком» (рис. 1.19) здійснюється на відкритій місцевості або під вогнем ворога. Здійснюється шляхом обережного переставляння рук та ніг та підтягуванням тіла вперед руками і переступанням на носках. При цьому, боєць повинен перевіряти руками землю перед собою та притискатися якомога ближче до землі, опускаючи нижче голову та плечі.

Рисунок 1.19 – переповзання лежачи «ничком».

д) Особливості безшумного руху вночі. У нічний час істотно обмежується видимість і дальність виявлення об'єктів спостереження, знижуються можливості з оцінки кольору та конфігурації об'єктів та місцевих предметів, ускладнені пересування та орієнтування, погіршуються організація та управління навіть у рамках одного підрозділу, знижується ефективність застосування більшості видів зброї.

При пересуванні вночі небезпека зробити шум збільшується, тому що під ноги непомітно можуть потрапити дрібні предмети.

Пересування вночі здійснюються різними способами: у повний зріст, пригнувшись, напівсидячи та переповзанням. Під час пересування в повний зріст і пригнувшись носком ноги намацувати ґрунт зручніше, але при

постановці ноги з п'яти легше й швидше пересуватися. Однак і в одному, і в іншому випадку можна успішно робити безшумний рух. При пересуванні в повний зріст у незнайомих місцях ліву руку, зігнуту в лікті, тримати перед собою на висоті обличчя для самостраховки, іноді роблячи нею рух зверху вниз. При пересуванні в темряві в місцях, де можуть бути пастки та сюрпризи, які підготовлені противником, пересуватися низько пригнувшись (щоб не натрапити на дріт, мотузку тощо) і робити повільні обережні рухи руками перед собою, лівою рукою – «поглажуючі», а правою – кругові (рис. 1.20).

У цих випадках ногу ставити на ґрунт після того, як місце прощупане рукою.

а

б

а – вид прямо; б – вид збоку.

Рисунок 1.20 – положення рук для самостраховки при пересуванні вночі.

Біг уночі при гарній видимості нічим не відрізняється від звичайного бігу, але кроки повинні бути коротші. При поганій видимості, ноги необхідно піднімати вище, як би наступаючи на щось.

Основні способи подолання перешкод

Для подолання невеликих перешкод на шляху руху борець застосовує різні стрибки.

а) Стрибки у залежності від характеру подоланої перешкоди можуть бути в довжину, з приземленням на одну або на обидві ноги (виконуються з розбігу або з місця), з опорою на перешкоду як однією ногою, так і рукою і ногою з перенесенням тіла боком через перешкоду, наприклад, через повалене дерево, низьку огорожу, залізні конструкції та ін. (рис. 1.21).

а

б

в

а – стрибок наступаючи на перешкоду; б, в – стрибок боком з опорою на руку і ногу (моменти відштовхування від землі та переносу лівої ноги).

Рисунок 1.21 – стрибки через перешкоду.

Виразити з глибоких перешкод (воронка, траншея, яма) необхідно за допомогою упору коліна об край перешкоди, упору руками і ногами об стінки або край перешкоди.

б) Вповзання в укриття типу воронки проводиться шляхом підповзання до укриття по-пластунськи або на «напівсидячи» з подальшим послідовним опусканням в неї ніг (рис. 1.22).

Рисунок 1.22 – спосіб вповзання.

При подоланні перешкод з ґрунту можна в якості опори використовувати лопату або ж з її допомогою зробити невеликі заглиблення та спиратися в них, як у своєрідні сходи.

в) Особливості подолання перешкод вночі.

Під час подолання перешкод завжди попередньо оглянути (обмацати рукою або ногою) місце постановки ноги, руки та тулуба.

Під час переповзання обмацувати руками ґрунт, рослинність, насадження й навколишні предмети, особливо в тих місцях, де противник застосовує різні пастки і сюрпризи.

У приміщенні рухатися навпомацки уздовж стін, обмацуючи перед собою простір і предмети руками й ногами.

У лісі завжди остерігатися наступати на сухий хмиз.

Болота переходити по шляхам, які намічені вдень або пересуватися по ним дуже обережно, обмацуючи ціпком місце для постановки ноги.

У дощ і вітер користуватися шумом для більш швидкого пересування. У непогоду надягати головний убір глибше, оберігаючи очі, але маючи можливість завжди бачити необхідне.

Якщо противник освітлює місцевість ракетами, потрібно швидко присісти або лягти й «завмерти», не ворухитися. На розвіданій місцевості після падіння ракети на землю робити кидок уперед бігом.

1.5 Підготовка та проведення тактико-стройового заняття

Тактико-стройові заняття - перший ступінь практичного навчання тих, хто навчається, тактичної та тактико-спеціальної підготовки, один із видів проведення практичних занять на місцевості. Вони передують тактичним заняттям.

На тактико-стройових заняттях відпрацьовується техніка виконання прийомів і способів поодиноких дій тих, хто навчається, у складі відділень (екіпажів, розрахунків) і взводу в умовах сучасного загальновійськового бою, найбільш характерними з яких є: розгортання підрозділу із похідного порядку в передбойовий і бойовий, згортання; атака; пересування, маневр на полі бою, подолання різних перешкод і загороджень під вогнем противника; відбиття атаки (контратаки) противника; подолання водних перешкод; дії за сигналами оповіщення та інші питання.

Основним методом навчання на тактико-стройових заняттях є вправа (тренування) у виконанні прийомів і способів дій, навчально-бойових нормативів. За необхідності можуть застосовуватися пояснення і показ.

Хороша індивідуальна навченість, уміння підпорядкувати свій настрій, емоції виконанню кінцевого завдання, що стоїть перед підрозділом – ось в чому полягає цільова установка навчання тих, хто навчається, на тактико-стройових заняттях.

Тактико-стройові заняття з тими, хто навчається, можуть проводитися на матеріальній частині або піший по-машинному (піший по-танковому). Для забезпечення управління підрозділами необхідно використовувати рухомі пункти навчання, переносні радіостанції, мегафони, малогабаритні магнітофони, сигнальні прапорці і ліхтарі.

Проводити тактико-стройові заняття можна на необладнаній місцевості або на тактичному навчальному полі. Найбільш ефективні та повчальні ті заняття, які проводяться на тактичному навчальному полі, де разом із мішеневою обстановкою, інженерними спорудами, загородженнями і руйнуваннями застосовуються звукові ефекти бою, записані на магнітну стрічку і трансльовані через гучномовні пристрої. Командир підрозділу (ті, хто навчається,) повинні прагнути максимально використовувати можливості тактичного навчального

поля, і передусім мішеневу обстановку та засоби імітації, що дозволить навчати тих, хто навчається, веденню дальнього вогневого бою і діям на розрізних напрямках при тактичній і вогневій взаємодії між собою, використанню переваг місцевості для прихованого виходу у фланг і тил противника.

Підготовка занять включає: особисту підготовку керівника і помічників (керівників занять і практичних тренувань на навчальних місцях); вибір і обладнання місця занять та інших засобів матеріального забезпечення; розробку плану проведення занять і підготовку особового складу.

Підготовка керівників до занять: підготовка заняття включає: особисту підготовку керівника до заняття, уточнення (визначення) вихідних даних, вибір району (ділянки місцевості) для проведення заняття, проведення рекогносцировки району заняття, розробку плану проведення заняття; підготовку тих, кого навчають, до заняття, району заняття та засобів матеріально-технічного забезпечення.

Підготовка керівника до проведення заняття здійснюється на показових, інструкторсько-методичних заняттях, інструктажах і під час самотійної роботи. Самостійна робота – основний метод підготовки керівника.

Керівник заняття вивчає вимоги Програми бойової підготовки, необхідні розділи й статті Бойового статуту Сухопутних військ, настанови та організаційно-методичні вказівки. Потім визначає навчальні цілі й зміст навчальних питань.

Вихідні дані для підготовки заняття – тема, навчальні цілі та навчальні питання, склад тих, хто навчається, час (вдень, вночі), тривалість і район проведення заняття, витрата моторесурсів і імітаційних засобів, – в основному, визначаються Програмою бойової підготовки загальновійськових підрозділів, планом бойової підготовки та розкладом занять.

Загальний розрахунок відведеного часу робиться від початку висування підрозділу на місце заняття й до повернення в розташування, при цьому керівник повинен враховувати час, необхідний на відпрацювання питань у ході пересування, постановку завдання і розбір. Важливе значення для забезпечення відпрацювання навчальних питань має *вибір району заняття*. Ним може бути тактичне учбове поле або ділянка місцевості, що забезпечує якісне відпрацювання намічених навчальних питань і найбільшу повчальність заняття.

Безпосередня підготовка керівника до визначеного заняття починається з вивчення теми і мети заняття, у ході якого він визначає, які прийоми і дії необхідно відпрацювати для якісного освоєння особовим складом індивідуальних навичок дій на полі бою. Потім він визначає цілі і навчальні питання, вибирає район занять, намічає заходи щодо підготовки навчальних місць та розробляє (складає) план (план-конспект) проведення заняття.

План (план-конспект) складається в довільній формі. У ньому крім вихідних даних визначається порядок організації занять, методика і послідовність відпрацювання навчальних питань, а також час для занять на

кожному навчальному місці.

В усіх випадках місця, які призначені для занять, повинні бути попередньо перевірені у відношенні забезпечення безпеки, треба звертати особливу увагу на справність окремих штучно створених перешкод, очищати місця занять від ненадійно лежачих каменів, крижаних брил і ін.

Підготовка помічників (командирів взводів і відділень) здійснюються особисто керівником занять шляхом проведення з ними інструкторського методичного заняття або інструктажу.

У залежності від наявності часу й інших конкретних умов інструкторсько-методичне заняття командир роти може проводити окремо з командирами взводів і окремо із сержантами або одночасно з обома категоріями.

Інструкторсько-методичні заняття (інструктажі) проводяться на тих навчальних місцях, на яких будуть проводитися заняття з особовим складом. У ході інструкторсько-методичних занять командир роти спочатку перевіряє знання і навички командирів взводів (відділень) по техніці пересування на полі бою, які підлягають відпрацюванню з особовим складом, вказує недоліки та доводить порядок організації заняття на всіх навчальних місцях і детально ознайомлює з питаннями організації занять і методикою навчання особового складу.

Особлива увага на інструктажах звертається на те, щоб командири відділень (взводів) уміли в доступній формі і коротко не тільки розповісти про тактичні прийоми і дії, а й самі зразково виконували їх, пам'ятаючи, що допущені ними помилки можуть бути перейняті тими, кого навчають, і надалі буде важко домогтися їх виправлення.

Підготовка особового складу до занять з метою найбільш раціонального використання навчального часу в години самопідготовки рекомендується ознайомити особовий склад з тими прийомами й діями, які йому потрібно буде відпрацювати на тактико-стройовому занятті.

Проведення занять. Всі заняття з тактичної підготовки включають підготовчу, основну і заключну частини. Кожна частина має своє призначення і зміст.

Підготовча частина проводиться з метою підготовки тих, кого навчають, до майбутнього підвищеного фізичного навантаження і успішного засвоєння прийомів тактичних дій, які підлягають вивченню в основній частині заняття. У підготовчій частині заняття керівник перевіряє готовність особового складу, навчальних місць до заняття; повідомляє тему, навчальні питання, мету та актуальність заняття, а також порядок заняття на навчальних місцях; доводить вимоги заходів безпеки та перевіряє зброю на розрядження.

Тактико-стройове заняття може починатися безпосередньо в розташуванні частини або у вихідному районі. Висування у вихідний район і

повернення в розташування частини повинні здійснюватися на фоні тактичної обстановки й використовуватися для закріплення раніше вивчених питань або для відпрацювання окремих тактичних прийомів і способів дій з даної тематики, наприклад: ведення спостереження в ході висування, розгортання в бойовий порядок, спішування й розгортання в ланку, посадка на БМП (БТР), дії за сигналами оповіщення, управління на марші тощо. Може здійснюватися марш-кидок.

Основна частина заняття призначена для вивчення техніки пересування на полі бою і тренування особового складу з метою виробки фізичних, вольових і психологічних якостей, необхідних для вирішення бойових завдань. Основна частина занять проводиться на навчальних місцях і повинна займати 85-90% часу, який відводиться на дане заняття.

У заключній частині заняття приводяться в порядок навчальні місця, перевіряє наявність особового складу та зброї на розрядження, ставить завдання на здачу засобів імітації, проводить АПД (аналіз поточних дій), відмічаю позитивні та негативні сторони заняття, доводить оцінки за заняття.

(ВАРІАНТ)

1.6. Приклад 1. Тактико-стройове заняття вдень

Тема: Дії солдата в бою.

Заняття: Пересування на полі бою.

Навчальна мета:

1. Навчити особовий склад практичним навичкам щодо маскуванню різноманітній місцевості, пересування на полі бою та вибору місця для стрільби.

2. Удосконалити практичні навички та уміння особового складу щодо спостереження за полем бою, розвідка цілей і доповідь про виявлені цілі, вибору місця для стрільби та порядку утримання зброї.

3. Формувати в особового складу високі психологічні якості при виконанні завдань в пішому порядку

Навчальні питання:

1. Вибір укриття, шляхів руху та способів пересування (у зріст, нахилившись, перебіжками, переповзанням) (Н-Т-10). Використання місцевості і місцевих предметів для захисту від вогню та спостереження за противником.

2. Вибір місця для стрільби, скритне заняття вогневої позиції, самообкопування під вогнем противника і маскуванню (Н-І-1).

Тривалість – 4 години.

Література та навчальні посібники:

1. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ ЗСУ, частина III (взвод, відділення, екіпаж). – К.: КСВ, 2016.

2. Тактика підрозділів (механізований взвод). Навчальний посібник Є.В. Вірко, М.В.Годій, О.Ю. – Львів: АСВ, 2014.

3. Методичні рекомендації командирів взводу щодо організації дій підрозділу з урахуванням досвіду проведення антитерористичної операції П.П.Ткачук, А.В. Луцьков, С.В. Похнатюк – Львів: АСВ, 2016.

Матеріально-технічне забезпечення:

БМП-1 (2) - 1 од., БТР-80 (70) - 3 од., Т-64 – 3 од., вант. авт. – 2 од., зброя, спорядження за штатом механізованого взводу, засоби імітації

Проведення заняття

Командир взводу, перевібивши готовність особового складу, техніки і засобів матеріального забезпечення до заняття, оголошує тим, хто навчається тему, навчальну мету, порядок проведення заняття і перше навчальне питання.

Перше навчальне питання: *вибір укриття, шляхів руху і способів пересування (у зріст, нахилившись, перебіжками, переповзанням, Н-Т-10). Використання місцевості та місцевих предметів для захисту від вогню і для спостереження за противником.*

Командир відділення показує на місцевості особовому складу наявні укриття та пояснює, чим потрібно керуватися при виборі шляху руху до об'єкта атаки, де і які застосовувати способи пересування залежно від характеру місцевості і можливого впливу противника, як використовувати місцевість і місцеві предмети в ході висування для захисту від вогню противника та для спостереження за ним, потім особисто показує, як треба діяти на місцевості застосовуючи той або інший спосіб пересування. Ті, кого навчають, пересуваються за командиром відділення праворуч, ліворуч і позаду нього й уважно стежать за його діями.

З вихідного положення командир відділення йде прискореним кроком, потім переходить на біг. Наближаючись до чагарника, пригинається, а потім, вибравши зручне місце, лягає і пояснює, що далі пересуватися в зріст і нахилившись небезпечно, тому що ділянка місцевості від кущів до канави відкрита та обстрілюється противником, тому її необхідно подолати перебіжками, і показує, як це робиться.

Командир відділення, подавши команду для перебіжки, ставить автомат на запобіжник, швидко підхоплюється, пробігає дистанцію від укриття до укриття на протязі 5 сек.(4-6 кроки), падає на землю, відповзає (перекочується) небагато в бік (якщо є – за укриття), потім знову підхоплюється, добігає до канави і лягає в неї, приготувавшись до стрільби. Після цього він пояснює, що далі небезпечно пересуватися перебіжками і, щоб непомітно наблизитися до вогневої точки противника, раптово напасти і знищити її, необхідно пересуватися переповзанням, і показує техніку виконання переповзання попластунськи, напівсидячи і на боці.

Закінчивши показ у цілому, командир відділення повертається з відділенням у вихідне положення і повідомляє порядок відпрацювання показаних дій елементами: пересування прискореним кроком (бігом); пересування перебіжками; пересування переповзанням.

Пересуванню прискореним кроком і бігом командир відділення вчить солдат по черзі, потоком, подаючи команду кожному, кого навчають. Наприклад: «Рядовий Шпак, прискореним кроком (бігом) на рубіж уперед». солдат Шпак виконує команду, а командир відділення та всі ті, кого навчають, стежать за його діями. По досягненні ним зазначеного рубежу командир відділення подає команду наступному солдату для пересування на цей же рубіж тощо. У ході навчання техніки пересування прискореним кроком і бігом командир відділення пояснює всім помилки, які були помічені під час виконання команд, а також як їх усунути. Так солдатам варто пояснити, що при пересуванні прискореним кроком або бігом зброя тримається як зручніше, але завжди повинна бути спрямована у бік цілі і кожен солдат повинен постійно вести спостереження за противником.

ОПЕРАЦІЙНА КАРТА

Виконання нормативу з тактичної підготовки №10 (Н-Т-10) **«Пересування на полі бою (потайне висування до об'єкту противника)».**

Командиру відділення при відпрацьовуванні дій необхідно перебувати там, звідки йому зручніше спостерігати за діями тих, кого навчають, і де він зможе вчасно вказувати їм на допущені помилки.

Тому командир відділення, пропустивши більшу частину солдат прискореним кроком (бігом) на рубіж чагарника та визначивши черговість дій тих, хто залишився на вихідному рубежі, переміщується на рубіж чагарника до основної частини відділення і, подаючи сигнал на виконання команди відмахуванням прапорцем, оцінює дії чергового солдата немовби із боку противника і коментує їх для тих, хто перебуває поруч.

Після тренування солдат у пересуванні прискореним кроком (бігом) у бік чагарника по одному, командир відділення уточнює положення противника і проводить тренування при русі у зворотному напрямку. Для прищеплення солдатам твердих навичок під час дій у складі відділення він шикує особовий склад в одну шеренгу з інтервалами між солдатами 8-12 кроків, подає команду на пересування прискореним кроком або бігом на рубіж – яр, зламане дерево – усьому особовому складу та по черзі стежить за діями кожного солдата, тобто вчить одного, а тренує всіх.

Помітивши помилку в діях того, кого навчають, командир відділення зупиняє солдат (при відпрацьовуванні в складі відділення він викликає до себе тих, хто допустив помилку), пояснює, у чому полягає помилка і як потрібно правильно діяти, і продовжує тренування спочатку в повільному темпі, потім прискорює темп і домагається, щоб усі солдати вклалися в час, установлений нормативом. Указувати на помилки необхідно голосно, щоб чули всі, але спокійно.

Навчивши солдатів діям щодо пересування прискореним кроком і бігом, командир відділення приступає до відпрацьовування наступного елемента – пересування перебіжками. Спочатку він коротко пояснює, коли застосовується пересування перебіжками і порядок його виконання.

а.) перебіжками б.) переповзанням в.) перебіжками і переповзанням

Умови виконання нормативу Н-Т-10:
Оцінка знижується на один бал:
 якщо голова і тіло при пересуванні піднімаються від землі, якщо довжина перебіжки між зупинками більше встановленої, якщо військовослужбовець під час зупинки після перебіжки не відповз у сторону, не приготувався для ведення вогню;
 якщо для зупинок при перебіжці не використовувались укриті місця (укриття).

Оціночні показники		«5»	«4»	«3»
а) перебіжками	військовослужбовець	2 хв 20 с	2 хв 30 с	3 хв
	відділення	2 хв 45 с	3 хв	3 хв 30 с
б) переповзанням	військовослужбовець	1 хв 50 с	2 хв	2 хв 25 с
	відділення	2 хв	2 хв 10 с	2 хв 35 с
в) перебіжками і переповзанням	військовослужбовець	40 с	45 с	55 с
	відділення	45 с	50 с	1 хв

Матеріальне забезпечення: Секундомір – 1 шт.; Табличка – 3 шт.; Прапорці: червоні – 3 шт.; білі – 6 шт.

Зокрема вказує: перебіжка здійснюється з положення лежачи, а на ділянці, що повинна долатися перебіжками, необхідно вибрати укриття для перепочинку і намітити шлях руху від одного укриття до іншого. Досягнувши рубежу збоку від укриття для перепочинку, солдат повинен з ходу залягти і відповзти за нього, для того щоб противник не міг взяти під приціл місце

падіння і уразити солдата, коли він буде підніматися для наступної перебіжки. Довжина перебіжки до 10 кроків, від укриття до укриття, пересування потрібно здійснювати стрімко, щоб противник не встиг уразити солдата під час перебіжки.

Після показу порядку пересування перебіжками командир відділення приступає до тренування солдатів на ділянці від чагарника до канави. Методика навчання цьому способу пересування аналогічна методиці навчання пересуванню прискореним кроком.

Особливу увагу командир відділення приділяє стрімкості пересування, вдалому вибору місця для перепочинку, правильному приготуванню для ведення вогню й стежить за тим, щоб ті, кого навчають, вели постійне спостереження за противником.

Переконавшись у правильності виконання тими, кого навчають, пересування перебіжками, командир відділення тренує їх відповідно до вимог нормативу з тактичної підготовки № 10.

Завершивши відпрацьовування пересування перебіжками, командир відділення приступає до навчання пересуванню переповзанням.

Спочатку командир відділення особисто показує способи переповзання (напівсидячи, на боці та по-пластунськи), пояснюючи при цьому, що вибір способу переповзання визначається умовами місцевості, тобто наявністю й висотою укриття, що є на шляху солдата, і вогнем противника.

При переповзанні будь-яким способом зброю варто поставити на запобіжник і оберігати від ударів і забруднення, особливо від попадання сторонніх предметів у канал ствола. Методика навчання аналогічна методиці навчання першим двом способам: показ із поясненням, тренування спочатку в повільному темпі, а потім з прискоренням до часу, встановленого нормативом. При цьому командир відділення особливу увагу звертає на те, щоб ті, кого навчають, постійно вели спостереження за противником, діяли швидко, уміло використовували місцевість і місцеві предмети при пересуванні, робили правильний вибір місця для стрільби, оберігали зброю від забруднення. Завершивши відпрацьовування способів пересування, командир відділення відпрацьовує навчальне питання в цілому, а потім організує тренування солдатів у пересуванні комбінованим способом відповідно до вимог нормативу з тактичної підготовки № 10.

Закінчивши відпрацьовування першого навчального питання, командир відділення шикуює особовий склад і проводить короткий розбір, у якому вказує, як засвоєні кожним солдатом способи пересування, вказує на найбільш характерні помилки і їхні причини, оцінює вміння солдатів використовувати захисні властивості місцевості, що маскують.

Закінчивши частковий розбір, командир відділення приступає до відпрацьовування другого навчального питання.

Друге навчальне питання: *вибір місця для стрільби, скритне заняття вогневої позиції, самообкопування під вогнем противника й маскування.*

Відпрацьовування даного навчального питання проводиться на тій же місцевості, де відпрацьовувалося перше навчальне питання, за двома елементами: вибір місця для стрільби й скритне заняття вогневої позиції; самообкопування під вогнем противника і маскування (Н-І-1). Залежно від умов місцевості та раніше проведеної рекогносцировки командир відділення міняє напрямок дій відділення або наприкінці висувається трохи вбік і діє за планом відпрацьовування першого навчального питання.

Пристаюючи до відпрацьовування першого елемента, командир відділення пояснює особовому складу, що під час бою правильне використання місцевості допомагає сховатися від спостереження противника, краще бачити його та вести по ньому влучний вогонь. Тому, перебуваючи на місці, перебігаючи або переповзаючи, солдат постійно повинен піклуватися про вибір місця, звідки йому буде зручно вести спостереження і вогонь, залишаючись у той же час не поміченим противником і захищеним від його вогню. З однієї вогневої позиції (одного місця) довго вести вогонь не можна, її потрібно частіше міняти. Для цього солдат, зайнявши одну позицію, відразу повинен намітити одну-дві нові, а також приховані та найкоротші шляхи до них.

Навчання солдатів вибору місця для стрільби командир відділення проводить спочатку на місцевості, що має укриття (лунки, канави, пеньки, руїни тощо), використовуючи для цього обладнані ділянки тактичного навчального поля, а потім на необладнаній місцевості.

При виборі місця для стрільби на обладнаному різними укриттями ділянці місцевості командир відділення звертає увагу тих, кого навчають, на те, що місцеві предмети, якщо їх уміло використовувати, захищають солдат від куль і осколків, скорочують час на обладнання позиції і забезпечують сприятливі умови для ведення вогню. При цьому не слід забувати про те, що обрані укриття повинні забезпечувати спостереження за противником.

Для того, щоб ті, кого навчають, добре усвідомили цю вимогу, командир відділення, подавши сигнал на позначення противника мішенями, займає не зовсім вдало обрану позицію, викликає до себе солдат і пояснює, що при всіх зручностях даного укриття воно не забезпечує головного – умов спостереження за противником. Для того, щоб підлеглі переконалися в цьому, він наказує їм по черзі зайняти вогневу позицію в укритті та доповісти, чи спостерігають вони противника та що їм заважає. Переконавшись, що всі зрозуміли недолік даної позиції, він займає інше укриття і в такому ж порядку пропонує солдатам переконатися в перевазі даної позиції в порівнянні з першою.

Пристаюючи до тренування солдатів, командир відділення змінює умови тренування, для чого подає сигнал на показ мішеней, що позначають противника, в іншому районі або виводить солдат на іншу ділянку місцевості, обладнану укриттями. Далі командир відділення шикуює солдат, уточнює тактичну обстановку й наказує особовому складу вибрати собі укриття. Спочатку солдати тренуються в простих умовах, поза впливом противника і без відпрацьовування скритного заняття вогневої позиції. Після того, як кожен солдат вибере і займе укриття, командир відділення перевіряє всі укриття, потім, вишикувавши відділення, проводить його по них, оцінює обране кожним

солдатом укриття, указуючи при цьому на недоліки і переваги тієї або іншої позиції.

Провівши аналогічним чином два-три тренування і переконавшись, що підлеглі отримали необхідні навички у виборі укриття, командир відділення ускладнює тренування. Для цього він розгортає особовий склад у цеп, указує положення позначеного мішенями противника, ставить особовому складу завдання на скритне зайняття позицій на ділянці місцевості, обладнаній укриттями, і встановлює сигнал початку висування.

Висунувшись на рубіж позначення противника, командир відділення подає сигнал на початок тренування і контролює дії солдатів по потайливому заняттю укриття, імітуючи стрільбою холостими набоями вогонь противника при виявленні недоліків у діях тих, кого навчають. Після зайняття солдатами укриття командир відділення у вищезазначеній послідовності дає оцінку зробленого кожним вибору, а також указує на недоліки в діях підлеглих по потайливому зайняттю укриття.

Переконавшись, що підлеглі напрацювали досить тверді навички у виборі укриття, командир відділення приступає до відпрацювання вибору місця для стрільби на не обладнаній укриттями місцевості. При цьому він пояснює солдатам, що будь-яка місцевість, яка навіть здається на перший погляд рівною, має ями, канави, горбки, нерівності, які можна використовувати для укриттів. Недоцільно розташовуватися на гребені хребтів, висот та в інших місцях, де фігура солдата буде ясно вимальовуватися на тлі неба, а також біля окремого дерева або іншого місцевого предмета, що є орієнтиром, тому що орієнтири завжди пристрілюються та беруться противником під спостереження. Відпрацювання вибору місця для стрільби на необладнаній місцевості командир відділення здійснює в тій же послідовності, що і на обладнаній укриттями місцевості.

Завершивши відпрацювання першого елемента даного навчального питання, командир відділення переходить до другого – самообкопування під вогнем противника і маскуванню.

Навчання самообкопуванню і маскуванню є логічним продовженням відпрацювання першого елемента. Після заняття вогневої позиції на необладнаній місцевості командир відділення викликає до себе солдат, шикуює відділення та пояснює, в яких умовах бойової обстановки необхідно переходити до самообкопування, пояснює і показує порядок самообкопування під вогнем противника і маскуванню позиції.

Показуючи порядок самообкопування, командир відділення пояснює, що на обраному місці солдат кладе зброю праворуч від себе на відстані витягнутої руки стволом у бік противника, потім повертається на лівий бік, виймає лопату із чохла, бере черешок лопати обома руками та ударами на себе підрізає ґрунт; знятий дерен кладе убік, щоб після риття окопу його можна було використовувати для маскуванню бруствера; ґрунт викидається спочатку вперед, а потім у боки; під час роботи голову потрібно тримати ближче до землі, але так, щоб можна було вести постійне спостереження за противником. Після риття частини окопу на глибину 20 см солдат відсувається назад і

продовжує риття іншої частини. Розміри окопу: ширина – 80 см, довжина – 170 см. Товщина бруствера зі звичайного ґрунту – 160 см, з піщаного і мерзлого – 90 см, з кам'янистого – 50 см, зі снігу – 3 м. По закінченні роботи бруствер маскується під кольори навколишньої місцевості.

З метою економії навчального часу командир відділення пояснює послідовність і порядок самообкопування і маскуванню, не виконуючи всього обсягу робіт. Потім ставить особовому складу завдання на заняття своїх позицій і самообкопування. З початком самообкопування командир відділення фіксує час і контролює дії підлеглих, стежить за тим, щоб всі солдати постійно вели спостереження за противником, не піднімалися над землею, здійснювали самообкопування в зазначеній послідовності, не знімаючи із себе окремих предметів спорядження і екіпірування.

Для забезпечення контролю командир відділення періодично висувається на позиції противника та оцінює дії підлеглих щодо забезпечення скритності робіт із самообкопування, а при завершенні робіт викликає до себе тих, кого навчають, щоб наочно продемонструвати їм виконання маскуванню.

Указавши на недоліки в діях тих, кого навчають, і відзначивши кращих солдатів, командир відділення при наявності часу повторює відпрацьовування даного елемента вже на час відповідно до вимог нормативу по інженерній підготовці № 1.

Завершивши відпрацьовування другого навчального питання, командир відділення проводить частковий розбір з підлеглими і приступає до відпрацювання третього навчального питання.

2. ПЕРЕСУВАННЯ ПІДРОЗДІЛУ НА ПОЛІ БОЮ У СКЛАДІ ДВІЙОК, ТРІЙОК І ГРУП

З огляду на зміни, які відбулися у змісті бойових (тактичних) дій Сухопутних військ збройних сил України під час участі підрозділів в ООС (АТО), слід відзначити декілька основних тенденцій, які спонукали до появи нових способів виконання підрозділами поставлених бойових завдань та зміну вимог до організації бойової підготовки.

По-перше, масоване застосування могутньої високоточної зброї, під час ведення бойових дій, призвело до того, що Сухопутні війська застосовувалися не широко масштабно, а, лише у складі підсилених частин та підрозділів, для виконання окремих завдань при нарощуванні зусиль і розвитку успіху, за рахунок завоювання вогневої ініціативи.

Такий стан створював передумови до значного зменшення бойових втрат механізованих (танкових) підрозділів, прихованого здійснення маневру і досягнення раптовості, але, водночас, ускладнював організацію бою, оскільки командири позбавлялися можливості особисто спостерігати за полем бою, проводити рекогносцировку звичайними методами, ставити бойові завдання підрозділам і організувати взаємодію безпосередньо на місцевості.

По-друге, під час виконання бойових завдань, підрозділи зустрілися із нетиповим, нетрадиційним противником - мало чисельними, але мобільними, та добре підготовленими бойовими формуваннями, які ухилялися від прямих сутичок, уникали позиційних форм боротьби, надавали перевагу влаштуванню засідок, раптовому нанесенню ударів, активному застосуванню снайперських груп і мінно-вибухових загороджень, у критичних ситуаціях «розчинялися» серед місцевого населення і вступали в бій, лише тоді, коли їм це було вигідно, уміло використовували місцевість, нічні та складні погодні умови, швидко зосереджувалися і розосереджувалися після коротких сутичок.

По-третє, готовність мобільних груп противника зненацька атакувати із будь-якого напрямку, недостатня кількість сил і засобів для охорони та оборони підрозділів технічного і тилового забезпечення, вогневих (стартових) позицій засобів підсилення призвели до позбавлення чіткої межі між фронтом і тилом, спонукали командирів діяти нестандартно та ініціативно, вести пошук нових форм і способів тактичних дій в умовах відсутності суцільних фронтів.

Отже, виникла об'єктивна необхідність створення бойових (тактичних) груп для дій на полі бою у сучасних умовах.

Особливу увагу у підготовці відділення (екіпажу, розрахунку) - взводу - роти до діям у складі бойових груп необхідно звернути на:

навчання командирів прийняттю сміливих, ініціативних, нестандартних рішень, вибору найбільш доцільного варіанту побудови бойового порядку, організації самостійних дій у відриві від головних сил, стійкого та безперервного управління в складних умовах обстановки;

навчання військовослужбовців різноманітним способам і прийомам пересування на полі бою із безперервним веденням розвідки противника (як у пішому порядку, так і під час дій на бойовій техніці), подоланню інженерних

загороджень та природних перешкод, умілому веденню вогню, прикриттю один одного у ході виконання бойового завдання, діям у складі дрібних бойових груп - «двійок» та «трійок»;

формування у підлеглого особового складу фізичної витривалості і психологічної готовності до виконання завдань в екстремальних умовах.

Основні елементи бойових порядків підрозділів визначені положеннями Бойових статутів Сухопутних військ, однак, як свідчить досвід ведення збройних конфліктів останніх років, умови обстановки вимагають від командирів усіх ланок ведення творчого пошуку нових, більш ефективних, способів застосування у бою наявних сил і засобів.

Зростання ролі дрібних підрозділів у боротьбі з мобільними групами противника, обумовило доцільність створення у складі механізованих (аеромобільних) підрозділів позаштатних бойових груп - «двійок» та «трійок».

Первинним підрозділом механізованих військ є відділення, до складу якого можуть входити до трьох бойових груп.

Розподіл відділення на бойові групи дозволяє:

створити більш гнучкий та розосереджений бойовий порядок;

підвищити ефективність вогневого ураження противника і живучість підрозділу;

забезпечити взаємну підтримку і прикриття вогнем на полі бою під час здійснення маневру.

У разі посилення відділення вогневыми засобами, до складу бойових груп можуть додатково входити: *вогнететник, розрахунок АГС-17 чи СПГ-9.*

Із урахуванням вказаних факторів, елементами бойового порядку відділення можуть бути: перша група (*трійка*); друга група (*трійка*); третя група (*екіпаж бойової машини*) (рис. 2.1).

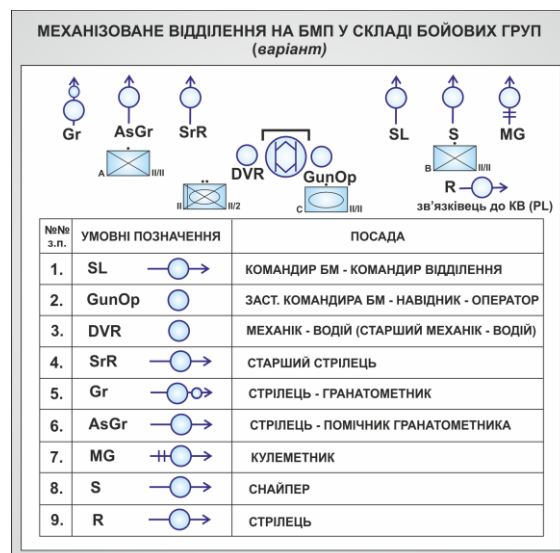

Рисунок 2.1 – розподіл механізованого відділення на бойові групи (*варіант*).

Військові підрозділи (взвод, відділення) в бою діють, як правило, дрібними групами в складі "двійок" або "трійок". Такі групи можуть

отримувати різноманітні завдання: від здійснення маневру до вогневого прикриття маневру інших груп.

Склад бойових груп у відділенні може бути кількох варіантів:

1 група – старший стрілець (старший групи), кулеметник і стрілець;

2 група – командир відділення, снайпер, гранатометник, стрілець-помічник гранатометника;

3 група – заступник командира БМ - навідник-оператор (кулеметник), механік-водій (водій).

Для найкращої взаємодії, взаємоконтролю і взаємодопомоги, а також для полегшення управління підрозділом у цілому групі розбиваються на „двійки” або „трійки”. Бійцям у парах або трійках (далі – *просто парах*) слід діяти у тісному контакті один з одним, постійно знаходитися в межах прямої видимості і підтримувати мовний зв'язок. Необхідно регулярно контролювати своїх товаришів за принципом „кожен відповідає за кожного”.

Щоб такі пари діяли ефективно і мали високий рівень взаєморозуміння, необхідно формувати їх заздалегідь, ще в процесі підготовки. Таким чином, у бійців будуть складатися не тільки дружні відносини, але почуття розуміння і передбачення дій товариша.

Під час спільних тренувань у пари буде йти обмін досвідом і вироблятися єдина тактика дій, навіть створюватиметься своя мова спілкування.

Також важлива взаємодія між парами. При здійсненні під час штурму будь - яких пересувань для забезпечення безпеки необхідно організувати взаємне прикриття. Одна група прикриває, друга – здійснює маневр і навпаки.

Рух піхоти проводиться короткими перебіжками від укриття до укриття. Між бійцями і групами при русі постійно повинна зберігатися дистанція 4–7м. Навіть при відсутності вогню противника бійцям слід дотримуватися обережності і не затримуватися на відкритих ділянках довше 2-3секунд. Огляд потенційно небезпечних напрямків (вікон, горищ, проломів) повинен вестися безперервно.

Основне прикриття підрозділів необхідно здійснювати кулеметниками, снайперами і гранатометниками. Причому кулеметники можуть вести вогонь по підозрілих місцях, в яких може перебувати противник. Снайпери і гранатометники стріляють по виявлених позиціях противника. Після проходження передовими підрозділами чергового рубежу вони закріплюються на зайнятих позиціях і забезпечують підхід групи прикриття, яка підтягується на нові позиції.

Дії механізованого відділення в бою у складі бойових груп застосовується, як правило, під час наступу в глибині, на швидко зайняту оборону противника, під час ведення бою при переслідуванні невеликих груп противника і в інших сприятливих умовах обстановки.

Старші бойових груп (*командири відділень*) визначають відповідні завдання кожному солдатів під час висування до переднього краю противника (*зближенні з противником*), визначені завдання, через кожні 50–100м, можуть уточнюватися або ставитися наново (*з урахуванням характеру дій противника, втрат в особовому складі і так далі*).

Завдання та місце військовослужбовця у складі бойової групи:

інтервали між військовослужбовцями бойової групи *можуть бути 5–6 кроків*;

кожному військовослужбовцеві, з урахуванням умов місцевості, на напрямку дій групи вказуються дві – три вогневих позиції, які необхідно змінювати після декількох коротких черг;

кожному солдатів бойової групи призначаються сектори стрільби – основний і додатковий, вони повинні перекриватися між військовослужбовцями, які діють поруч, не менше ніж на 10–15 градусів (170–250 тисячних), створюючи зону суцільного вогню;

висунення на рубіж переходу в атаку здійснюється на дистанціях, які забезпечують візуальне спостереження за діями один одного і взаємну підтримку вогнем;

атака противника здійснюється, як правило, під прикриттям димів після максимального можливого руху з ним (як з фронту, так і з виходом в один з флангів або тил).

Спочатку стрілець (*найбільш підготовлений і фізично розвинений солдат у групі*) під вогневим прикриттям кулеметника і старшого стрільця застосовуючи різні прийоми і способи пересування на полі бою – прискореним кроком, бігом (*пригнувшись*), перебіганнями або переповзанням - двома-трьома „стрибками” повинен вийти *на рубіж 50 – 100 метрів*, при цьому довжина „стрибків” між зупинками для відпочинку залежить від умов місцевості і інтенсивності вогню противника і, в середньому складає *20 – 40 кроків*. Після зайняття вказаного рубежу, стрілець обладнує перед собою бруствер і готується до ведення вогню з метою прикриття пересування іншого о/с бойової групи.

Залежно від умов обстановки і прийнятого командиром взводу рішення, послідовність переміщення інших військовослужбовців у бойових групах, і бойових груп в цілому, може бути різноманітним.

Отже, після переміщення вперед найбільш підготовленого і фізично розвиненого солдата під його прикриттям можуть висуватися по одному військовослужбовцю з кожної групи, або один з першою і два з другою, або по два військовослужбовців з кожною з груп, можливе й одночасне висунення по одному солдату з кожної групи *на рубіж 50 – 100 м* з метою забезпечення пересування на полі бою іншого особового складу, що в цілому підвищує темп наступу підрозділу. *Командир відділення і кулеметник висувуються, як правило, останніми.*

На рис. 2.2 наведена переміщення на полі бою у складі „трійки” у основних видах бою, з урахуванням досвіду ведення бойових дій в зоні проведення ООС (АТО).

Переміщення повинне здійснюватися несистемно, з використанням умовних сигналів (жестів) і команд.

Перед початком дій не можна поспішати, необхідно уважно роздивитися, вивчити місцевість на відстані *25–50 м* і визначити свій маршрут просування, а також місце, куди наказано прибути, з обов'язковим урахуванням можливості прикриття від вогню противника.

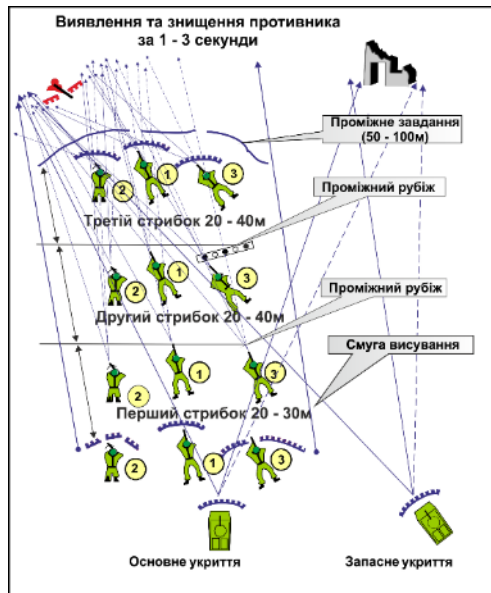

Рисунок 2.2 – переміщення на полі бою у складі „трийки”.

У бойовій групі заздалегідь повинні бути обговорені засоби й порядок спільних дій, а також порядок взаємодії в бою. Після зайняття чергового укриття негайно здійснюється спостереження за полем бою, необхідно бути в постійній готовності до вогневого прикриття переміщення інших військовослужбовців бойової групи. За можливості подальшого переміщення необхідно подати їм заздалегідь установлений сигнал на пересування до наступного рубежу, а надалі – умовними сигналами уточняти завдання і новий кидок. Але в будь-якому випадку під час виконання завдання одним військовослужбовцем інші його прикривають. **Це – закон ближнього бою.**

Не можна залишати товаришів на полі бою, а також без дозволу командира своє місце в бою; при пораненні вжити необхідних заходів само- і взаємодопомоги та продовжувати виконання завдання. Якщо буде наказано відправлятися до медичного пункту, то взяти з собою особисту зброю. У разі неможливості висуватися до медичного пункту відповзти в укриття зі зброєю та чекати санітарів. Стежити за витратою боєприпасів і заправкою бойової машини паливом. 25% боєкомплекту та пального, яке носить (возиться у бойовій машині), повинні бути недоторканні – це „НЗ”, який не входить у розрахунок під час виконання завдання. Слід швидко вживати заходів до відновлення пошкодженого озброєння і військової техніки.

Під час знищення окремих дрібних груп у глибині оборони або в тилу противника, особливо на сильно перетнутій, важкодоступній місцевості, у горах, і населених пунктах, за рішенням командира роти (взводу) бойові групи можуть виконувати різні за характером завдання.

Так, одній із бойових груп може бути відведена роль маневреної групи (наприклад, першій бойовій групі), а двом іншим – роль вогневих груп (другої і третьої бойової групи).

Завдання маневреної групи полягає в тому, щоб, використовуючи складки місцевості (місцеві предмети) зближуватися з противником на якомога меншу

відстань, зайняти вигідне положення для атаки і у взаємодії з вогневими групами (вогневою групою) знищити його (захопити в полон).

Таким чином, успіх виконання підрозділом бойового завдання значною мірою залежить від рівня підготовки особового складу і узгоджених дій позаштатних вогневих груп між собою і засобами посилення.

Пересування на полі бою. Залежно від характеру місцевості, умов, обстановки і вогневих дій противника солдат, перебуваючи у пішому строю, може пересуватися: кроком (бігом), перебіганням, переповзанням.

Підготовка рейнджерів в Армії США здійснюється за вимогами Навчального посібника рейнджера; Навчальної бригади рейнджерів. Піхотна школа Армії США. Форт Бенінг, Джорджія. Січень, 2000 р.

Вимоги навчального посібника з підготовки рейнджерів стосовно пересування:

а) *порядок пересування* – це розташування елементів підрозділу і військовослужбовців щодо один до одного під час пересування. Вибір порядку пересування відділення здійснюється після аналізу факторів МЕТТ-ТС (рис.2.3).

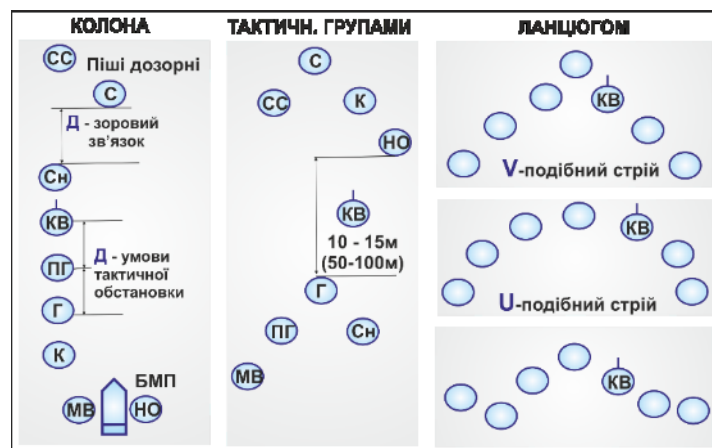

Рисунок 2.3 – порядки підрозділу при пересуванні.

Під час пересування командир знаходиться там, звідки він може ефективно управляти своїм підрозділом. Це дозволяє командиру відділення (групи) управляти особистим прикладом: „Йди за мною і роби як я!”. Всі солдати групи повинні мати можливість бачити свого командира.

Способи пересування – це обраний порядок пересування на місцевості. Пропонуються три основних способи пересування: просте пересування; обережне пересування; обережне пересування перекатами.

Вибір того чи іншого способу пересування здійснюється з урахуванням можливої зустрічі з противником і необхідної швидкості пересування.

Факторами, що враховуються при виборі певного способу, є: управління; розосередження; швидкість; забезпечення охорони.

Запропоновані способи пересувань не є чимось постійним. Вони залежать від дистанції між солдатами, групами та відділеннями, які в свою чергу

змінюються залежно від отриманого завдання, характеру дій противника, властивостей місцевості, умов видимості та інших факторів, що впливають на управління.

Солдати повинні мати можливість бачити своїх командирів груп.

Командир взводу повинен мати можливість бачити командира свого головного відділення.

Командири управляють пересуванням за допомогою сигналів жестами, і тільки в разі необхідності використовуючи радіостанцію.

Вимоги до пересування:

підрозділ пересувається по визначеному маршруту, або прибуває в певний пункт у встановлений в бойовому наказі час і у повному складі (у т.ч. і з доданим особовим складом).

підрозділ використовує порядок і способи пересування, визначені командиром на основі факторів МЕТТ-ТС (завдання – задача та мета, противник – ймовірний склад, можливості та характер його дій, умови місцевості і погоди – стан доріг, проходимість, видимість, війська – склад, озброєння та можливості своїх підрозділів, час готовності та наявність часу на підготовку до дій, цивільне населення - пересування через населені пункти, наявність населення (біженців), необхідне тактичне маскування);

командири повинні бути орієнтовані в обстановці (в межах 200 м від підрозділу) і пересуватись за запланованим маршрутом доти, поки фактори МЕТТ-ТС не зажадають його зміни;

під час пересування у підрозділі організовується кругове спостереження і охорона та підтримується 100% бойова готовність.

під час зупинок у підрозділі організовується кругова охорона і підтримується як мінімум 75% бойова готовність;

при зустрічі з противником, зіткнення з ним здійснюється частиною сил та засобів;

під час пересування використовуються різні способи управління і контролю (перерахунок кількості людей, пункти збору, рубежі регулювання і т.д.).

б) Основні принципи

майте людину, яка може орієнтуватися. Підготовка нічого не варта, якщо ціль (*об'єкт*) операції не виявлена своєчасно, або якщо ціль (*об'єкт*) не була виявлена через те, що змінила положення під час пересування.

На кожну групу плануйте до використання як мінімум два компаси і одну людину, яка веде підрахунок кроків. **ПАМ'ЯТАЙТЕ:** людина, призначена в піший дозор, не повинна займатися орієнтуванням або підрахунком кроків. *Її єдина задача* – охорона підрозділу з фронту.

уникайте виявлення. Патрулі (*групи*) пересуваються потай, використовуючи з максимальною ефективністю приховані ділянки і маскувальні властивості місцевості.

Якщо є можливість, пересувайтеся в умовах обмеженої видимості з метою максимального використання технологічних переваг, що надаються приладами нічного бачення, і знижують здатності противника щодо виявлення

патруля (*групи*). Використовуйте вразливі місця противника і намагайтеся поєднувати пересування з іншими діями, які відвернуть увагу противника;

забезпечує постійну охорону. Патруль повинен постійно використовувати як активні, так і пасивні заходи охорони і безпеки. Ставте людям або підрозділам завдання щодо охорони на маршруті пересування, на небезпечних ділянках, у патрульних базах, і, що найбільш важливо, в районі цілі (*об'єкта*) операції;

плануйте використання вогневої підтримки. Плануйте вогневу підтримку (*артилерією, тактичною авіацією, бойовими вертольотами, корабельною артилерією*) навіть тоді, коли ви вважаєте, що під час пересування вона не знадобиться;

вибір одного з трьох способів пересування визначається діями противника. *Коли зустріч з ним малоімовірна* - просте пересування; *коли вона можлива* - обережне пересування; *коли вона очікується* - обережне пересування перекатами. Відділення (взвод), зазвичай, пересуваються *способом обережного пересування*;

на відкритій місцевості використовуйте розосереджений порядок. Коли зустріч з противником імовірна, одна група розташовується попереду, під прикриттям іншої групи;

групи повинні підтримувати між собою зоровий зв'язок, але відстань між ними має бути така, щоб при виникненні контакту з противником під вогонь не потрапила уся група (*патруль*). Група може, при необхідності, розгорнути свій порядок пересування для забезпечення кращих умов спостереження на флангах. Незважаючи на широкі проміжки, солдати повинні витримувати інтервали і дистанції при пересуванні „*клином*” і слідувати за командиром групи. *Пересування в колону* використовується лише в особливих випадках;

головне відділення повинно забезпечити охорону з фронту, одночасно несучи відповідальність за орієнтування і вибір маршруту. При тривалому пересуванні, командир взводу може змінювати відділення та завдання. Група, що замикає (відділення) відповідає за охорону з тилу, виконуючи завдання тильного дозору.

при зміні обстановки – змінійте способи пересування;

усі командири патруля, крім командирів груп, пересуваються всередині похідного (*бойового*) порядку, звідки вони можуть найкращим чином здійснювати керівництво патрулем (*групою*).

в) Способи пересувань

Просте пересування використовується, коли зустріч з противником малоімовірна, але необхідна висока швидкість пересування.

Обережне пересування використовується, коли зустріч з противником можлива.

Обережне пересування перекатами використовується, коли зустріч з противником очікувана або при подоланні небезпечних ділянок.

Просте пересування. При такому способі відстань між солдатами становить *близько 10 м і близько 20 м* між відділеннями. *Це забезпечує*: більший контроль, ніж *обережне пересування*, але менший, ніж *обережне пересування*

перекатами, мінімальне розосередження, максимальну швидкість пересування, мінімальну безпеку.

Обережне пересування – це основний спосіб пересування.

Відстань між військовослужбовцями становить *близько 20 м*, між відділеннями – *близько 50 м*. При пересуванні взводу головне (*дозорне*) відділення повинно знаходитися досить далеко попереду основних сил взводу для виявлення або зв'язування боєм противника до того, як противник знайде або відкриє вогонь по основних силах. Однак воно має бути досить близько, щоб бути підтриманим вогнем стрілецької зброї взводу.

Зазвичай, *це 50 – 100 м*, залежно від характеру місцевості, рослинності, погодних умов і освітленості.

При пересуванні колоною спосіб обережного пересування використовується тільки головним (дозорним) відділенням, проте, якщо необхідно більше розосередження, такий спосіб використовується всіма відділеннями.

При використанні інших способів пересування, спосіб обережного пересування використовується всіма відділеннями, доти, поки його не скасує командир взводу.

Обережне пересування забезпечує: вигідні умови управління, необхідне розосередження, високу швидкість пересування, необхідну охорону з фронту.

При обережному пересуванні *перекатами* відстань між солдатами залишається приблизно 20 м. Відстань між відділеннями змінюється залежно від обстановки.

Відділення (взвод) ділиться на *групу прикриття* і *маневрену групу*, яка здійснює переказ.

Група здійснює переказ, у той час як група прикриття зайняла позицію, що дозволяє прикрити вогнем пересування першої групи.

Відстань кожного переказу не повинна перевищувати ефективної дальності стрільби озброєння групи прикриття.

Відстань переказу залежить від місцевості, умов видимості та управління.

2.1. Взаємодія у складі двійок, трійок і груп

Дії механізованого відділення у складі бойових груп застосовують, як правило, під час наступу в глибину, на поспішно зайняту оборону, в ході переслідування невеликих груп противника та за інших сприятливих умов. За призначенням можуть бути вогневі групи (групи підтримки), маневрові групи (групи захвату) та ін. Вогневі групи вогнем сковують дії противника, відвертають його увагу, а маневрові – непомітно просуюються до флангу чи в тил. З виходом до об'єкта атаки групи одночасною атакою знищують (захоплюють) об'єкт. Рубіж атаки призначається на відстані 100 – 150 м від об'єкта атаки. Довжина "стрибків" до об'єкта атаки між зупинками становить 20 – 40 кроків. Переміщення повинно здійснюватися безсистемно, з використанням умовних сигналів (жестів) та команд. Під час дій в обороні склад

позаштатних бойових груп може бути таким, як і в наступі. В обороні групи можуть вирішувати такі завдання:

1 група - ведення розвідки на відстанях від 500 м до 700 м; знищення живої сили і неброньованих засобів на відстанях від 500 м до 300 м; використання найбільш підготовленого та фізично розвинутого солдата в резерві для посилення небезпечних місць.

2 група - ведення розвідки на відстанях від 500 м до 700 м; знищення живої сили і броньованих засобів на відстанях від 500 м до 300 м; охорона командира відділення.

3 група - ведення розвідки з використанням оптичних прицілів бойової техніки на відстані до 2000 м; знищення броньованих засобів на відстані до 1500

Порядок пересування у складі груп

Під час роботи у "двійці" (рис. 2.4) солдат, який відкриває вогонь, повинен вигуком "Тримаю" або "Прикриваю" чи іншим способом повідомляти про готовність прикрити вогнем напарника.

Перша фаза – №1 прикриває, №2 пересувається

Друга фаза – №2 заліг, зробив прицільний постріл або чергу й крикнув №1 про готовність прикрити його переміщення

Третя фаза – №2 прикриває, №1 переміщається

Рисунок 2.4 – переміщення в «двійці».

Порядок переміщення у двійках методом «одна нога на землі» «слід в слід». Потрібно лише зазначити, що при роботі в «двійці» військовослужбовець, який відкриває вогонь, має криком, наприклад, «тримаю» або «крию», або іншим

способом повідомляти про готовність прикрити вогнем переміщення напарника. Це необхідно робити, оскільки не завжди навіть усередині «двійки» може підтримуватися візуальний контакт, а в гуркоті бою не завжди можливо відрізнити вогонь свого напарника від вогню іншого військовослужбовця.

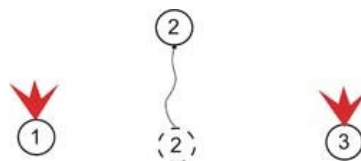
Розповсюджена помилка – повідомляти напарника про те, що готовий його прикривати відразу ж після того, як закінчив переміщення, а сам ще не встиг зайняти стрілецьку позицію. У результаті напарник припиняє свій вогонь до того, як другий член «двійки» його сповістить, оскільки потрібен якийсь час, щоб зайняти зручну для ведення вогню позицію. Для боротьби із цією помилкою треба відпрацювати наступний прийом. Військовослужбовець спочатку повинен зробити один постріл (чергу) і лише потім повідомити напарника про свою готовність прикривати його вогнем. Тобто переміщення розбивається на фази: фаза ведення вогню одним військовослужбовцем замінюється фазою ведення вогню обома військовослужбовцями.

Переміщення в «трійці». Організація переміщення в «трійках» дещо інша. Тут можливі варіанти.

Варіант №1 «Роги» (рис.2.5). «Трійка» просто розбивається на дві підгрупи, що складаються із двох і одного військовослужбовця, і вони працюють так само, як і в «двійці», – одна група біжить, інша прикриває.

Тут можлива така рекомендація: уперед завжди висувається один військовослужбовець, а двоє підтягуються до нього. Це робиться для того, аби двоє, що біжать поперед одного не перекривали йому сектор обстрілу.

Один військовослужбовець двом відразу обидва сектори обстрілу не перекриє, а двоє одному – можуть. Застосовується послідовне пересування: двоє стріляють, один біжить. Деякі фахівці пропонують переміщуватися без чіткої послідовності – хто після кого починає рух і змінює позицію, для того щоб у противника не було можливості вгадати, хто зі членів «трійки» буде переміщуватися наступним. Пропозиція слухна, але велика ймовірність виникнення плутанини, тому більш прийнятний почерговий спосіб, але зі зміною першого, хто переміщується.

Перша фаза – №1 і №3 прикривають, №2 пересувається

Друга фаза – №2 заліг, зробив прицільний постріл або чергу й дав напарникам команду про готовність прикривати їхнє пересування

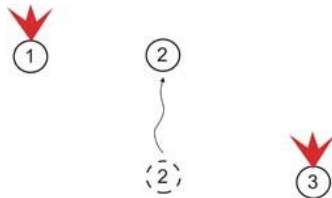
Третя фаза – №2 прикриває, №1 і №3 пересуваються

Рисунок 2.5 – переміщення в «трійці» за варіантом №1 «Роги».

Варіант №2 «Два – один» (рис. 2.6).

Перша фаза – №2 і №3 прикривають, №1 пересувається

Друга фаза – №1 заліг, відкрив вогонь, почав пересування; №2, №3 на місці

Третя фаза – №1 і №2 прикривають, №3 пересувається

Рисунок 2.6 – переміщення в «трійці» за варіантом №2 «Два – один».

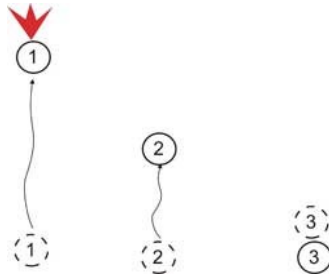
Наприклад, біжить № 1, а № 2 і № 3 прикривають. Наступний переміщується № 2, № 1 і № 3 на прикритті. Нарешті вперед іде № 3 під прикриттям № 1 і № 2. Перший етап закінчився, уся група перемістилася вперед.

Початок другого етапу починається з руху вперед уже № 2, потім № 3 і закінчується переміщенням № 1.

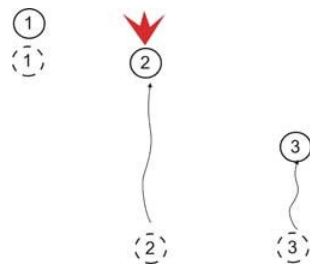
Третій етап починає № 3, потім № 1, завершує № 2 і т.ін. Тут можливі варіанти, і в кожному підрозділі бажано напрацювати щось своє, але головна умова – простота і зрозумілість, аби не виникло плутанини в бою.

Варіант № 3 «Півходу» (рис. 2.7). Більш складним варіантом організації переміщення в трійках є такий спосіб: один військовослужбовець підіймається й починає переміщення, проходить половину шляху, в цей момент підіймається інший військовослужбовець і починає переміщення, у цей момент перший військовослужбовець уже заліг і відкриває вогонь, а третій усе ще веде вогонь зі своєї початкової позиції.

Перша фаза – №1 підхоплюється й починає переміщення, проробляє половину шляху, у цей момент підхоплюється №2 і починає пересування, а третій усе ще веде вогонь зі своєї початкової позиції.

Друга фаза – №1 заліг, відкрив вогонь, №2 проробляє половину шляху, підхоплюється №3.

Третя фаза - №2 досягає наміченої ним позиції й залягає, підхоплюється №1, №3 максимально швидко долає половину шляху

Рисунок 2.7 – переміщення в «трійці» за варіантом №3 «Півходу».

При цьому способі двоє військовослужбовців біжать, а один стріляє, при чому між військовослужбовцями, що переміщуються, зберігається півходу. Звичайно, цей метод найбільш складний, тут найбільша ймовірність «збитися з ритму».

Не радимо використовувати цей спосіб звичайним підрозділам з військовослужбовцями строкової служби. Цей варіант може підійти групам, що працюють спільно багато років, оскільки він потребує великої злагодженості усередині «трійки».

Кожен з методів має свої позитивні й негативні сторони.

Перший – найбільш простий і тому беззбійний спосіб, його можна використовувати для пересування військовослужбовців, що обслуговують один вид зброї, наприклад, кулеметник і його помічник, але при його виконанні виникає момент, коли один прикриває двох.

Другий спосіб з погляду прикриття кращий, тому що в будь-який момент часу двоє прикривають пересування одного, але він найбільш повільний із трьох.

Третій спосіб найшвидший, але погіршується якість прикриття.

При діях у групах можна заздалегідь установити, хто стріляє одиночними пострілами, а хто веде вогонь чергами. Так можна досягти ведення прицільного вогню хоча б частиною військовослужбовців.

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

Для пересування в «двійках» і «трійках» не потрібно жорстко прив'язуватися до системи заздалегідь установлених груп і номерів усередині бойових груп.

У непередбаченій обстановці бою будь-хто, хто опинився поруч, може стати членом бойової групи.

За інших рівних умов використання «трійок» краще, оскільки витягати пораненого вдвох легше, а якщо це відбувається під вогнем, то один зможе здійснювати прикриття, а інший перетягнення пораненого. Крім того, використання «трійок» дозволяє поєднувати в одній групі ветеранів, військовослужбовців середнього терміну служби й новачків.

Переміщення по одному. При переміщеннях перекатами не обов'язково, щоб відразу після здійснення перебіжки одним військовослужбовцем починав перебігати інший. Залежно від обставин можливе й застосування наступальної техніки. Один військовослужбовець під прикриттям іншого (інших) долає 50 – 100 метрів трьома-чотирма перебіжками, обкопується, починає стріляти, і тільки після цього починає рух наступний військовослужбовець. Можливо, що весь склад відділення або навіть взводу на черговий рубіж буде виводитися в такий спосіб по одному. У цьому випадку рекомендується першим направляти на черговий рубіж найбільш підготовленого й фізично розвиненого військовослужбовця в групі, а останніми виводяться кулеметники, зв'язківці, снайпери й командири.

Якщо зближення здійснюється в повільному темпі, то військовослужбовці, що підтримують вогнем пересування інших, мають вести підтримуючий вогонь безсистемно, змінюючи бойові позиції, однак, пам'ятаючи, що при зміні позиції щільність вогню всього підрозділу падає.

Скупчення. Дуже розповсюджена помилка при наближенні до позицій противника – скупчення. Це надає ворогу гарні цілі для зосередженого вогню, підвищуючи тим самим ефективність його оборони. Дистанція між військовослужбовцями має підтримуватися увесь час. Дистанція визначається тактичною обстановкою, чим більше – тим краще, у розумних межах, звичайно.

Для боротьби зі скупченням потрібно перед початком руху кожному військовослужбовцю призначити для себе віддалену точку, в яку ніби здійснюється рух. Ця точка має відстояти від пункту, у який спрямовано рух усієї групи, на стільки, наскільки сам військовослужбовець розташовується осторонь від військовослужбовця, що займає центральне положення призначення, що й рухається в пункт усією групою. Наприклад, орієнтир для руху всього підрозділу

– окремо стояче дерево. Один з військовослужбовців рухається прямо на дерево. Інші подумки відкладають від цього дерева відрізок, який дорівнює відстані від них до цього військовослужбовця, і знаходять на місцевості точку, що збігається з кінцем цього відрізка. У напрямку цієї точки вони й рухаються. З іншого боку, в разі вибивання вогнем частини атакуючого ланцюга для збереження ударної сили підрозділу потрібно притискатися до центру, навіть якщо фланги будуть незайнятими, тобто зберігати атакуючу одиницю.

Відстань, що долається за одне переміщення. Відстань і час на її подолання залежить від нижчевказаних факторів.

1. Укриття

Насамперед – це наявність укриттів. Навіть на найбільш рівній місцевості є невеликі нерівності, підвищення й заглиблення, а під час бою з'являться вирви. Ними можна скористатися при пересуванні.

Найкращий спосіб переміщення – пересування від укриття до укриття. Військовослужбовцю рекомендується перед переходом в атаку подумки проробити шлях, який йому доведеться подолати при зближенні з противником. Ніби викласти на полі уявну доріжку, розмітивши на ній місця зупинок для перепочинку. Якщо весь шлях так розмітити неможливо, то потрібно попередньо спланувати шляхи хоча б найближчих декількох перебіжок.

Падати краще не за укриття, а поруч із ним і потім заповзати за нього, або перед здійсненням перебіжки відповзати від укриття. Краще робити і те, й інше. Залишати укриття потрібно не тим шляхом, яким його було зайнято. Усе це робиться для того, щоб ворог не міг визначити: звідки почне рух піхотинець, а відповідно не міг заздалегідь навести в цю точку свою зброю.

Замість переповзання можна використовувати перекочування, але при перекочуванні велика ймовірність підняти ствол або зігнути ногу в коліні й тим самим демаскувати себе. Відповзати за інших рівних умов потрібно праворуч від себе, оскільки при стрільбі з автоматичної зброї чергами постріли йдуть уліво-нагору від того, по кому стріляють.

Втім, якщо висота рослинного покриву невелика або якась ділянка місцевості не має укриттів від куль, а захищена тільки від спостереження, або позиція противника вже дуже близька, варто завмирати після падіння й особливо уникати рухів головою, які дуже помітні.

Якщо з якихось причин віддана команда зупинитися, то не варто повністю припиняти рух у тому місці, де застало таке розпорядження, а потрібно зайняти найближче укриття, зручне для можливого ведення вогню й подальшого пересування.

Використовувати принцип «від укриття до укриття» потрібно в розумних межах. Не варто його використовувати при несподіваному потрапінні під вогонь противника. У такій ситуації й 10 метрів пробігти не вийде. Потрібно відразу падати.

Не треба в пошуку безпеки користуватися занадто очевидними й легкодоступними укриттями. Властивість таких укриттів «притягати» військовослужбовців відома. У таких місцях часто відбувається «скупчення» військовослужбовців. Ворог може добре пристріляти їх або замінувати і (замість

захисту) вони стануть пасткою. Військовослужбовці противника насамперед прострілюють найбільш очевидні укриття, які тому навіть називають «гніздами для ворожих снарядів». Противник може спеціально обладнати такі, щоб заманити й знищити в них атакуючих. Наприклад, ворог може викопати цілі лінії траншів з нормальним бруствером з боку атакуючих і прихованим бруствером з боку своєї оборонної позиції. Піхота, захопивши таку траншею, методично розстрілюється противником або (при близькому розташуванні другої траншеї) закидається гранатами: адже в атакуючого запас гранат обмежений, а противник, що обороняється, може завчасно накопичити їх у великій кількості.

Більш простий варіант тих же хитрощів – насипати купки землі й «насадити» куці на чітко визначеній від своїх позицій відстані. Знищення атакуючих набагато спрощується, адже точно відома відстань до місць, де вони спробують укритися.

Нарешті, при достатньому зближенні з противником, укриттів від вогню, як правило, не залишається й доводиться використовувати короткі перебіжки як засіб, що ускладнює прицілювання противнику.

2. *Час.* Якщо до наступного укриття далеко, то набуває чинності інший фактор – час, потрібний для подолання відкритої ділянки. Якщо відстань, а отже і час на перебіжку, значні, то противник зможе почати й, головне, скорегувати свій прицільний вогонь по військовослужбовцю, що пересувається. Час, затрачений військовослужбовцем на переміщення, залежить від щільності й ефективності вогню противника. Чим сильніший вогонь противника – тим він має бути меншим. Як правило, з наближенням до позиції противника, його вогонь сильніший та ефективніший. Тому, чим ближче до ворога, тим коротшим і швидшим має бути переміщення. Якщо на дистанції 700–800 метрів довжина переміщення може бути 40–50 кроків (подолані за 30 секунд), на відстані 400–500 метрів – 15–20 кроків, то близько від ворога або під його інтенсивним вогнем воно має складати 5 кроків.

Вважається, що за 3 секунди, що необхідні для короткої перебіжки, противник не встигне зробити прицільний постріл. Середньому військовослужбовцю на здійснення прицільного пострілу потрібно близько 5 секунд. Для запам'ятовування довжини цієї короткої дистанції використовується вираз:

«[Я] ПІДВІВСЯ – ВІН – МЕНЕ – ПОБАЧИВ – УНИЗ».

На кожне слово робиться крок.

Якщо противник веде прицільний вогонь, потрібно переміщуватися, не даючи йому пристрілятися. У такій ситуації просто впасти на рівному місці означає перетворитися в хорошу мішень і загинути.

Перебуваючи під спостереженням противника, перед здійсненням перебіжки потрібно прораховувати, скільки можна пробігти до першого прицільного пострілу противника: потрібно подумки скласти час, який потрібно буде противнику, щоб зрозуміти, що військовослужбовець почав перебіжку, скільки йому буде потрібно, щоб підкинути зброю, щоб прицілитися, вистрілити, варто також враховувати, скільки часу куля ворога

буде летіти до місця розташування військовослужбовця (куля долає відстань не миттєво), отриманий результат потрібно зрівняти зі швидкістю перебіжки. Так можна приблизно оцінити відстань щодо безпечної перебіжки. Взагалі, прорахунок часу реакції противника на власні дії – прийом, який доцільно використовувати в різних ситуаціях.

Наочною вправою, що дозволяє військовослужбовцям, що навчаються, відчувати розумну дальність переміщення, є навчальна атака однієї групи військовослужбовців на іншу. При цьому ті, «що обороняються» повинні за час переміщення «атакуючих» встигнути в них прицілитися. Потім ролі змінюються. Щоб правильно вибрати відстань для переміщення треба врахувати наявність укриттів і «прорахувати» час, коли той, хто перебігає, буде відкритий для вогню противника. Якщо наступне укриття розташоване занадто далеко, не треба будь-що намагатися добігти до нього за одну перебіжку. Це може вартувати життя.

Перебіжка на рівній місцевості. Використання перебіжок ефективно й на рівній місцевості. Навіть відносно низька рослинність може надати укриття від спостереження противника й відповідно ускладнить йому прицілювання. Положення лежачи – найбільш стійке для стрільби, тому поліпшується результативність стрільби на придушення противника. Крім того, діє й суто психологічний фактор. Ворог бачить, що то в одному, то в іншому місці з'являється противник, що його атакує. А оскільки всі обмундировані однаково, то визначити, скільки атакуючих, важко. І зі страху кількість атакуючих, порівняно з реальною, збільшується. До того, тому, хто обороняється важко відстежувати результативність свого вогню, оскільки атакуючі постійно то падають, то піднімаються. За загальним правилом, перевагу варто віддавати все ж пересуванню до укриття, але конкретна ситуація має диктувати остаточне рішення.

Якщо артилерія противника відкрила вогонь, обстрілювану зону потрібно подолати однією довгою перебіжкою якнайшвидше. Перебіжку потрібно здійснювати на ширину артилерійської «вилки» (50 – 100 метрів).

Перебіжки зигзагами можна використовувати при потраплянні під одиночний снайперський вогонь, коли зигзаги змушують ворожого снайпера помилитися з вибором точки прицілювання для його одиночного пострілу. Звичайний кулеметник і автоматник, щоб уразити мішень, що рухається, випускають чергу з неминучим розкидом куль, і користі від зигзагів стає небагато, тому найкраще просто скоротити час перебування під вогнем противника шляхом прямолінійної перебіжки.

По можливості, швидкість наближення до противника, та й усієї атаки, має бути такою, щоб противник не встиг підвести до атакваних частин свої підкріплення або реорганізуватися для ведення оборони. Існують такі основні способи пересування військовослужбовця в бою залежно від віддаленості противника: прискореним кроком, короткими перебіжками, переповзанням, комплексними діями (перекиди, перекати, скручування).

Відхід по стежці. При відході по стежці можливий такий порядок дій: уздовж стежки солдати займають позиції «один ліворуч, один праворуч» на

віддаленні один від одного. При наближенні противника перший солдат відкриває автоматичний вогонь і розстрілює весь магазин, потім він припиняє вогонь і відразу починає бігти назад по стежці убік своїх.

Пробігаючи повз наступного за ним солдата, він стукає його по плечу або вдаряє по взуттю, даючи сигнал для відкриття вогню. Раніше відкривати вогонь не можна, тому що існує ризик уразити свого ж. Солдат біжить у кінець свого підрозділу й займає позицію навскоси від останнього солдата. Він перезаряджає зброю, готує позицію й чекає, поки черга стріляти знову не дійде до нього. Коли повз останнього солдата пробігає солдат, що тільки відстрілявся, йому потрібно вказати напрямом, у якому здійснюється відхід, щоб не збитися з обраного напрямку відходу.

Якщо когось поранено, його відтягують солдати, що перебувають на тій же стороні, що й поранений, під прикриттям вогню солдатів, що перебувають на іншій стороні стежки. Поява пораненого може означати, що групі потрібно буде на якийсь час зупинитися й навіть розвернутися в лінію, щоб прикрити відхід.

Відхід у фланг розтягнутого в ланцюг підрозділу, якщо противник веде вогонь по фронту, здійснюється у порядку, що називається «Шашки» (рис. 2.8).

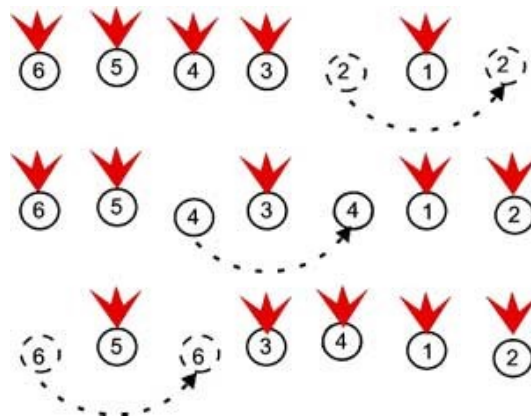

Рисунок 2.8 – відхід у фланг способом «Шашки».

Першим починає рух другий за рахунком солдат з того флангу, убік якого здійснюється відхід. Він перебігає (переповзає) за спиною першого по дузі й займає нову позицію в ланцюзі. Уся інша група під час його перебіжки веде вогонь по противнику.

Залишена солдатом, що перебіг, позиція утворює свого роду розрив ланцюга. На його стару позицію перебігає четвертий солдат у ланцюзі, і так далі, поки не перебіжить останній солдат, який опинився на початку на парній позиції. Після того, як останній «парний» солдат завершить перебіжку, непарні номери починають перебігати – спочатку перший, потім третій, п'ятий і так далі.

Як бачимо з приведеного опису, для відходу у фланг утворюються двійки «перший – другий», «третій – четвертий» (парна – непарна позиція), які пересуваються перекатами.

Відхід у фланг незвичайний, оскільки противник зазвичай очікує відходу назад. Таким же порядком можна робити обхід флангу противника.

Варіанти відходу у фланг. Переміщення трійки способом «Панчоха»
Відхід групи починається з дальнього солдата, відносно сторони відходу – номера 1 (рис. 2.9).

Після того, як № 1 закріпився й відкрив вогонь, починає рух № 2. Потім, після зайняття позиції № 2, переміщується № 3, і так далі. Цей спосіб є варіантом переміщення вперед за схемою «два – один», коли двоє прикривають, а один переміщується, але має деякі особливості. Той, хто здійснює перебіжку, коли пройдений крайній солдат, повинен голосом дати сигнал про те, що він закінчує рух і скоро займе позицію.

Наприклад, № 1 пробіг за спиною № 2, і, пробігаючи за № 3, кричить: «Пройшов!». Це слугує сигналом № 2, який робить кілька пострілів, під час яких № 1 завершує свій рух, займає позицію прикриття й відкриває вогонь, і № 2 починає переміщення.

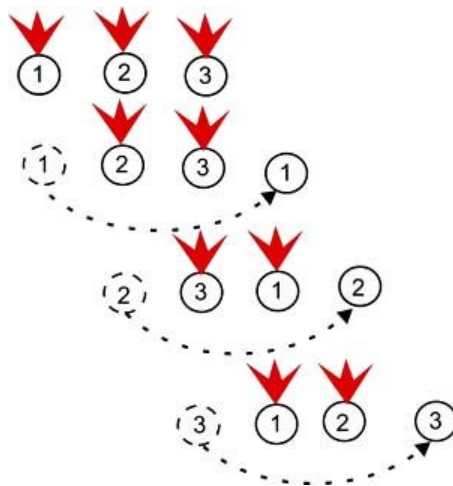

Рисунок 2.9 – відхід у фланг пересування трійки способом «Панчоха».

Відхід четвіркою способом «Подвійна панчоха» або «Коротка панчоха»

Принцип переміщення залишається тим самим – «одні прикривають, інші біжать», при цьому способі двоє переміщуються і двоє прикривають.

Відхід групи так само починається з дальнього солдата відносно сторони відходу – № 1 (рис. 2.10).

№ 1, оббігаючи за спиною № 2, кричить «Пройшов!» або ударом ноги чи руки дає сигнал № 2 про те, що той може починати рух. № 2, одержавши сигнал і зробивши два-три постріли, починає рух і, пройшовши за спиною № 3, дає йому команду на переміщення, у цей час № 1 уже зайняв позицію й веде прикриваючий вогонь, коли переміщуються № 2 і № 3 і так далі.

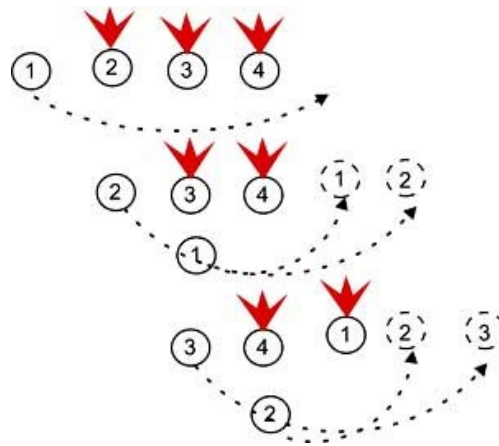

Рисунок 2.10 – відхід четвіркою способом «Подвійна панчоха» або «Коротка панчоха».

Використовуючи такі тактичні пересування, можна змінювати напрямок руху групи, рухаючись як по прямій, так і йдучи в будь-яку сторону, по дузі назад або вперед, роблячи обхід противника у фланг.

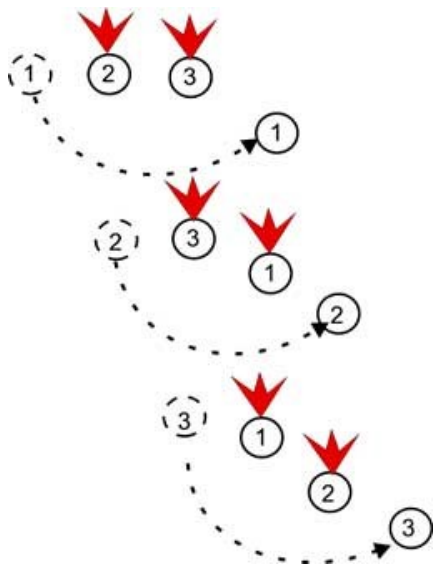

Рисунок 2.11 – відхід назад у праворуч.

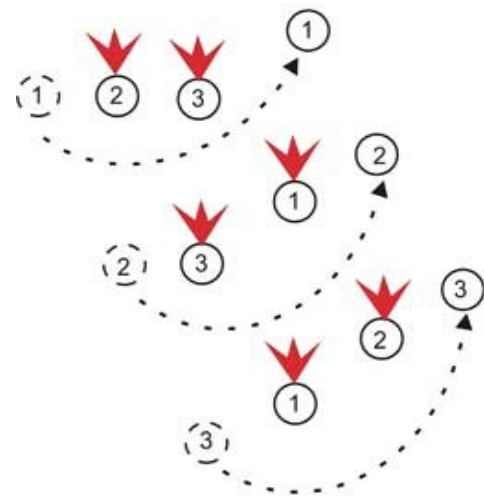

Рисунок 2.12 – Обхід флангу противника вперед праворуч.

Досягається це зайняттям позиції солдатом, що перебігає, тому що він може зайняти позицію попереду або позаду групи, що поступово призводить до переміщення групи в потрібному напрямку (рис. 2.11, 2.12).

Дані тактичні варіанти можуть використовуватися для різних за чисельністю груп залежно від ситуації.

Відхід може супроводжуватися відступаючим артилерійським валом, що створюється за відступаючими частинами на безпечній відстані. Дими при відході, необхідно використовувати обережно, тому що вони – хороші орієнтири для артилерії противника, вони дуже допомагають пристрілятися по тим, хто відходить.

Щоб не втратити один одного при нічному відході, групі, що першою працює на маршрут відходу, необхідно зробити відповідні позначки – вішки, мотузки, сипучі речовини (крейда, тальк), а відступаючі останні ці позначки по можливості знищують.

Дуже часто для відриву від противника використовують відволікаючу підгрупу, яка, ведучи вогонь, веде противника убік, нерідко заводячи переслідувачів на засідку. Уночі для прикриття відходу можуть бути використані світло шумові гранати, які засліплюють противника, змушуючи його зір пройти повторну адаптацію до темряви.

2.2 . Підготовка та проведення тактико-стройового заняття

Тактико-стройові заняття, як правило, передують тактичним заняттям і бойовим стрільбам у складі підрозділу. На них відпрацьовується техніка виконання прийомів і способів дій солдата, механізованого відділення і взводу на полі бою.

Тактико-стройові заняття покликані допомогти командирі відділення (взводу) навчитися творчо застосовувати різні прийоми та способи дій на полі бою залежно від обстановки, що склалася, тому в ході тактико-стройових занять відпрацьовується не один, а кілька прийомів або способів дій. На тактико-стройових заняттях відбувається навчання особового складу та підрозділів практичним діям, тому включати до них такі питання, як уточнення завдання, оцінка обстановки, ухвалення рішення тощо, – недоцільно.

Основним методом навчання на тактико-стройових заняттях є вправи (тренування) у виконанні прийомів і способів дій. При необхідності можуть застосовуватися пояснення і показ. Елементи прийому, що відпрацьовується, та прийом у цілому повинні повторюватися до тих пір, поки кожен не навчиться виконувати їх правильно та у встановлений нормативом час, а підрозділи не досягнуть злагоджених дій. Варто керуватися правилом: не домігшись чіткого виконання одного прийому, не відпрацювавши якісно і в повному обсязі одне навчальне питання, недоцільно переходити до відпрацьовування наступного.

Організують і проводять тактико-стройові заняття: з солдатами та відділенням – командир відділення, з взводом – командир взводу. Тактико-стройові заняття з підрозділами проводяться на матеріальній частині або «піший по-машинному» на тактичному навчальному полі, або на необладнаній ділянці місцевості.

На заняттях «піший по-машинному» для забезпечення управління підрозділами необхідно мати переносні радіостанції, мегафони, сигнальні прапорці та ліхтарі. Найбільш ефективні і повчальні ті заняття, які проводяться на тактичному навчальному полі, тому що обладнання, яке використовується, дозволяє створити обстановку максимально наближену до умов реального бою.

Керівник заняття повинен уміло використовувати обладнання тактичного навчального поля, мішенні установки РТК і засоби імітації. Противник позначається мінімально необхідною кількістю мішеней, макетів вогневих

засобів та імітаційними засобами. Тактична обстановка, яка створюється перед відпрацюванням кожного навчального питання, повинна бути нескладною, але забезпечувати якісне навчання підлеглих. При відсутності в частині тактичного навчального поля для підготовки підрозділів або його значному віддаленні від частини, тактико-стройові заняття можуть проводитися на необладнаній місцевості.

За планом керівника заняття переміщуються в інший район для створення нової тактичної обстановки. Безумовно, для якісного проведення ТСЗ їх необхідно ретельно обмірковувати і якісно підготувати.

Підготовка тактико-стройових занять

Підготовка заняття включає: особисту підготовку керівника до заняття, уточнення (визначення) вихідних даних, вибір району (ділянки місцевості) для проведення заняття, проведення рекогносцировки району заняття, розробку плану проведення заняття; підготовку тих, кого навчають, до заняття, району заняття та засобів матеріально-технічного забезпечення.

Підготовка керівника до проведення заняття здійснюється на показових, інструкторсько-методичних заняттях, інструктажах і під час самостійної роботи. Самостійна робота – основний метод підготовки керівника. Керівник заняття вивчає вимоги Програми бойової підготовки, необхідні розділи й статті Бойового статуту Сухопутних військ, настанови та організаційно-методичні вказівки. Потім визначає навчальні цілі й зміст навчальних питань.

Вихідні дані для підготовки заняття – тема, навчальні цілі та навчальні питання, склад тих, хто навчається, час (вдень, вночі), тривалість і район проведення заняття, витрата моторесурсів і імітаційних засобів, – в основному, визначаються Програмою бойової підготовки загальновійськових підрозділів, планом бойової підготовки та розкладом занять. Загальний розрахунок відведеного часу робиться від початку висування підрозділу на місце заняття й до повернення в розташування, при цьому керівник повинен враховувати час, необхідний на відпрацювання питань у ході пересування, постановку завдання і розбір.

Важливе значення для забезпечення відпрацювання навчальних питань має вибір району заняття. Ним може бути тактичне учбове поле або ділянка місцевості, що забезпечує якісне відпрацювання намічених навчальних питань і найбільшу повчальність заняття. Для навчання діям у наступі ділянка місцевості повинна забезпечувати скритне висування відділення (взводу) на рубіж переходу в атаку й розгортання його в бойовий порядок, стрімкість атаки, маневр вогнем і підрозділом з метою нанесення удару противнику у фланг і тил.

При проведенні заняття з оборонної тематики місцевість повинна сприяти скритному розташуванню БМП (БТР) й інших вогневих засобів, організації системи вогню та зручному огляду в бік противника, а також забезпечувати відпрацювання питань інженерного обладнання позиції. Для навчання розвідці й діям у похідній охороні на марші слід вибирати ділянки з місцевими предметами і перешкодами, які відділення (взвод) повинні оглянути: гай,

населений пункт, лощина, висота, яр, міст, струмок, зруйновані та заболочені ділянки місцевості тощо.

Рекогносцировка проводиться обов'язково, незалежно від того, де буде проводитися заняття – на знайомій або незнайомій місцевості. Рекогносцировка проводиться командиром взводу з залученням командирів відділень. У ході рекогносцировки керівник заняття визначає вихідне положення, зміст кожного навчального питання та порядок його відпрацювання, тактичну обстановку, порядок і способи позначення дій противника, які навчальні місця й обладнання тактичного учбового поля або ротного тактичного комплексу (комплексу мішенного обладнання) будуть для цього використовуватися, які роботи потрібно провести із підготовки місцевості (тактичного навчального поля), скільки часу і які сили для цього будуть потрібні.

Крім того, при проведенні тактико-стройового заняття командирами відділень, командир взводу визначає своє місце та порядок роботи в ході заняття для того, щоб забезпечити контроль за їх діями та надання їм необхідної допомоги. Після вивчення необхідної літератури, уточнення вихідних даних і проведення рекогносцировки, керівник заняття розробляє план проведення тактико-стройового заняття. У плані вказуються: тема, навчальні цілі, час, місце проведення заняття, матеріальне забезпечення, керівництва і посібники, хід заняття.

План заняття складається з текстуальної та графічної частин. У текстуальній частині викладається зміст кожного навчального питання й вказуються порядок його відпрацювання (які прийоми або дії будуть відпрацьовуватися по елементах, які разом), час, що відводиться на відпрацювання навчального питання і кожного його елемента, дії керівника і тих, кого навчають, сигнали управління, порядок і способи позначення противника, нормативи, що відпрацьовуються, і розбір заняття.

Розробка ходу заняття є найбільш трудомісткою частиною роботи і вимагає від керівника заняття вдумливого та творчого підходу, певних методичних навичок. Щоб використати навчальний час з максимальною ефективністю і виключити переходи, коли солдати або підрозділ для виправлення помилок, допущених при відпрацюванні того або іншого навчального питання, або його елемента, повертаються у вихідне положення, тренування доцільно проводити також під час руху у зворотному напрямку або по колу: місце закінчення відпрацювання одного питання (елемента) повинно бути вихідним для відпрацювання наступного.

У графічній частині кольоровими олівцями для кожного навчального питання відображається вихідна тактична обстановка і можливий (найбільш прийнятний) характер дій тих, кого навчають, при його відпрацюванні, а також положення підрозділу та противника до початку його відпрацювання тощо. Крім того, у плані помічаються питання, які будуть відпрацьовуватися при проходженні відділення (взводу) у вихідне положення для заняття і при поверненні в частину або при переміщенні до нового місця заняття.

План проведення тактико-стройового заняття розробляється командиром відділення в робочому зошиті, командиром взводу – на карті або схемі і за

один-два дні до початку заняття подається на затвердження: командиром відділення – командиром взводу, командиром взводу – командиром роти. Затвердження плану повинно стати додатковою формою підготовки керівника заняття, тому що командир взводу (роти), вивчаючи поданий на затвердження план і розмовляючи з керівником, визначає рівень його підготовки і, якщо необхідно, дає йому методичні поради й рекомендації щодо проведення та матеріально-технічного забезпечення заняття.

Після затвердження плану керівник заняття дає вказівки про підготовку озброєння й техніки, матеріально-технічного забезпечення, засобів зв'язку, організовує підготовку особового складу до заняття.

Підготовка особового складу підрозділу до тактико-стройового заняття здійснюється під керівництвом командирів відділень або взводів у години самопідготовки, які плануються в розкладі занять роти. Ця підготовка зазвичай включає: вивчення або повторення окремих статей Бойового статуту; повторення обов'язків посадових осіб під час різних видів бою; вивчення умов і тимчасових показників нормативів тактичної підготовки та інших предметів навчання, що підлягають відпрацюванню.

З метою найбільш раціонального використання навчального часу в години самопідготовки рекомендується ознайомити особовий склад з тими прийомами й діями, які йому потрібно буде відпрацювати на тактико-стройовому занятті. При підготовці до тактико-стройових занять із злагодження відділення та взводу доцільно самопідготовку особового складу проводити на макеті місцевості, що дозволить поєднати теорію з практичними діями на майбутніх заняттях. У ході самопідготовки організовується вивчення заходів безпеки.

З командирами відділень (взводів), якщо з ними з даної тематики не проводилися інструкторсько-методичні заняття напередодні, командири взводів (рот) проводять інструктажі на підготовленій до заняття ділянці місцевості або макеті місцевості і радіотренування. Особлива увага на інструктажах звертається на те, щоб командири відділень (взводів) уміли в доступній формі і коротко не тільки розповісти про тактичні прийоми і дії, а й самі зразково виконували їх, пам'ятаючи, що допущені ними помилки можуть бути перейняті тими, кого навчають, і надалі буде важко домогтися їх виправлення.

Завершуючи підготовку до занять, командири відділень (взводів) організовують огляд і перевірку готовності озброєння і бойової техніки, якщо вона використовується, перевіряють засоби індивідуального захисту, прапорці, покажчики, переносні радіостанції, засоби імітації й інше майно, передбачене планом матеріального забезпечення даного заняття.

Таким чином, незважаючи на те, що ТСЗ є початковою за рівнем складності формою тактичної підготовки підрозділів, їх проведення потребує завчасної ретельної підготовки. Складність і відповідальність підготовки ТСЗ потребують від керівника теоретичних знань, достатнього досвіду і високої методичної майстерності.

Наскільки якісно керівник підготовлений до заняття настільки повчально, цікаво і методично правильно вони будуть проведені.

Проведення тактико-стройових занять

Тактико-стройові заняття проводяться «пішим по-машинному» або на БМП (БТР). Перед виходом на заняття командир взводу шикує взвод, перевіряє наявність особового складу, зброї, засобів матеріально-технічного забезпечення, сигнальних і імітаційних засобів, форму одягу, екіпіровку, знання заходів безпеки.

Тактико-стройове заняття може починатися безпосередньо в розташуванні частини або у вихідному районі. Висування у вихідний район і повернення в розташування частини повинні здійснюватися на фоні тактичної обстановки й використовуватися для закріплення раніше вивчених питань або для відпрацювання окремих тактичних прийомів і способів дій з даної тематики, наприклад: ведення спостереження в ході висування, розгортання в бойовий порядок, спішування й розгортання в ланку, посадка на БМП (БТР), дії за сигналами оповіщення, управління на марші тощо. Може здійснюватися марш-кидок.

Після прибуття взводу в район заняття командир взводу доводить особовому складу тему, мету заняття і порядок його проведення, перевіряє знання солдатами теоретичних положень статутів, настанов, оголошує перше навчальне питання, прийоми й дії, що складають його зміст, доводить до тих, кого навчають, тактичну обстановку, вказує командирам відділень місця для проведення занять (при проведенні заняття командирами відділень), наказує вивести відділення на зазначені місця і приступити до відпрацювання першого навчального питання.

Командир відділення, прибувши з особовим складом на зазначене командиром взводу місце, повідомляє порядок відпрацювання питання за елементами, показує особисто (або залучаючи найбільш підготовлених солдатів) виконання першого елемента з коротким поясненням і приступає до його відпрацювання.

Якщо ознайомлення з прийомами і діями, що відпрацьовуються, командир відділення проводив на макеті місцевості в години самопідготовки, то на тактико-стройовому занятті слід відразу приступати до їх відпрацювання. Місце командира відділення обирається з таким розрахунком, щоб забезпечити спостереження за діями тих, кого навчають, під час відпрацювання кожного прийому.

При проведенні тактико-стройових занять у період роздільного навчання командир відділення основну увагу повинен звертати на правильність виконання тактичного прийому (елемента) кожним солдатом, домагаючись чітких і стрімких дій від тих, кого навчають. У ході спільного навчання командир відділення основну увагу звертає на правильність виконання прийому (дії) відділенням на основі раніше напрацьованих солдатами навичок.

Відпрацювання кожного елемента починається в уповільненому темпі, при цьому основна увага звертається на правильність його виконання, надалі темп поступово зростає до часу, установленого відповідним нормативом. Помилки тих, кого навчають, потрібно виправляти вчасно й уміло.

Кращий метод виправлення помилок – додатковий показ командиром відділення порядку виконання того елемента, що був виконаний неправильно. Виявивши загальні помилки в діях особового складу, командир відділення зупиняє відділення, викликає до себе всіх тих, кого навчають, вказує на допущені помилки, роз'яснює, а якщо необхідно, то і показує, як правильно виконати той або інший елемент, і продовжує тренування доти, поки помилки не будуть усунуті.

Якщо помилки допускають окремі особи, то зупиняти відділення не потрібно. У цьому випадку краще на виявлені недоліки звернути увагу тих осіб, які допустили помилки, і домогтися їх усунення в процесі відпрацювання наступних дій. Тренування можна проводити, застосовуючи різні методичні прийоми. Наприклад, пересуванню на полі бою прискореним кроком з стрільбою на ходу командир відділення може вчити кожного солдата окремо або потоком, для чого через кожні 10 – 15 с подає команду черговому солдату «В атаку – вперед». Можна застосувати й такий методичний прийом: за командою «В атаку – вперед» починають рух усі солдати, а командир відділення по черзі спостерігає за діями кожного солдата, тобто вчить одного, а тренує всіх. Закінчивши навчання солдат одному елементу, командир відділення в такій же послідовності відпрацьовує наступні елементи.

Після відпрацювання навчального питання за елементами командир відділення приступає до тренування тих, кого навчають, діям у цілому. Для цього він змінює напрямок дії відділення, вводить тих, хто навчається, у нову тактичну обстановку і приступає до тренування, домагаючись від солдатів правильного і чіткого виконання дій у встановлений нормативом час. Після відпрацювання навчального питання командир відділення шикуює відділення, проводить частковий розбір, потім повідомляє тим, кого навчають, наступне навчальне питання і порядок його відпрацювання за елементами, доводить тактичну обстановку, створену для його відпрацювання, і приступає до відпрацювання першого елемента в тій же послідовності, що і при відпрацюванні попереднього навчального питання.

Закінчивши відпрацювання всіх навчальних питань, командир відділення проводить розбір з особовим складом відділення. Розбір командиром відділення проводиться аналогічно проведенню розбору командиром взводу (докладніше дивись нижче). У встановлений час командир відділення прибуває в призначене місце і доповідає командирі взводу про закінчення заняття, про ступінь засвоєння кожним солдатом навчальних питань і про недоліки, які мали місце, про вилучені невитрачені імітаційні засоби і надалі діє за вказівкою командира взводу. Командир взводу в ході тактико-стройового заняття, що проводиться командирами відділень, за чергою особисто навчає найбільш складним навчальним питанням кожне відділення і одночасно контролює проведення заняття командирами інших відділень. При необхідності він надає їм допомогу в усуненні допущених помилок при відпрацюванні того або іншого елемента, а також управляє мішенною обстановкою.

Тактико-стройове заняття зі взводом командир взводу проводить особисто. Навчальні питання відпрацьовуються в такій же методичній послідовності як і з відділеннями. Місце командира взводу повинно бути обране з таким розрахунком, щоб забезпечувалося спостереження за діями всіх відділень під час відпрацювання кожного прийому, елемента і навчального питання в комплексному (злитому) виконанні.

Виявивши помилки в діях відділень, командир взводу встановленим сигналом зупиняє взвод, викликає до себе всіх тих, кого навчають, або тільки командирів відділень, вказує їм на допущені помилки, роз'яснює, а якщо необхідно, то і показує, залучаючи для цього одне з відділень, як потрібно правильно діяти, і продовжує тренування доти, поки помилки не будуть усунуті, а прийом виконаний чітко, стрімко й злагоджено. Якщо помилки допускають окремі солдати, зупиняти весь взвод не потрібно. У цьому випадку краще на виявлений недолік звернути увагу командира відділення і зажадати усунути його в процесі відпрацювання наступних дій шляхом подачі додаткових команд (сигналів), не зупиняючи заняття. Щоб використати навчальний час з максимальною ефективністю і виключити витрати часу на переходи, коли взвод для виправлення помилок, допущених при виконанні того або іншого елемента, повертається у вихідне положення, тренування доцільно повторити при русі у зворотному напрямку або по колу, місце закінчення відпрацювання одного елемента повинне бути вихідним для відпрацювання наступного.

Закінчивши відпрацювання всіх навчальних питань, командир взводу перевіряє наявність особового складу, зброї і бойової техніки, вилучає невитрачені холості боєприпаси та засоби імітації і проводить розбір, що є заключною частиною тактико-стройового заняття. При розборі командир взводу аналізує дії особового складу при відпрацюванні кожного навчального питання, підкріплює свої висновки вимогами статутів, настанов і наказів старших командирів (начальників); відзначає найбільш повчальні дії солдатів, відділень і взводу в цілому, а також недоліки в діях тих, кого навчають.

На закінчення розбору підводять підсумки щодо виконання нормативів, визначаються кращі солдати, оголошуються оцінки командирам відділень і кожному відділенню; даються вказівки щодо усунення в години самопідготовки виявлених недоліків. Розбір повинен бути об'єктивним, принциповим і повчальним у методичному плані.

Особливості підготовки і проведення тактико-стройових занять вночі

Навчання підрозділів діям уночі – одне з найважливіших завдань бойової підготовки. При підготовці до тактико-стройових занять із відділенням і взводом вночі керівник заняття, крім вирішення загальних питань, вибирає орієнтири – місцеві предмети, які помітні в умовах обмеженої видимості, визначає азимут напрямку наступу (руху), порядок використання приладів нічного бачення, освітлення місцевості, об'єктів атаки та постановки світлових орієнтирів.

Крім того, керівник заняття встановлює для особового складу і бойової техніки розпізнавальні знаки, розробляє і повідомляє тим, кого навчають, сигнали взаємного опізнання, цілевказівки та взаємодії, а також порядок позначення рубежів, досягнутих підрозділом, місця і порядок позначення проходів у загородженнях противника. Для цих цілей можуть бути використані ліхтарі з різним світлом для кожного відділення, затемнені переносні лампочки, виведені через люк на корму бойової машини, вказівки з одnobічним підсвічуванням від батарей тощо.

Для матеріально-технічного забезпечення занять необхідно відповідно до наміченого порядку їх проведення і виходячи з передбачених норм визначити кількість реактивних освітлювальних набоїв, сигнальних ліхтарів, передбачити оснащення стрілецької зброї насадками для тренування в стрільбі вночі по освітлених цілях або по спалахах пострілів, а також застосування нічних прицілів. Мішені (макети) для цього обладнуються імітаторами пострілів та опромінюються інфрачервоними прожекторами. Помічаються і обладнуються місця вогнищ пожеж для постановки світлових орієнтирів. Уточнюються рубежі показу мішеней в межах видимості нічних прицілів. Для контролю за діями тих, кого навчають, керівникові занять необхідно мати бінокль нічного бачення.

При проведенні тактико-стройового заняття зі взводом у нічний час керівник заняття не завжди зможе особисто показати виконання того або іншого прийому (дії), або його елемента, йому буде важко помітити помилки, які допускають ті, хто навчається, і визначити якість відпрацювання окремих елементів і навчального питання в цілому. З метою підвищення ефективності нічного тактико-стройового заняття зі взводом доцільно напередодні провести інструктаж на місцевості з командирами відділень, на якому ознайомити їх з орієнтирами, мішенною обстановкою і порядком її показу і освітлення, порядком підготовки зброї й приладів нічного бачення до заняття.

Необхідно також нагадати сержантам деякі методичні прийоми при відпрацюванні окремих навчальних питань. Після такої підготовки командири відділень зможуть більш якісно навчати своїх підлеглих і виступати в ролі помічників керівника заняття.

При проведенні тактико-стройового заняття вночі необхідно особливу увагу звернути на навчання особового складу вмінню орієнтуватися на місцевості, підготовку нічних прицілів, приладів, пристроїв та зброї до нічних дій; ведення спостереження і своєчасні доповіді про виявлені цілі; ведення вогню при освітленні місцевості, за спалахами пострілів і за допомогою нічних прицілів; здійснення цілевказівок за допомогою реактивних освітлювальних набоїв; швидке та приховане просування, не збиваючись з зазначеного напрямку, дотримання світлового і звукового маскуванню. Нижче наводяться приклади проведення тактико-стройових занять.

(ВАРІАНТ)

2.3. Приклад 2. Тактико-стройове заняття вдень

Тема: Дії механізованого відділення в бою.

Заняття: Пересування на полі бою.

Навчальна мета: навчити військовослужбовців швидким і вправним діям при пересуванні на полі бою в складі двійок, трійок, груп.

Навчальні питання:

1. Пересування в складі бойових двійок.
2. Пересування в складі бойових трійок.

Тривалість: 2 години.

Література:

3. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ ЗСУ, частина III (взвод, відділення, екіпаж). – К.: КСВ, 2016.
3. Тактика підрозділів (механізований взвод). Навчальний посібник Є.В. Вірко, М.В.Годій, О.Ю. – Львів: АСВ, 2014.
3. Методичні рекомендації командирів взводу щодо організації дій підрозділу з урахуванням досвіду проведення антитерористичної операції П.П.Ткачук, А.В. Луцьков, С.В. Похнатюк – Львів: АСВ, 2016.

Заняття проводиться в пішому порядку. У розташуванні частини командир відділення перевіряє наявність особового складу, озброєння, екіпіровку, підгонку спорядження в підлеглих, матеріальне забезпечення заняття.

Після усунення виявлених недоліків і доповіді командирів взводу про готовність до заняття відділення в складі взводу висувається в район заняття. У ході висування відпрацьовується марш-кидок або проводиться тренування в спостереженні за сигналами управління і діях особового складу по них.

У наступних прикладах тактико-стройових занять організація початку заняття аналогічна зазначеній.

З виходом у район заняття командир взводу шикує взвод у дві шеренги, повідомляє тему, мету і порядок проведення заняття, потім вказує командирам відділень місця проведення заняття і наказує розвести особовий склад на зазначені місця.

Прибувши на зазначене місце, командир відділення шикує відділення в одну шеренгу й приступає до заняття. Перед відпрацюванням першого навчального питання командир відділення перевіряє засвоєння солдатами теоретичних положень за всією темою майбутнього заняття. Для цього він запитує двох-трьох солдатів про способи пересування на полі бою у складі

двійок, трійок, обов'язки спостерігача, порядок самообкопування і маскуванню, про оціночні показники за нормативами тощо. Після цього вказує на місцевості положення противника і його передній край і приступає до відпрацювання першого навчального питання.

Перше навчальне питання. Пересування в складі бойових двійок.

Перша фаза – №1 прикриває, №2 пересувається

Друга фаза – №2 заліг, зробив прицільний постріл або чергу й крикнув №1 про готовність прикрити його переміщення

Третя фаза – №2 прикриває, №1 переміщується

Рисунок 1 – переміщення в «двійці»

Командир відділення показує порядок пересування на полі бою особистим прикладом вибравши собі у пару найпідготовленішого військовослужбовця в порядку:

1 фаза - № 1 прикриває, № 2 переміщується;

2 фаза - № 2 заліг, зробив прицільний постріл або чергу й крикнув № 1 про готовність прикрити його переміщення;

3 фаза - № 2 прикриває, № 1 переміщується (рис.1)

Закінчивши показ у цілому, командир відділення повертається з у вихідне положення і повідомляє порядок відпрацювання показаних дій елементами та ділить відділення на двійки і дає команду на відпрацювання елемента пересування по полю бою в складі двійки:

1 фаза - № 1 прикриває, № 2 переміщується;

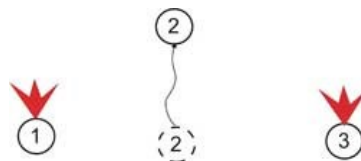
2 фаза - № 2 заліг, зробив прицільний постріл або чергу й крикнув № 1 про готовність прикрити його переміщення;

3 фаза - № 2 прикриває, № 1 переміщується (рис.1)

Помітивши помилку в діях того, кого навчають, командир відділення зупиняє солдат (при відпрацюванні в складі відділення він викликає до себе тих, хто допустив помилку), пояснює, у чому полягає помилка і як потрібно правильно діяти, і продовжує тренування спочатку в повільному темпі, потім прискорює темп і домагається, щоб усі солдати вклалися в час, установлений нормативом. Указувати на помилки необхідно голосно, щоб чули всі, але спокійно.

Після закінчення відпрацювання першого навчального питання командир робить короткі висновки та вказує на що потрібно звернути увагу при пересуванні в двійках та переходить до другого навчального питання.

Друге навчальне питання. Пересування в складі бойових трійок.

Перша фаза – №1 і №3 прикривають, №2 пересувається

Друга фаза – №2 заліг, зробив прицільний постріл або чергу й дав напарникам команду про готовність прикривати їхнє пересування

Третя фаза – №2 прикриває, №1 і №3 пересуваються

Рисунок 2 – переміщення в «трійці» за варіантом №1 «Роги».

Відпрацювання даного навчального питання проводиться на тій же місцевості, де відпрацьовувалося перше навчальне питання.

Командир відділення показує порядок пересування на полі бою особистим прикладом вибравши собі найпідготовленішу бойову двійку за результатом першого навчального питання в порядку:

1 фаза - № 1 і № 3 прикривають, № 2 переміщується;

2 фаза - № 2 заліг, зробив прицільний постріл або чергу й крикнув напарникам про готовність прикривати їхнє переміщення;

3 фаза - № 2 прикриває, № 1 і № 3 переміщуються (рис.2)

Закінчивши відпрацювання навчального питання, командир відділення проводить розбір, дає завдання на самопідготовку, перевіряє наявність особового складу, зброї, екіпірування і доповідає командирі взводу про закінчення заняття. При цьому він доповідає про результати відпрацювання навчальних питань і оцінки, отримані кожним солдатом.

3. НАСТУПАЛЬНИЙ БІЙ ПІДРОЗДІЛУ В СКЛАДІ БОЙОВИХ ГРУП

Наступальний бій – це єдиний вид бою, який веде до повного знищення противника і оволодіння певними територіями (об'єктами).

Особовому складу доведеться діяти у складній обстановці, яка часто змінюється, ізольовано від сусідів, з подоланням великої кількості завалів, що утворилися в результаті руйнувань будівель, пожеж і барикад, під фланговим, перехресним і багатоярусним вогнем противника. У цьому випадку озброєння механізованого відділення (кулемети, автомати, ручні гранати, реактивні кумулятивні гранати, гранатомети й озброєння БМП (БТР)) відіграватимуть важливу роль у знищенні противника, що обороняється.

Як свідчить досвід участі підрозділів ЗС України в Антитерористичній операції, вивчення основних прийомів та способів дій солдата під час ведення наступу в сучасному загальновійськовому бою набуває ще більшої актуальності. Тому навчання солдатів діям у наступальному бою – обов'язок командирів ланки відділення – взвод – рота.

Отримані теоретичні знання на групових заняттях будуть практично відпрацьовані під час тактико-стройових занять на польовому виході.

Відповідно до вимог Бойового статуту Сухопутних військ рух піхоти проводиться *короткими перебіжками від укриття до укриття*.

Між бійцями і групами при русі постійно повинна зберігатися дистанція чотири-сім метрів. Навіть при відсутності вогню противника бійцям слід дотримуватися обережності і не затримуватися на відкритих ділянках довше двох-трьох секунд. Огляд потенційно небезпечних напрямків (вікон, горищ, проломів) повинен вестися безперервно.

Основне прикриття підрозділів необхідно здійснювати кулеметниками, снайперами і гранатометниками. Причому кулеметники вестимуть вогонь по підозрілих місцях, в яких може перебувати противник.

Основні елементи бойових порядків підрозділів визначені положеннями БУСВ, проте, як свідчить досвід ведення збройних конфліктів останніх років, у тому числі і досвід застосування підрозділів Збройних Сил України в Антитерористичній операції, умови обстановки вимагають від командирів ведення творчого пошуку нових, ефективніших, способів застосування в бою наявних сил і засобів.

Зростання ролі дрібних підрозділів у боротьбі з нечисленними мобільними групами противника зумовило доцільність створення в складі механізованих підрозділів позаштатних бойових груп – „двійок” і „трійок”. Первинний підрозділ механізованих військ – відділення, до складу якого можуть входити до трьох бойових груп.

Розподіл *мвід* на бойові групи дозволяє створити гнучкіший і розосереджений бойовий порядок, підвищити ефективність вогневого ураження противника і живучість підрозділу, забезпечує взаємну підтримку та прикриття вогнем на полі бою під час здійснення маневру.

У статті Бойового статуту Сухопутних військ ч. III. (взвод, відділення, екіпаж) визначається, що бойовий порядок механізованого відділення, яке

наступає в пішому порядку, складається з бойової лінії з інтервалом між солдатами 6 – 8 м (8 – 12 кроків) та БМП (БТР) (за наявності у командира відділення засобів зв'язку), що діє за бойовою лінією відділення *на відстані до 300 м*, на її фланзі або безпосередньо в бойовій лінії.

Для зручності ведення вогню і кращого використання місцевості (*місцевих предметів*) солдати в бойовій лінії можуть висуватися вперед або зміщатися вбік, не порушуючи загального фронту наступу і не заважаючи діям сусідів.

Для ведення бою в траншеях, ходах сполучення, у місті, лісі і горах, під час виконання завдань у глибині оборони противника, а також для кращої взаємодії у відділенні завчасно перед наступом можуть створюватися бойові групи („*двійки*” та „*трійки*”). При цьому інтервал між бойовими групами („*двійками*” та „*трійками*”) може бути *1 5– 20 м*, а між солдатами – *3–5 м*. Під час ведення наступу на місцевості, що забезпечує вогневу підтримку між бойовими групами, вони переміщуються по черзі під прикриттям вогню тактичних груп, які вже висунулися на вказаний командиром відділення рубіж. Після зайняття рубежу бойова група готується для ведення вогню і прикриває висування групи („*двійки*”, „*трійки*”), яка залишилася. БМП (БТР) діє за відділенням *на відстані до 300 м*, у проміжках бойових порядків або на одному з його флангів. *З метою підвищення ефективності виконання завдань у наступі відділення може діяти також тактичними групами*, які за своїм призначенням можуть бути *маневреною (розгородження) і вогневою*.

Маневрена група призначається для оволодіння об'єктом атаки, знищення противника в траншеї (очищення траншеї), здійснення маневру для виходу у фланг і тил противнику, закріплення досягнутого рубежу і виконання інших завдань. У деяких випадках вона буде проробляти проходи у мінно-вибухових і невибухових загородженнях, виконуючи функції групи розгородження. Командиром групи, як правило, призначається старший стрілець.

Вогневу групу очолює командир відділення.

Вона призначена для прикриття дій маневреної групи, знищення живої сили і вогневих засобів противника на об'єкті атаки і на його флангах, заборони підходу (маневру) противника до об'єкта, який атакується, позбавлення противника можливості надання допомоги своїм вогнем тим, хто обороняється, й атаки його на вказаному об'єкті спільно з маневреною групою.

При наступі відділення тактичними групами вони можуть діяти (Рис.2.28):

- в лінію;*
- уступом вправо (вліво);*
- у дві лінії (одна за одною).*

У всіх випадках інтервал між групами може бути *25 – 30 м*, дистанція – *30 – 50 м*, а солдати в групі діють спільно або *на відстані 3 – 5 м між собою*.

БМП (БТР) може діяти за тактичними групами *на відстані до 300 м*, у проміжках між ними, на одному з флангів відділення або входити до складу однієї з груп.

Пересування здійснюється прискореним кроком або бігом, перебіжками та переповзанням.

Подолання мінно-вибухових та інших загороджень здійснюється послідовно у складі бойових (тактичних) груп: *маневрена група* долає загородження та після подолання займає укриття та наносить ураження противнику, *вогнева група* прикриває дії маневреної групи, в потім долає загородження під прикриттям маневреної групи.

Атака полягає в стрімкому і безупинному русі танкових і механізованих підрозділів у бойовому порядку на максимально можливій швидкості в поєднанні з інтенсивним вогнем із танків, БМП (БТР), а в міру зближення з противником – і з інших видів зброї, слідом за розривами снарядів своєї артилерії та мінометів з метою знищення його живої сили, вогневих засобів і оволодіння вказаним об'єктом (рубежем). *Атака в пішому порядку застосовується* при прориві підготовленої оборони противника, укріплених районів, коли є значна кількість протитанкових засобів, а також на важкодоступній для танків і БМП (БТР) місцевості та може проводитися одночасно або послідовно (рис. 1.1, 1.2).

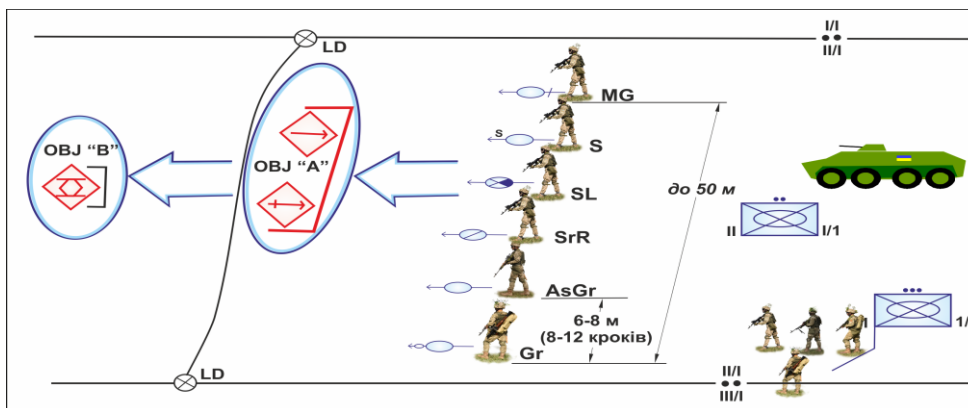

Рисунок 3.1 – одночасна атака.

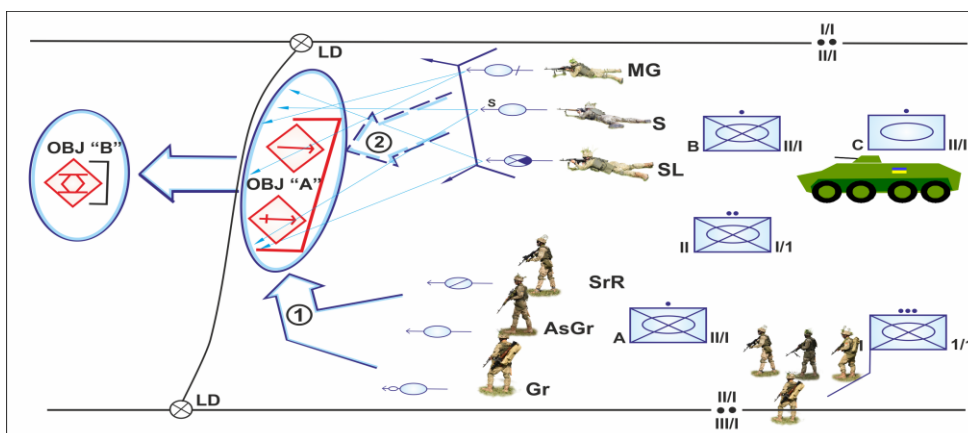

Рисунок 3.2 – послідовна атака.

Одночасна (фронтальна) атака проводиться механізованим відділенням при наступі у бойовій лінії, бойовими „двійками” („трійками”) або *тактичними групами*, особовий склад яких діє безпосередньо за бойовою лінією танків на відстані, яка гарантує його безпеку від розривів снарядів своєї артилерії та підтримку просування танків вогнем стрілецької зброї (рис.3.3.)

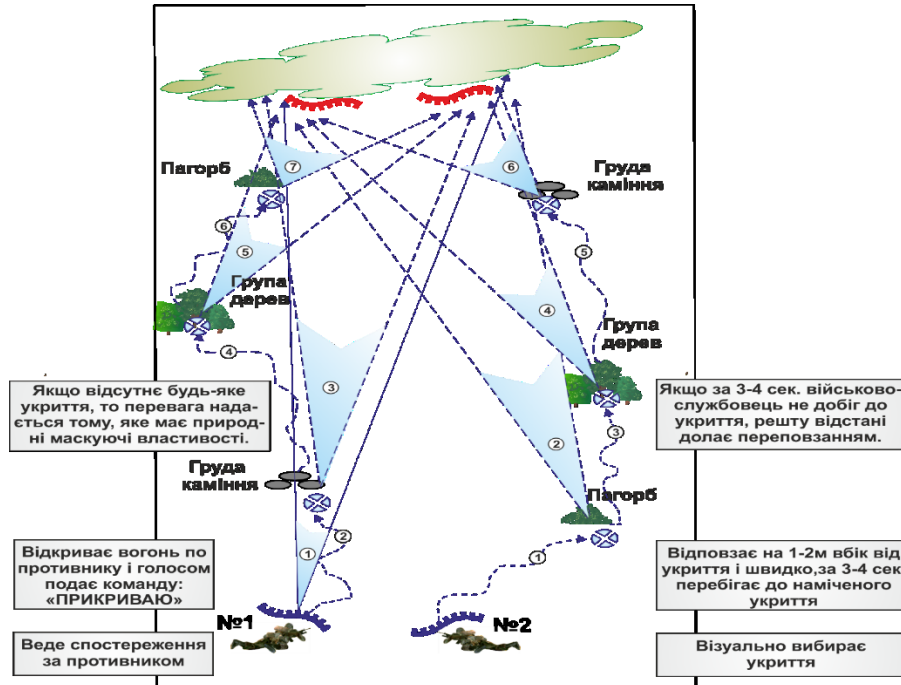

Рисунок 3.3 – переміщення полем бою.

БМП (БТР) у цьому випадку, використовуючи складки місцевості, ривками від рубежу до рубежу (від укриття до укриття) просуваються за своїми відділеннями на відстані, яка забезпечує надійну підтримку вогнем свого особового складу, що атакує, а БМП зі стабілізованим озброєнням – безпосередньо в бойовій лінії своїх відділень або у складі групи вогневого забезпечення (маневреної).

Послідовна атака відділенням проводиться в такому порядку (рис.3.4):

група вогневого забезпечення відділення своїм вогнем забезпечує дії маневреної групи, знищуючи живу силу і вогневі засоби противника на об'єкті атаки відділення, на флангах і в найближчій глибині.

маневрена група під прикриттям вогню відділення, артилерії, мінометів, танків, БМП (БТР), аерозолів (димів) атакує противника, оволодіває вказаним рубежем, закріплюється на ньому і забезпечує атаку групи вогневого забезпечення. З виходом групи вогневого забезпечення на рубіж маневреної командир відділення уточнює завдання і продовжує наступати вглиб.

Прийоми та способи дій бойових груп на полі бою:

інтервал між військовослужбовцями бойової групи по фронту – 5 – 6 кроків;

кожний стрілець може мати 2 – 3 вогневі позиції (робить декілька коротких черг з однієї позиції, потім змінює її);

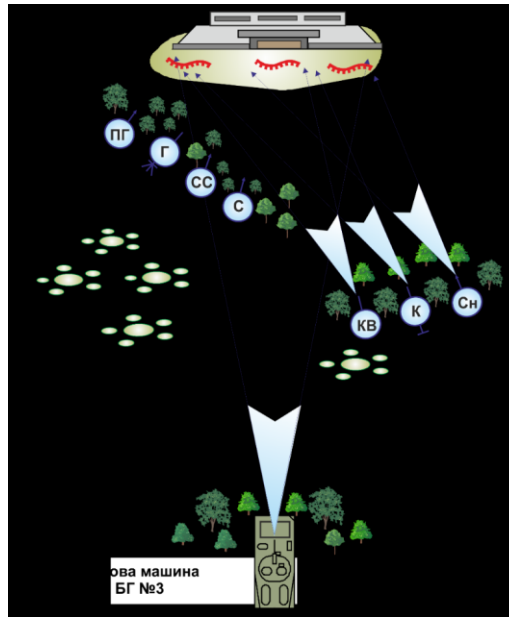

Рисунок 3.4 – прийоми і способи дій бойових груп під час наступального бою.

кожному солдату бойової групи призначаються сектори стрільби – основний і додатковий, які між стрільцями перекриваються (*не менше ніж на 15 тисячних*), створюючи зону суцільного вогню;

висування до рубежу переходу в атаку і переміщення в бою здійснюються на візуальному віддаленні та дальностях, що забезпечують взаємну підтримку вогнем;

переміщення на полі бою здійснюються послідовно, спочатку перший стрілець переміщається перебіжками під вогневим прикриттям старшого і другого стрільця *на відстань 50 – 100 м*.

Довжина перебіжки між зупинками для перепочинку залежить від місцевості та вогню противника й у середньому *повинна бути 20 – 40 кроків*. Після зайняття зазначеного рубежу стрілець обладнує перед собою бруствер і готується для ведення вогню; після переміщення першого стрільця (під його і старшого стрільця вогневим прикриттям) на полі бою переміщається другий стрілець, а потім старший стрілець, переміщення повинно бути безсистемним; старший групи *через кожні 50 – 100 м* уточнює бойове завдання стрільцям або ставить нове.

На кожну бойову групу у відділенні необхідно мати кішку, шнур (*2 – 3 на відділення*) і вміти їх використовувати для розмінування мін на розтяжках, а також установлених на ґрунті без заглиблення і маскування; ефективно застосовувати багнети для пророблення проходів у дротяних загородженнях противника, виведення з ладу лінії зв'язку й у рукопашному бою.

Особливостями дій солдата на полі бою під час виконання бойового завдання проти дрібних груп противника є те, що військовослужбовці зобов'язані прикривати один одного вогнем, і насамперед того, хто просувається першим.

Завдання інших у групі – перебуваючи в укритті, вести спостереження за

місцевістю і переміщенням свого товариша на глибину видимості й дальності стрільби; негайно відкрити вогонь (*не пізніше 1–3 с*) у разі виявлення противника та знищити його, не даючи йому вести прицільний вогонь по солдату, який просувається вперед.

Під час висування (виконання завдання) головний обов'язок кожного солдата – постійне і безупинне спостереження *на відстані до 200 м*, бути в постійній готовності до відповідних дій у випадку відкриття вогню з боку противника.

Після відкриття вогню по виявленому противнику необхідно постійно змінювати вогневу позицію: зробити коротку чергу, відповзти вбік (перекотитися) *на 3 – 5 м*, зробити ще коротку чергу, а потім перебіжку.

Не можна забувати про можливість встановлення мін, розтяжок й інших інженерних боєприпасів на напрямку дій відділення (групи). Перед початком дій не можна поспішати, необхідно уважно роздивитися, вивчити місцевість *на відстані 25 – 50 м*, визначити свій маршрут просування, а також місце, куди наказано прибути, з обов'язковим урахуванням можливості прикриття від вогню противника.

У бойовій групі заздалегідь повинні бути обговорені засоби і порядок спільних дій, а також порядок взаємодії в бою. Після зайняття чергового укриття негайно здійснюється спостереження за полем бою, необхідно бути в постійній готовності до вогневого прикриття переміщення інших військовослужбовців бойової групи. За можливості подальшого переміщення необхідно подати їм заздалегідь установлений сигнал на пересування до наступного рубежу, а надалі – умовними сигналами уточнити завдання і новий кидок. Але в будь-якому випадку під час виконання завдання одним військовослужбовцем інші його прикривають. **Це – закон ближнього бою.**

Не можна залишати товаришів на полі бою, а також без дозволу командира своє місце в бою; при пораненні вжити необхідних заходів само- і взаємодопомоги та продовжувати виконання завдання. Якщо буде наказано відправлятися до медичного пункту, то взяти з собою особисту зброю. У разі неможливості висуватися до медичного пункту відповзти в укриття зі зброєю та чекати санітарів.

Стежити за витратою боєприпасів і заправкою бойової машини паливом. 25 % боєкомплекту та пального, яке носить (возиться в бойовій машині), повинні бути недоторканні – це „НЗ”, який не входить у розрахунок під час виконання завдання. Швидко вживати заходів до відновлення пошкодженого озброєння і військової техніки.

Під час навчання бойової групи в ході занять з тактичної підготовки мішеневу обстановку можна створювати: для стрільця, який переповзає, – на відстані до 100 м, для тих, що прикривають, – від 100 до 600 м.

Мішені повинні з'являтися раптово *на 1 – 3 с*, ураження цілей здійснювати з різних положень із обов'язковою зміною вогневих позицій. Вогонь відкривати негайно з появою *противника*.

На гранатометника, кулеметника, навідника-оператора в бою покласти: ведення розвідки (гранатометник, кулеметник – візуально на дальності до

300 м, навідник-оператор – візуально і з використанням прицілу від 300 до 1000 м); вогневе прикриття бойових груп; охорону командира відділення; знищення броньованих об'єктів *противника*. Командир відділення управляє бойовими групами і бойовою машиною.

Танк, який підтримує відділення, на полі бою просувається безпосередньо в бойовому порядку відділення, знищуючи протитанкові засоби, кулеметні розрахунки й інші вогневі засоби противника, руйнуючи інженерні спорудження. Військовослужбовці своїм вогнем у першу чергу знищують протитанкові засоби противника. Екіпаж танка спочатку веде вогонь по першій траншеї противника, а з підходом до неї на відстань 200 – 250 м переносить вогонь у глибину оборони противника.

3.1. Порядок ведення вогню і пересування

Зближення з противником є тактичною дією, що пов'язано з пошуком його військ і вступом з ними в бій.

Під час зближення необхідно керуватися наступними принципами:

підхід до противника повинен проводитися так, щоб бойове зіткнення з ним було здійснене якомога меншим складом сил, що допоможе уникнути невиправданих втрат на початку бою, коли ще багато невідомого у системі його оборони;

важливо, щоб війська, що пересуваються, здійснювали висунання по прикритих чи прихованих маршрутах від одного рубежу до іншого, використовуючи захисні властивості місцевості з метою зниження ефективності вогню противника. Підрозділи, які пересуваються, повинні бути прикриті вогневими засобами, уже розгорнутими на позиціях і можуть вести вогонь по противнику, що перешкоджає пересуванню військ;

війська повинні висуватися приховано і використовувати складки місцевості в готовності до зустрічі з противником.

Ці питання включають більш ширший спектр дій, ніж основи ведення вогню і пересування на полі бою. Разом з умінням діяти у складі патруля він створює основу для виживання солдата в бою. Іншими словами, солдат повинен уміти висунутися до об'єкта і після його досягнення, вміти знищити його. Без доведення до досконалості цих основних принципів *індивідуальної бойової майстерності* неможливе вивчення інших прийомів і способів дій.

Дуже важливо зрозуміти концепцію „*поєднання вогню і маневру*” і „*вогонь і рух*” (рис.3.5.).

“*Вогонь і маневр*” є основою будь-яких тактичних дій і способом дій, при якому призначається *група вогневої підтримки*, що займає вказані позиції та прикриває висунення штурмової групи. Її завдання полягає в пригніченні або знищенні противника, який може перешкодити висуненню штурмового підрозділу, завданням якого є безпосереднє знищення противника, який обороняється.

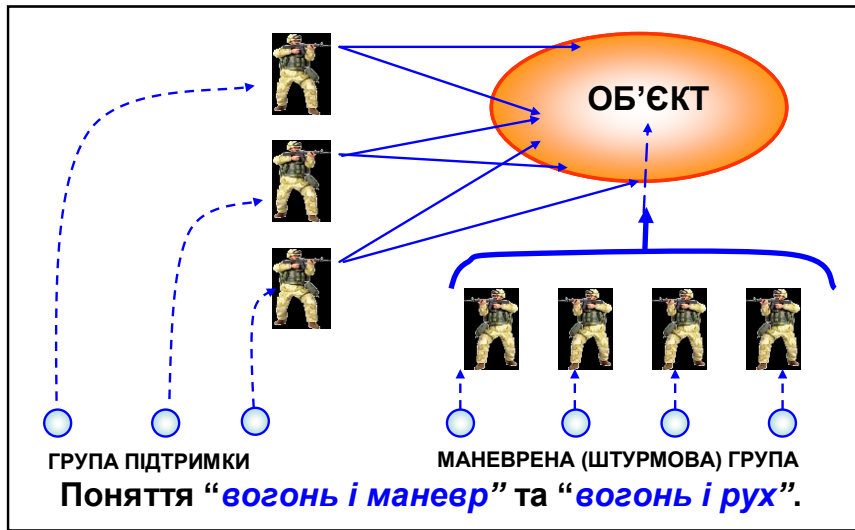

Рисунок 3.5 – вогонь і маневр.

“Вогонь і рух” полягає у висуненні групи до цілі під прикриттям безперервного фронтального вогню. Дуже важливо, що дії в цьому випадку не можуть бути розділені на дві стадії, а саме *ведення вогню і пересування*. Вони здійснюються одночасно. У результаті існування двох непостійних чинників, зокрема місцевості і противника, розроблено декілька його способів.

Ці способи використовуються підрозділами від відділення до бригади і не лише піхотними, але й механізованими і танковими. При веденні бойових дій кожен солдат повинен дотримуватись цього принципу щоб вижити.

Переваги застосування принципу „вогню і руху”:

він знижує невиправдані втрати. Одна частина штурмувальної групи здійснює перебігання, в той час, як інша частина не дає противникові підняти голову веденням зосередженого вогню і, таким чином, пригнічує вогонь противника;

він є основою для усіх тактичних теорій. Будь-які способи пересувань при веденні бойових дій засновані на цьому принципі.

Принцип „вогню і руху” сприяє вдосконаленню наступних практичних навичок:

польовий вишкіл. Внаслідок напруженості вогневого бою і для того, щоб вижити, солдат запов'язаний ефективно використовувати укриття, маршрути і перешкоди;

поводження зі зброєю. Вживання солдата на полі бою залежить від взаємної підтримки (система бойових „двійок”) і без професійного володіння зброєю ця підтримка не буде досить ефективною, що знижує шанси на виживання. Уміння влучно стріляти, швидко і чітко змінювати магазин, усувати затримки є обов'язковим;

взаємодія. З огляду на те, що для ефективності вогню і пересування потрібна тісна взаємодія, між членами „двійки” і усередині підрозділу має бути

порозуміння. „Двійки” самі по собі не можуть виграти бій. Вони повинні діяти як частина підрозділу для досягнення загального успіху;

контроль за веденням вогню. Ефективність пригнічення противника вогнем групи підтримки дозволяє штурмувальній групі зближуватися з ним. По-друге, це економить боєприпаси і, по-третє, з огляду на те, що штурм ведеться з декількох напрямків, солдат повинен вести прицільний вогонь, щоб не уразити своїх товаришів;

управління. Оскільки декілька дій відбуваються одночасно в різних місцях, командир підрозділу повинен уміло керувати підлеглими. У той же час, кожен солдат повинен інформувати командира і передавати його команди;

керівництво. Кожен командир має владу для управління діями своїх підлеглих з метою розгрому противника. На відміну від колишніх методів ведення бойових дій, коли ключовими чинниками були груба сила і ненавченість, сучасний бій вимагає компетентного командира, здатного приймати правильне рішення миттєво.

Правильне поєднання вогню і маневру дозволяє солдатові:

зближуватися з противником. Будь-якій людині властивий інстинкт самозбереження. Якщо вашому життю загрожує небезпека, ви, у свою чергу, також діятимете агресивно, щоб захистити себе. При цьому пробуджується інстинкт вбивства;

він розвиває наступальний порив і сприяє підвищенню ефективності дій підрозділу. Успішне ведення вогню і пересування залежать від ефективності взаємодії кожного солдата. При опануванні цієї навички підрозділ стає дуже ефективним і ретельно відлагодженим механізмом.

При захопленні позиції охорони або флангової позиції відділення в змозі знищити опір, не уповільнюючи загального просування вперед і зберігаючи темп наступу. Правильне поєднання *вогню і маневру* дозволяє відділенню діяти самостійно і вести наступальні дії проти сил противника, які переважають.

Складові принципи “вогню і руху”:

управління є обов'язком кожного. Отже, кожен солдат повинен самостійно обирати маршрут висування, щоб дати командирові більше часу на планування бою. Таким чином, взаємодія і дисципліна дуже важливі при виконанні цього принципу;

швидкість є дуже важливим принципом з чотирьох причин:

по-перше, для здійснення прицілювання по рухомій цілі необхідно приблизно 2 – 3 секунди. На місцевості це означає 5 – 15 метрів. Отже, для того, щоб вижити, кожен повинен перебігати від позиції до позиції якомога швидше;

по-друге, це дозволяє економити боєприпаси, оскільки для виходу до об'єкта необхідно менше часу;

по-третє, це деморалізує противника, оскільки він не в змозі ефективно уповільнити просування;

по-четверте, це необхідно для збереження темпу наступу.

Необхідно обмежити до мінімуму пересування по відкритій місцевості без вогневої підтримки. Якщо виникла необхідність рухатися по відкритій

ділянці місцевості, доцільно застосовувати наступні способи дій: переповзання, збільшення щільності вогню групи підтримки, застосування димів (аерозолів).

Напрямок атаки повинен складати кут, близький 90° (до напрямку вогню групи прикриття).

Помилка при виборі мінімального кута безпеки (*кут між напрямком стрільби і напрямком наступу маневреної групи*) приведе до того, що (рис.3.6.):

1. Швидкість сповільниться і темп наступу буде втрачений.
2. Витрата боєприпасів зросте.
3. Підвищиться уразливість свого підрозділу (групи), що може привести до втрати ініціативи.

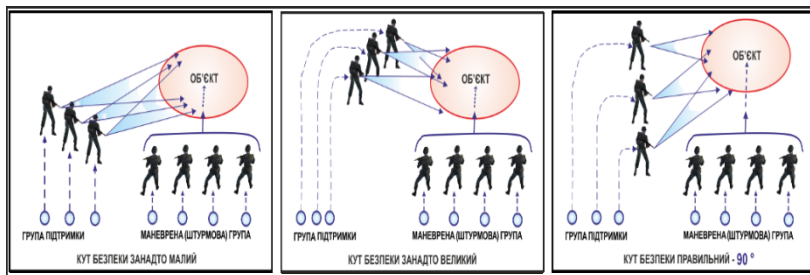

Рисунок 3.6 – вибір кута безпеки дій штурмової групи.

3.2. Способи зближення з противником (рис. 3.7)

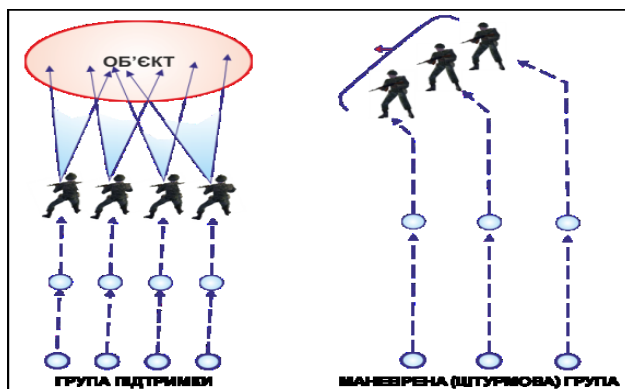

Рисунок 3.7 – висування перекатами по групах.

Група чисельністю 7 чоловік (4 – штурмова група і 3 – група підтримки) атакує ціль з різних напрямків.

Цей спосіб застосовується у разі, коли:

є відповідні позиції для групи вогневої підтримки, при використанні яких противник може бути подавлений точним вогнем;

є зручні шляхи підходу, якими штурмова група може наблизитися до противника;

противник має недостатню вогневу потужність.

Послідовність дій:

одна група забезпечує вогневу підтримку, в той час як інша здійснює пересування. Групи пересуваються на вигідні позиції, з яких вони зможуть почати виконання своїх власних завдань, а саме вогнева підтримка і атака противника відповідно;

командир групи управляє штурмовою групою, його заступник – групою підтримки. Командир групи повинен прагнути тримати кулеметника на відстані, що забезпечує зв'язок голосом, поки той не досягне рубежу остаточної вогневої позиції. Якщо це неможливо, він повинен використовувати візуальні і радіосигнали.

якщо одна з груп вимушена рухатися по відкритій ділянці місцевості, інша повинна прикривати їх вогнем. Кут між двома напрямками атаки має бути якомога ближчим 90° . Якщо цей кут менше вказаної величини, штурмова група може збільшити його шляхом зміщення у відповідну сторону після виходу на вихідну позицію. Кут, в той же час, не повинен перевищувати 90° ;

атака повинна проводитися якнайшвидше, але не в збиток надійному управлінню;

для проведення фінального кидка з останньої вогневої позиції штурмова група може використовувати один з методів, описаних у наступних розділах

Перебігання (рис.3.8)

Група висувається до об'єкта з одного напрямку перебіганнями у складі „двійок”, тобто, один солдат виконує перебігання, інший прикриває його.

Цей метод використовується, коли противник чинить запеклий опір; необхідна максимальна вогнева підтримка; ділянка місцевості не забезпечує достатньої кількості укриттів.

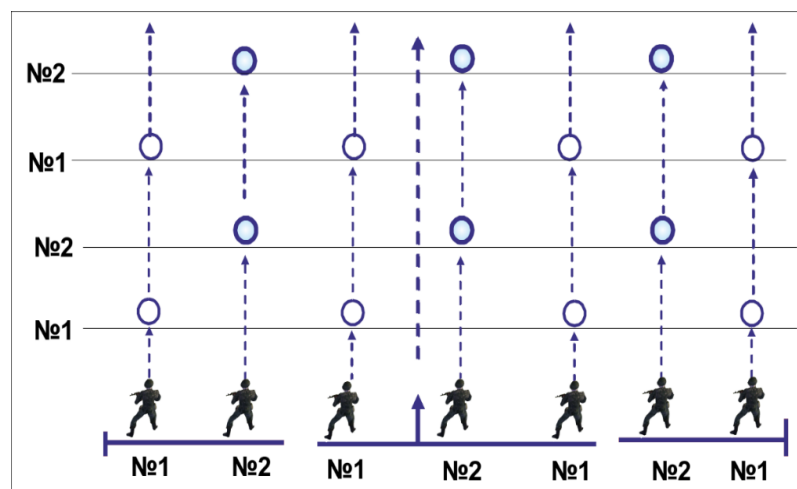

Рисунок 3.8 – висування перебіжками.

Послідовність дій:

солдат № 1 забезпечує підтримку солдатіві № 2, який виконує перебігання завдовжки 10 метрів або тривалістю 3 секунди;

солдат № 2 займає укриття і відкриває вогонь;
солдат № 1 висувається на рубіж трохи попереду *солдата № 2*, займає укриття, відкриває вогонь і т. д.;
 кулеметники висуваються у складі штурмової групи, в основному на флангах.

3.3. Дії при зустрічі з противником

Дії при зустрічі з противником – це прийоми, які використовуються групою під вогнем противника, а також для відповідних дій при зміні обстановки.

Послідовність дій:

а) при відкритті противником вогню необхідно виконати наступні дії:

якщо можливо, – зробити три постріли у бік противника (кожен, хто знаходиться на позиції, що дозволяє вести вогонь у відповідь) і голосом вказати напрямок на противника;

швидко залягти, перекотитися (переповзти) за укриття. Не намагайтеся бігти до найближчого укриття, до якого 20 метрів, ви не добіжете;

переповзанням або короткими перебіганнями витягнутися в лінію, у напрямку противника. Перебігання мають бути не більше 10 метрів;

визначити позицію противника або вірогідне його розташування;

переконатися, що приціл зброї встановлений правильно;

відкрити вогонь по противникові.

б) *солдати*, що знаходяться позаду, висуваються вперед і займають позиції в бойовому порядку – в лінію;

в) за допомогою провокаційного вогню, виявляються позиції противника;

г) розробляється цілевказання і ставляться вогневі завдання (якщо необхідно);

д) командир приймає рішення і подає команду;

е) група відкриває щільний вогонь і подавляє противника;

ж) група продовжує виконувати завдання.

Варіанти дій при зустрічі з противником (рис.3.9 – 3.11)

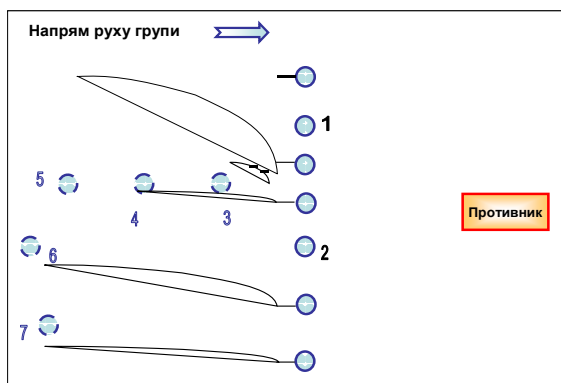

Рисунок 3.9 – бойовий порядок „Скорпіон”.

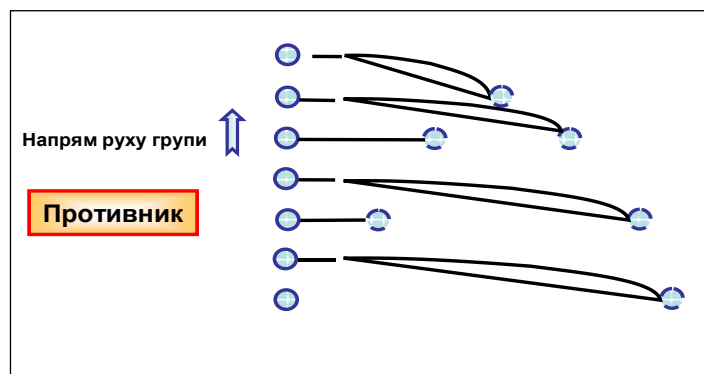

Рисунок 3.10 – бойовий порядок „Клин”.

Рисунок 3.11 – бойовий порядок у колону по одному.

Атака в один етап (рис. 3.12). Цей спосіб полягає в тому, що одна група висувається на яку-небудь позицію до початку атаки. Це може бути як група підтримки, так і штурмова група.

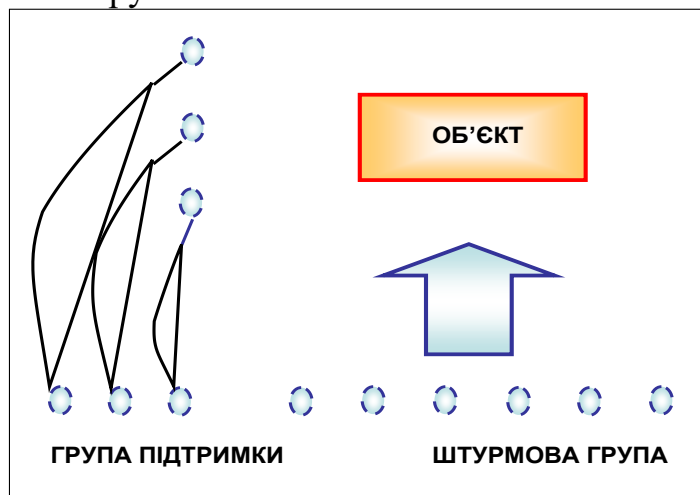

Рисунок 3.12 – атака в один етап.

Атака в два етапи (рис. 3.13). Цей спосіб полягає в тому, що обидві групи висуваються на проміжні позиції до початку атаки, потім група підтримки під прикриттям штурмової групи виходить на вигідні позиції. Після цього штурмова група під прикриттям групи підтримки виходить в початкове положення і починає атаку.

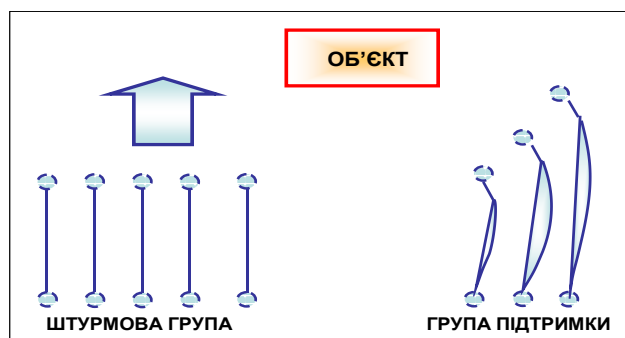

Рисунок 3.13 – атака в два етапи.

Атака в три етапи (рис. 3.14). Цей спосіб полягає в тому, що одна група здійснює два пересування до того, як штурмова група почне атаку.

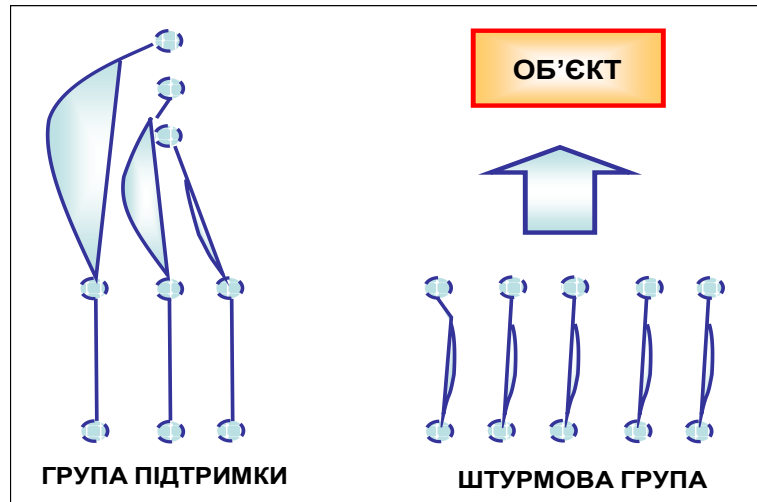

Рисунок 3.14 – атака в три етапи.

Порядок долаття мінно-вибухового загородження в пішому порядку вслід за танком його коліями або проробленим для взводу проходом. При підході до мінного поля командир відділення командує: “Відділення, за мною, у колону по одному (по двоє), у прохід, бігом – РУШ”.

За цією командою кулеметник першим висувається до проходу, долає його і вогнем прикриває рух відділення. Решта особового складу поступово скорочують інтервали, перешиковуюються у колону і стрімким кидком під прикриттям вогню БМП (БТР) і кулеметника долають мінне поле.

При діях відділення у складі бойових груп спочатку долає загородження маневрена група під прикриттям вогню вогневої групи і БМП (БТР), після зайняття нею вказаного рубежу переміщується вогнева група, БМП (БТР) долає загородження за особовим складом під його вогневим прикриттям (рис. 3.15).

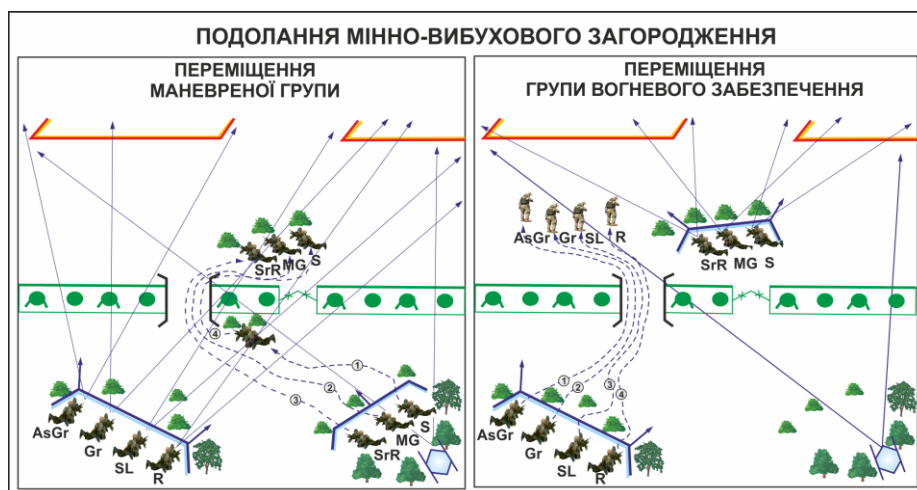

Рисунок 3.15 – подолання МВЗ мвід у складі бойових груп.

Подолавши мінне поле відділення, що наступає у пішому порядку, за командою командира відділення “Відділення, у напрямку ..., напрямний ... – ДО БОЮ, ВПЕРЕД” або “Відділення, за мною – ДО БОЮ” встановленим порядком розгортається в бойову лінію і при підтримці вогню БМП (БТР) услід за танками стрімко атакує противника, ведучи вогонь на ходу і з коротких зупинок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДЖЕРЕЛ)

1. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ ЗСУ, частина III (взвод, відділення, екіпаж). – К.: КСВ, 2016.
2. Навчально-методичний посібник “Базові положення та елементи основних видів підготовки за бойовою армійською системою (БАрС)” Ч-1, – Одеса, 2016.
3. Навчально-методичний посібник “Тактична підготовка солдата, механізованого відділення і взводу” військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка – Київ, 2006.
4. Підручник “Управління діями механізованих підрозділів (відділення, бойова група, дії солдата в бою) ” Національна академія сухопутних військ – Львів 2018.
5. Методичні рекомендації командира взводу щодо організації дій підрозділу з урахуванням досвіду проведення антитерористичної операції П.П.Ткачук, А.В. Луньков, С.В. Похнатюк – Львів: АСВ, 2016.

